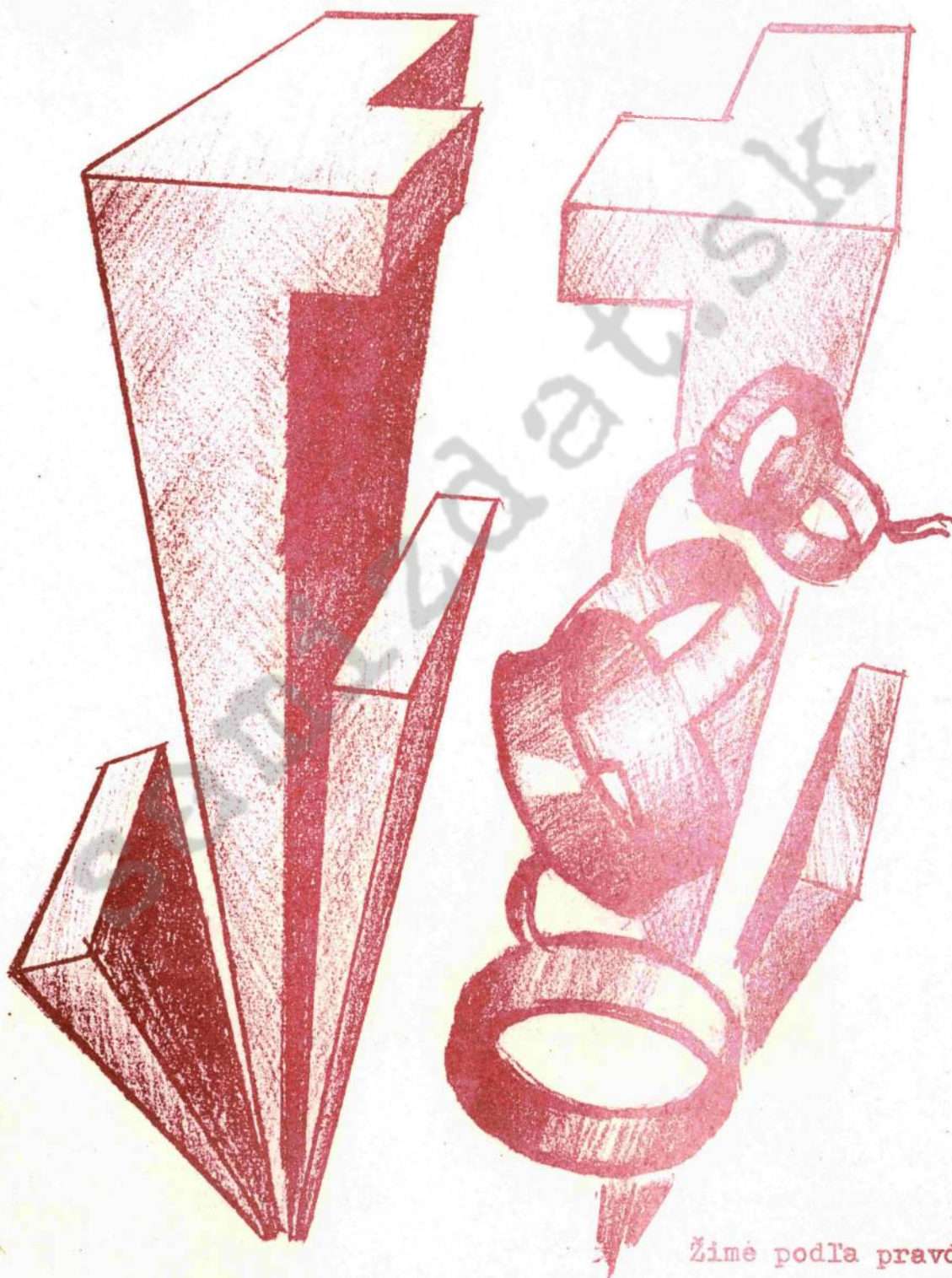

18.1988/3 **RODINNÉ SPOLOČENSTVO**

Žijeme podľa pravdy

a v láske všestranne v rastajme do toho, ktorý je hlavou,
do Krista ..., aby sme všetci dospeli k jednote viery
a poznania Božieho Syna. / Porovnaj Ef 4,15.13 /

O b s a h

1. Vstupná modlitba .Mariánská hymna	1
2. Jednota kresťanov	2
3. Mária - Matka jednoty.	3
4. O Márii ekumenicky	6
5. Reálna možnosť zjednotenia vo viere	6
6. Kardinál J. Ratzinger o ekumenických otázkach	10
7. Zásady prestavby	17
8. Teofil Kláš: Námestie apelu	17
9. O jednej polhodinke	18
10. Zvestovanie o sviatku Zvestovania. /Sedem svedectiev./	20
11. List otca biskupa Korca	29
12. Náš ideologický komentár	31
13. Pedagóg pasívnej rezistencie	31
14. K prihlasovaniu na náboženstvo. Z listu Smene . . .	32
15. Nezabúda duša na svojho básnika? Dodatočne k storočnici narodenia Ignáca Grebáča-Orlova . . .	34
16. Ignác Grebáč-Orlov: Dnes radosť veľká. Slovenským kňazom	37
17. Hovorí právnik. III. Naše postavenie v zamestnaní všeobecne	38
18. Psychológ medzi nami. Dieta od troch do šiestich rokov	40
19. Dejiny cirkevných koncilov. II.	42
20. Slávnosti v rodine a v cirkvi	44
21. Katechéza. Skupina B /birmovanci/. VI. časť . . .	47

Ústredná téma tohto čísla: Jednota medzi kresťanmi

Modlitba

Ako ľahko sa mi žije s tebou!
Aké ľahké je mi veriť v teba!
Keď sa rozplýva v rozpakoch
alebo je v úzkosti moja myseľ,
keď najrozumnejší ľudia nevidia
za hranicú dnešného dňa a nevidia,
čo bude zajtra -
Ty zosielaš mi jasnú istotu,
kto si a že sa postaráš,
aby nezostali všetky cesty dobra uzavreté.
Na vrchole pozemskej slávy
sa s údivom rozhliadam na tú cestu
cez beznádej -
odkiaľ a kam som i ja mohol poslať
ľudstvu odblesk tvojich lúčov.
A čo bude treba,
aby som ich ešte odzrkadlil v sebe - dáš mi.
A ak neuspejem -
znamená to, že si to určil druhým.

A.I. Solženycin

-----0000-----

Mariánska hymna

Ignác Grebač-Orlov: Zaznite piesňou, údolia

Zaznite piesňou, údolia
i víšky kvetnaté,
nech nám srdcia láskou zahoria,
milostou zažaté.

My sme jej dietky, združené
jej slúžiť oltáru,
i svoje my srdcia skrúsené
dáme jej do daru.

Jej chrámy, tiché svätyne,
sú naším domovom,
tam mávajú duše nevinné
tichý zhovor s Bohom.

Nuž pospiechajme všetci vraz
uctiť si Kráľovnú,
nech zazneje krajom celým hlas
za cirkev bojovnú:

Refrén: Ta hor', ta hor' na neba sklon,
kde Matkin sídli trón,
nech vznáša sa náš zbožný hlas
jak vďaky plný tón.

/ Mariánsku hymnu zhudobnil Mikuláš Schneider - Trnavský./

JEDNOTA KRESŤANOV

Nejednotný svet

Veľmi namáhavá a zložitá je cesta pri vytváraní jednoty. Zdá sa, že národnostné spory sú dávno za nami, ale v praxi esto stále platí, že sused ťa ohrozuje a je tvojím nepriateľom. Vzťah Maďarov, Slovákov, Čechov, Nemcov, Židov nie je u nás taký pokojný, ako o tom píšú noviny. Spolu s ubúdajúcim kresťanstvom ubúda aj lásky medzi ľuďmi a opäť sa vraciame k filozofii, kde sa stáva homo homi-ni lupus /človek človeku vlkom/ a v mene tejto pohanskej zásady môžu vzplanúť požiare i zo zdanlivo vyhasnutých sopiek.

Národná a náboženská nenávisť sa otvorene hlása a šíri v pre-žívajúcich nekresťanských civilizáciách, a tieto sú schopné kedykoľvek obrátiť svoje zbrane oproti kresťanstvu, ktorému závidia bohatstvo a právom mu vyčítajú bezprávie.

Kresťanská nejednota

Slovenské pomery nie sú príkladom pre celosvetové rozdelenie kresťanstva. Reformovaných sesterských cirkví a siekt je vo svete oveľa viac a majú veľkú moc. Tvoria skoro polovicu kresťanského ľu-du na svete. My sme zdedili rozdelenú cirkev, ktorá ešte v minulom storočí proti sebe bojovala, na seba útočila, navzájom sa vylučova-la zo svojej lásky a z Božej spásy.

V zjednodušenom čierno-bielom obraze nepriateľ jednoducho ne-mal pravdu a nemohol byť ani dobrý. Boj za jednotu, ktorej nedosta-tok nás tak trápil, sa viedol hlavne v rovine apologetickej. V ne-konečných monológoch si každý dokazoval svoju pravdu a svoj nárok na práva prvorođeného. Skresľovala sa skutočnosť, pripomínali sa staré hriechy, zamlčovala sa vlastná vina, len aby sme dokázali svoju ortodoxiu. V oficiálnom učení sa nikdy nesmeli použiť lož ale-bo nesprávne argumenty, aby sa tak obhajila pravda. V praktickom ži-vote jednotlivých konfesijných obhájcov ten výber nebol taký citli-vý. Výsledok nekonečných sporov bolo už dedičné rozdelenie na "na-ších ľudí" a tých druhých, čo sme presne vedeli. Dnes to už tak ľahko nevieme. Sú v našich dejinách aj príklady vzornej spolupráce "na národa poli dedičnom"; kde pre ten istý národ svorne pracovali bernolákovci i štúrovci, Moyzes i Kuzmány, Hlinka i Rázus, a tisíce drobných počujatí, kde sa konalo dobro na záchranu človeka bez o-hľadu na konfesiu zachranujúcich či zachranovaných.

Kresťanská jednota

V storočí celosvetových konferencií na najrozličnejšie témy, keď sa zrodila Svetová rada cirkví, po II. vatikánskom koncile, keď ekumenizmus urobil už veľký kus práce, keď sa teologicky od-stránilo toľko prekážok, jednota kresťanov je oveľa reálnejšou sku-točnosťou. Vzájomné stretávanie a poznávanie sa kresťanov rozlič-ných denominácií, s novým myslením, prináša aj naliehavejšiu potre-bu jednoty. Je to predovšetkým dielo Duchu Svätého, že na prvé mies-to sa kladie modlitba, láska a že sme sa naučili sa navzájom počú-vať a skromnejšie rozprávať.

Náš prínos k jednote vo viere má byť aj misijnársky. Nemôžeme sa uspokojiť s tým, že sa modlíme, postíme a zachovávame prikázania, kým okolo nás žijú pokrstení i nepokrstení pohania. Patrí ku kres-ťanskému programu zjednocovať ľudí na rozličných úrovniach, odstra-ňovať zábrany spoločenské, ekonomické, vekové i náboženské. Sila našej viery je vo vernosti tomu, čo nám bolo dané, a v prijatí a

v uznaní ľudí, ktorí dostali menej. Len Kristus je schopný odstrániť všetky problémy a protiklady.

Vedení jeho láskou budeme schopní vytvárať oázy, kde ľudia zažijú radosť z jednoty a naučia sa vzájomne sa rešpektovať a obdarúvať. Dnes hlásame a hájime jednotu aj novými formami. Popri vernosti svojej prastarej tradícii a Písmu musíme rešpektovať aj vo vlastných radoch dačo také ako pluralizmus názorov a rôznorodosť ciest a spiritualít na oveľa širšej základni, ako to bolo doteraz. Je veľa katolíkov, čo nechodia do kostola alebo neprijímajú sviatosti, mnohí majú výhrady skutočné alebo skreslené oproti rozličným pravdám viery, a pritom ostávajú katolími. Naša viera pozostáva práve v tom, že za ňu budeme pokorne ďakovať a budeme ako poklad rozmnožovať ten vzácny dar. Nad ostatných sa nemôžeme povyšovať alebo ich súdiť, ale budeme sa za nich modliť a svedčiť svojím životom, že viera aj dnes môže byť celkom inakšia, bohatšia a plodnejšia.

Jednota medzi kresťanmi ešte nenastala. Je to príliš veľká rana, než aby sa mohla začeliť za niekoľko desaťročí obojstranného úprimného úsilia. Aj naďalej ostávajú rozličné liturgie, teológie, zbory. Reformované zbory prispeli k jednote vytvorením Svetovej rady cirkví, ktorá ich zjednocuje a rozpráva skoro za celú reformáciu. Katolícka cirkev prispela k jednote koncilom. Učiteľský úrad, ktorý je ochrancom jednoty, nezdôrazňuje viac postoje a pravdy odlúčených bratov provokujúco, ale žiada od nás prehĺbenie viery pomocou Božieho Slova a našej vnútornej jednoty. Učí nás prijímať sa navzájom aj s tým, čo Boh v každom z nás vytvoril. V konkrétnom živote nesmieme ubližovať a súdiť. Vrucne sa modlíme a usilujeme o to, aby sme všetkých ľudí mali radi, tým skôr kresťanov. Máme sa s úctou vyjadrovať o iných vyznaniach. Aj tam má Boh svojich ľudí. Nakoniec máme prijať Ducha Božieho do svojich srdiec ako lásku, pretože čím bližšie budeme k Bohu, tým bližšie budeme k sebe navzájom.

MÁRIA - MATKA JEDNOTY

"Prosím,... aby všetci jedno boli..." Ježiš o nič tak výrazne neprosí ako o jednotu. Jednota je vlastnosť samého Boha, ona vytvára Najsvätejšiu Trojicu. V tejto jednote je Boh všemohúci. V nej žije, v nej Boh je Láska. Po nej povoláva i nás, svoje deti.

"Aby všetci jedno boli, ako ty, Otče, si vo mne a ja som v tebe; aby aj oni v nás jedno boli, aby svet uveril, že si ma ty poslal. ... Aby boli jedno, ako sme my jedno. Ja som v nich a ty si vo mne, aby boli dokonale zlúčení v jednote" /Jn 17, 20 n/.

Jednota je dar Boží, len Boh ju môže dať, lebo ju má. Sami nie sme schopní ju dosiahnuť. Keď sa ľudia v Babylone odklonili od Božích ciest, Boh im odníma dar jednoty a hoci bol "jeden jazyk a jedny slová", každý im rozumie ináč, nie sú schopní si porozumieť. Opak sa stal na prvé Turíce, keď pôsobením Ducha Svätého napriek mnohým jazykom všetci rozumeli. Tu by sme mali hľadať kľúč a svoju cestu k jednote. Lebo aj dnes akoby sa opakoval Babylon: Máme jedno Slovo Božie, jedno Písmo sväté, a každý mu rozumie ináč. Len sila Ducha Svätého, ktorého sme zapudili, tu môže pomôcť. Vo všetkom našom úsilí o ekumenizmus musíme sledovať tú cestu, ktorou Duch Svätý prichádza - ktorou už prišiel a ktorú už môžeme poznať. Mária prvá počula: "Duch Svätý zostúpi na teba...". /Lk 1, 35/. "Treba, aby kresťania prehĺbili v sebe samých a v každom spoločenstve tú poslušnosť viery, ktorej Mária je prvým a najsvetlejším vzorom" /Redemptoris mater 29/. Čo urobila Mária, aby jej nebo mohlo dať tento úžasný prísľub? To, čo urobila, sa nejavilo ako činnosť navonok,

všetko sa to udialo v jej srdci. Čistotou svojho srdca "na la milosť u Boha". Aj kresťania dnes musia byť všetci deťmi Márie, musia sa jej podobať, aby privolali Ducha Svätého, ktorý jediný môže spôsobiť zázrak jednoty. "Mária splodila s Duchom Svätým to najväčšie, čo kedy bolo a bude, čo je Boh-človek - píše sv. Grignon - a porodí tiež najväčšie veci, ktoré budú v dobách posledných."

Boží ľud - Cirkev - je aj Kristovým telom, mystickým telom, ktorého život a jednotu Apoštol vyjadril tým, že ho pripodobnil fyzickému telu. Matka dáva jednotu telu svojho dieťaťa. Mária mocou Ducha Svätého dala zázračným spôsobom jednotu Kristovmu telu - Večernému Slovu, ktoré sa počalo v jej lone. A preto sa aj my obraciame a ideme k nej s nádejou v tomto čase, v ktorom mystické Kristovo telo znova hľadá svoju zjednotenú podobu a svoju jednotu" /kard. Karol Wojtyła, duchovné cvičenie vo Vatikáne, 1976/.

Už Šalamún poznal pravú matku podľa toho, že nedovolila rozdeliť dieťa. Či nemôžeme v tejto matke vidieť predobraz Márie - Matky jednoty? "Predsa Boží Syn, Večné Slovo a Pán budúceho veku, je v rozmeroch zeme jej Synom. A ona je jeho Matkou. Teda všetko, čo je jeho dedičstvom, čo sa nazýva dielom Vykúpenia, čo sa nazýva mystickým telom Kristovým, čo je Božím ľudom a cirkvou, ona chráni a bude chrániť s takou istou vernosťou a silou, ako chránila svojho Jednorodného od betlehemskej maštal'ky cez Kalváriu po večeradlo turíčných sviatkov, v ktorom sa zrodila cirkev" /K. Wojtyła, tamže./

Je teda príznačné, že tak úzko súvisí Kristova kalvárska obeť s prosbou o jednotu a s ustanovením Matky. Veď o jednotu prosí Ježiš v tej rozhodujúcej chvíli, keď ide životom platiť za dielo, ktoré tu na zemi založil. A ono na svoj život potrebuje jednotu. A v tej rozhodujúcej chvíli, keď toto uskutočňuje, keď sa z jeho prebodnutého boku zrodila cirkev, ustanovuje jej Matku. Keď sa potom rozprchnutí apoštolí - vtedajšia cirkev - zišli vo večeradle a zotrvali v modlitbách, ona je tu s nimi. /Porovnaj Sk 1,14./

Večeradlo je kolískou cirkvi - je jej prvým a stálym modelom. Apoštolí sú vo večeradle prítomní vo svojej úlohe apoštolov, do ktorej ich ustanovil Kristus a na ktorú ich tri roky pripravoval. A Mária je tu prítomná v úlohe Matky, do ktorej ju Kristus ustanovil z kríža a na ktorú ju pripravoval celý život. Ona prvá počula prísľub: "Duch Svätý zostúpi na teba a sila Najvyššieho Ťa zatiene." /Lk 1,35./ Až skrz toto zostúpenie na ňu zostúpi teraz Duch Svätý na cirkev.

Jej cestou musí ísť cirkev i dnes, keď sa chce dostať z kliatby zmätania jazykov k turíčnému zázraku jednoty. Tento Mariánsky rok nie je ničím iným ako nastúpením tejto cesty: cirkev zjednotená v modlitbách s Máriou v očakávaní Ducha Svätého.

Aj Satan dobre vedel, aká rozhodujúca je pre Kristovo dielo jednota. A preto sa všemožne snaží túto jednotu narúšať. Vie aj, akú úlohu určil Boh v tomto Márii. A preto vidíme, že len čo sa mu podarí dosiahnuť rozdelenie, zároveň zatiene a odstraňuje i Máriu.

Aj ekumenické snahy a túžbu po jednote opriada Satan klamstvom, ako je to "otcovi lži" vlastné. Keď Kristovi tak záležalo na jednote, jemu rovnako tak záleží na opaku. K správne mu cieľu ukazuje nepravú cestu. Nahovára ku kompromisom.

Ekumenizmus nemôže byť aritmetickým priemerom pravd. Pravdu nemôžeme spriemerovať, pravda je daná. Kristus nikdy nezamlčoval pravdu, aby tým niekoho získal. Nerobil kompromisy, aby celé židovstvo prijalo kresťanstvo. Teda v službe pravde musíme i my byť ochotní predostrieť celú pravdu, ktorú žijeme a druhá strana ju vypočuje. Keď ju aj nie je schopná prijať, my ju nemôžeme zaprieť. Ostáva tu jediné: "Čo je nemožné ľuďom, možné je Bohu" - v túžbe po jednote sa stretnúť v modlitbách.

Nemáme právo zaprieť ani poznanú Božiu pravdu o Márii. Toho sa v dobrej snahe často dopúšťame. Keď bolo v Prahe stretnutie s predstaveným ekumenického spoločenstva v Taizé, s Rogerom Schutzom, katolícka strana nezaradila do svojho programu z ohľadu na nekatolíkov nič, čo by ich mohlo popudiť. Úplne sa mlčalo o Márii, dokonca nezaradili ani Magnifikat, hoci je z Evanjelia a je vlastne oslavou Boha. Na zakončenie stretnutia brat Roger, nekatolík, povedal: "Naučím vás modlitbu, ktorú som našiel na svojich cestách v starej Číne: Povie sa niektorá evanjeliová pravda a potom sa desaťkrát opakuje anjelské pozdravenie z Evanjelia." Bola to veľká skúsenosť pre prítomných katolíkov. Keď my budeme mlčať, kamene budú hovoriť. Ale potom čímže sme?

Otec lži nás pobáda ku kompromisom a motivuje ich akousi pokorou voči odlúčeným bratom. Je to však falošná pokora, lebo sa v nej zriekame niečoho, čo nie je naše, ale Božie, na čo nemáme právo. Aj Kristus, "tichý a pokorný srdcom" /Mt 11,29/, hovoril Božie pravdy o sebe, až ho obviňovali: "Sám svedčíš o sebe, tvoje svedectvo nie je teda pravdivé." /Jn 8,13./ No on naďalej svedčil o Božích pravdách, i keď sa vzťahovali na neho samého. Aj Mária pri svojej veľkej pokore nemohla zamlčať Božiu pravdu, čo sa na ňu vzťahovalo: "Veľké veci mi urobil ten, ktorý je mocný" a "hľa, odteraz blahoslaviť ma budú všetky pokolenia". /Lk 1,48b./ Ani cirkev nemá právo zamlčať, zaprieť Božie pravdy, i keď sa vzťahujú na ňu samotnú. Musí vedieť zdanlivo nepopulárne odpovedať spolu s rozumnými pannami z podobenstva na ponuku podeliť si olej: "Aby azda nebolo i nám i vám málo". /Mt 25,9./ Aby Ženich, keď príde, nenašiel svoj sprievod pre naše kompromisy úplne bez svetla. Na vyváženie toho, od čoho nemôžeme odstúpiť, musíme prichádzať s o to väčšou láskou. Ježiš "s láskou pohliadol" na toho, komu musel povedať tvrdú pravdu.

Valdenská cirkev navrhla "moratórium všetkých ekumenických stykov s rímskokatolíckou cirkvou počas Mariánskeho roku." Až takou veľkou prekážkou ekumenizmu sa javí Mária. Väčšou ako ktorékoľvek rozdiely. Až taká veľká bude asi jej úloha v tomto u Boha. Opäť sa prejavilo: Moje myšlienky nie sú vašimi myšlienkami a moje cesty nie sú vašimi cestami. /Porovnaj Mt 20,22-23./ Tu je neozaj potrebná viera proti tomu, ako sa veci javia - viera Abraháмова. Jeho dôstojnou dcérou a dedičkou jeho viery i prísľúbenia je Mária. S ňou v modlitbách je najistejšia cesta k jednote z Ducha Svätého.

Otázka jednoty je pre cirkev životnou otázkou. Len tak bude kresťanstvo schopné hlásať Krista. Len tak bude pohanský svet schopný prijať Krista a uveriť v neho. To vyplýva aj z Ježišovej modlitby: "Aby aj oni v nás jedno boli, aby svet uveril, že si ma ty poslal." - "Jednota Kristových učeníkov je teda veľkým znamením, ... zatiaľ čo ich rozdelenie je pohoršením." /Unitatis redintegratio 1; Redemptoris Mater 29/.

Kristus svojej cirkvi, ktorú založil na skale Petrovej, prísľúbil: "Brány pekelné ju nepremôžu". /Mt 16,18./ My sme dnes svedkami, že svoj sľub dodržal - zachoval ju od večeradla v modlitbách s Máriou. Tu nájde i svoju jednotu napriek tomu, že sa často veci javia ináč. Zjednotenie sa uskutoční podľa Božieho plánu, nie ľudského. Len ostanme verní. Nebudeme vedieť, ako sa to stalo, ale zažijeme podobné prekvapenia ako na stretnutí s bratom Rogerom. Bude to predsa tá MATKA UNIE, Matka jednoty, ktorá zjednotí cirkvi. Jej obraz, uctievaný po dlhé stáročia v našich chrámoch, je proroctvom o tomto Božom pláne. /Obraz MATKY UNIE je v chráme Maria Maggiore v Ríme - najväčšom mariánskom chráme a jednom z piatich hlavných rímskych chrámov; kópia obrazu je u nás na Velehrade aj inde./

O MÁRII EKUMENICKY

/Z knihy Okumenische Dogmatik od protestantského profesora E. Schlinka, 2. vyd. Göttingen 1985, str. 284-288/

Tajomstvo vtelenia Ježiša dosvedčujú začiatky evanjelia Matúša a Lukáša ako počatie z Ducha Svätého a jeho narodenie z Panny Márie. Žiaden muž ho nesplodil. Boh pripravil svojím Ducho Máriino lono, aby porodila Ježiša. Pričom obe evanjeliá o pôrode ako takom neprinášajú nič mimoriadne. Zázrakom je počatie z Ducha Svätého... Oba texty dosvedčujú, že Ježiš neprijal Ducha Svätého až počas svojho života, ale že má svoj pôvod v Božom Duchu. Dej splodenia Duchom Svätým zostáva skrytý podobne ako zmŕtvychvstanie. Ako sa toto stalo viditeľným v zjavení Vzkrieseného, tak i Ježišov pôvod z Ducha Svätého sa stal zjavným až plnosťou moci jeho vykupiteľského pôsobenia...

Je nepopierateľné, že cirkev od počiatku chápala slová "mocou Ducha Svätého vzal si telo z Márie Panny"/porovnaj Lk 1,30-31.35/ ako dosvedčenie historickej udalosti... Všetky cirkvi trvali na tomto znení starokresťanských vyznaní viery. Pritom je však nevyhnutné dbať na christologickú váhu a ekleziologický význam...

Skutočnosť vtelenia je v Novom zákone dosvedčená nepomerne istejšie ako samotný zázračný spôsob vtelenia u Matúša a Lukáša. Zrejme neexistovala v ranom kresťanstve úzka súvislosť medzi výpoveďou o panenskom pôrode a paschálnym tajomstvom Krista, ktoré bolo stredobodom prvotného ohlasovania...

Zrejme existovalo spoločenstvo medzi obcami, ku ktorým sa toto posolstvo /o pôrode Ježiša z Ducha Svätého a narodenia z Panny/ dostalo, a takými, ktoré ho nepoznali. Ale v novozákonných spisoch niet náznaku, že by pre tento rozdiel došlo k roztržke...

Z tohto zistenia nijako nevyplýva, že by Ježišov pôvod z Ducha Svätého a narodenie z Panny mali byť vylúčené z historických udalostí. Početnosť novozákonných svedectiev nie je nijakým istým kritériom pre historickú udalosť alebo proti nej...

Pretože apoštolské svedectvá a z nich vychádzajúce svedectvá o Kristovi raného kresťanstva majú trvalý normatívny význam pre cirkev všetkých čias, môže byť pre jednotu cirkvi nemálo dôležité, akú váhu mali jednotlivé výpovede viery v apoštolskej zvesti...

Kto má istotu viery o tajomstve, že sa Boh stal človekom /tajomstvo, ktoré presahuje naše chápanie/, pre toho nie sú správy o počatí z Ducha Svätého a narodení z Panny nijakým podradným dodatkom, ale práve pre svoju zarážajúcu podobu dôraznou konkretizáciou tajomstva - konkretizáciou, ktorá nezastiera tajomstvu jeho tajomný charakter, ale ho stavia pred oči práve ako tajomstvo.

REÁLNA MOŽNOSŤ ZJEDNOTENIA VO VIERE

Ak sa zdá, že ekumenické snahy viaznu i napriek odhodlaniu všetkých účastníkov pokračovať v nich, potom musíme siahnuť k iným návrhom, aj keď sa zdajú odvážne, alebo dokonca beznádejné. Ak totiž nemá ísť iba o jednotlivé malé kroky v zblížovaní cirkví, čo prirodzene neslobodno nijako podceňovať, ale máme na mysli cieľ,

ktorým je skutočná jednota veľkých kresťanských cirkví, potom vzniká dojem, že tento cieľ je od nás nedosiahnuteľne vzdialený a že snahy dosiahnuť tento cieľ stagnujú. Avšak práve snaha o tento cieľ dáva záruku, že bude úspešná. Veď všetci kresťania majú od svojho spoločného Pána príkaz vytvárať jednotu a musia ho brať absolútne vážne. Preto nemožno už vopred odmietäť ako kacírské a nereálne ani nové a takmer utopistické návrhy na ďalší postup.

V týchto majich úvahách ide o dogmatickú stránku celého ekumenického problému. Ponechávam bokom otázku cirkevnoprávneho a predovšetkých praktického rázu. Tým nechcem, pravda, povedať, že by tieto dve stránky nášho problému neboli práve také dôležité. Mám však na mysli len dogmatickú stránku ekumenického problému, teda otázku, ako by jedna cirkev budúcnosti mohla mať a vyznávať tú istú kresťanskú vieru.

Moja základná téza k tejto otázke znie: Vývojom sa duchovná a politická prítomnosť človeka súčasnosti v porovnaní s predchádzajúcimi obdobiami veľmi zmenila. Pritom vlastná podstata kresťanskej viery a všetko, čo jednotlivé cirkvi do tejto podstaty viery zahrňali, ostali nezmenené. Avšak spôsob, akým sa toto chápanie viery doterajších cirkví vnesie do jedinej cirkvi budúcnosti, sa bude asi líšiť od spôsobu, ako si jednotlivé cirkvi a vyznania predstavovali túto jednotu viery v doterajších kontroverziách.

Aká je dnes naša duchovno-politická situácia, v ktorej má kresťanská viera dostať primeraný výraz, v porovnaní s duchovno-politickou situáciou Západu, keď nastali cirkevné rozkoly?

Keďysi bol duchovný materiál /ak sa smiem tak vyjadriť/, ktorým ľudia narábali, relatívne ohraničený a prehľadný. Jestvovali síce v mnohých veciach rozdielne mienky, najmä svetonázorového charakteru, ale pokladalo sa za samozrejmé, že si stránky vzájomne rozumejú, keď sa spolu rozprávali a vymienali si názory. Pojmový materiál, s ktorým sa pracovalo a prelo, sa dal pomerne ľahko zvládnuť. Teológovia všetkých strán teda mohli predpokladať, že majú v tomto materiáli a ním vyjadrovaných problémoch prehľad a že sa navzájom chápu. Katolíci tvrdili, že je sedem sviatostí, a protestanti to popierali. Avšak jedni i druhí predpokladali, že vedia, čo vravia, a že protivníci im rozumejú.

Čo sa v tej dobe dalo vôbec vedieť, to mohol ovládať aj jednotliviec, aspoň keď bol vzdelaný. Nebolo dôležité, že to neovládala masa nevzdelancov, "ľud".

Táto niekdajšia situácia, naznačená trochu zjednodušene, sa dnes až veľmi zmenila. Vari možno dokonca tvrdiť, že tu ide rovno o kvalitatívny prelom, čo už pozoruje hádam každý náš súčasník.

Dnes sa vie nepomerne viac, a preto jednotliviec, hoci by mal vzdelanie, je vzhľadom na množstvo súčasných poznatkov stále /čo aké paradoxné sa to môže zdať/ nevedomejší. Kníh je vždy viac a nieť už nikoho, kto by ich všetky prečítal. Aj napriek všetkým pokusom o syntézy, ktorými sa sčasti úspešne darí sprístupniť jednotlivcovi ťažko zvládnuteľné množstvo poznatkov, vedomostí je toľko, že jeden človek už nemá o nich prehľad a nie je schopný si ich osvojiť. Vzniká celý rad expertov pre nespočetné otázky teoretickej i praktickej povahy a práve tí najnadanejší a najvzdelanejší konštatujú, že vo vedomostiach sa musia stále viac spoliehať na iných. Vševed vymrel.

Táto načrtnutá situácia je spoluurčujúcim faktorom aj pre teológiu. Aj tu je v porovnaní s niekdajšími obdobiami nepomerne viac poznatkov. Nielen jednotlivý kresťan, ale ani jediný teológ nie je schopný osvojiť si ich všetky. Exegéta dnes nemôže byť aj systematikom na úrovni. A samotná exegéza sa stala takou vytríbenou vedou narábajúcou najrozličnejšími metódami, že aj ne jeden exegéta

si môže pochvalovať, ak ovláda aspoň kúsok zo svojej vlastnej vednej disciplíny. Prirodzene, že sú v teológii ešte ľudia, ktorí sa snažia, ba dokonca sa musia snažiť dosiahnuť **dačo** také ako zástoj teologického vševeda, ak majú patriť k tým, čo v rímskej Kongregácii pre učenie viery majú bedliť nad pravovernosťou iných teológov a rozhodovať o správnosti mienok. Stáva sa však čím ďalej otáznejším, či a akým spôsobom môže ešte jednotlivec nadobudnúť takú univerzálnu teologickú **učenosť**. Aj teológovia vedia stále viac, a práve preto sa čím ďalej tým menej rozumejú.

Uvediem ešte jednu pripomienku nášmu problému, ktorá sa mi zdá nevyhnutnou.

Ak sa človek zdrží súhlasu voči nejakému výroku, či už ako určite alebo len možno pravdivému, nerobí chybu. Môže sa zdržať súhlasu jednak preto, že nepokladá výrok pre svoju momentálnu situáciu za dôležitý, jednak preto, že zisťovanie pravdivosti výroku je spojené s mimoriadnou námahou alebo že je výrok formulovaný takým náročným spôsobom, že pochopiť ho presahuje jeho schopnosti.

To isté platí aj o celých skupinách **ľudí**. Ich určitý nezáujem o také výroky môže byť vzhľadom na ich vlastnú životnú situáciu úplne legitímny. Platí to však aj o jednotlivých výrokoch vierovyznania a o ľuďoch cirkvi. Cirkvi /včítane katolíckej/ to v praxi mlčky prijímajú. Cirkev pokladá pokrsteného kresťana, ktorý žije životom cirkvi, za právoplatného člena cirkevnej jednoty. Neskúma bližšie, ktoré články viery si tento jej úd výslovne uvedomuje, do akej miery je o celom obsahu učenia cirkvi informovaný. Neskúma či má ten člen vyložene pozitívny vzťah k určitým výrokom, ktoré ona hlása. Stačí jej, že sa jeho kladný a súhlasný postoj k jej učeniu prejavuje zásadným a globálnym spôsobom. A naopak, že niet uňho náznaku nejakého vnútorného alebo verejného odporu proti jej niektorým vieroučným výrokom. Cirkev si ostatne uvedomuje, že veľa náboženských i profánnych predstáv vo vedomí jej jednotlivých členov sa nekryje s objektívnou skutočnosťou. Dokonca aj keď taký jej člen k niektorému výroku vyjadruje výslovne svoj súhlas, cirkev nemá absolútnu istotu, že dotýčny myslí a rozumie to isté a súhlasí s tým istým, čo chce týmto výrokom povedať sama.

Z dogmatického hľadiska a vzhľadom na vieru cirkvi by sa dalo myslieť na jednotu teraz ešte oddelených cirkví, keby ani jedna z tých cirkví nevyhlásila, že výrok, ktorý by iná cirkev pokladala pre seba za absolútne záväzný, je s jej chápaním viery pozitívne a absolútne nezlučiteľný. A zdá sa, že takých rozporov medzi zainteresovanými cirkvami dnes už ani niet. Iste, nie sme ešte tak ďaleko, že by teológovia rozličných vyznaní a cirkví, ktorých treba vážne pokladať za predstaviteľov povedomia viery svojich cirkví, došli medzi sebou k pozitívnej zhode už vo všetkých dogmatických otázkach. Avšak situácia ich rozhovorov sa oproti obdobiu reformácie zásadne zmenila. Vtedy stáli voči sebe so stanoviskami, ktoré druhá strana vyhlasovala vždy jednoducho za objektívne nezlučiteľné so základným obsahom kresťanstva. Dnes sa na oboch stranách berie do úvahy, že toho druhého ospravedľňuje pred Bohom a pred pravdou evanjelia nielen tajuplná subjektivita, ale že ani výroky náprotivných strán si fikticky až tak príkro neprotirečia, ak sa patrične vysvetlia a chápu sa v širšej súvislosti.

V takej novej situácii by sa, myslím, už dala obnoviť dostatočná jednota cirkví. Evanjelický kresťan by síce nemusel už hneď dať výslovne súhlas z viery k niektorým výrokom, ktoré katolík pokladá v duchu viery za záväzné. Nemusel by ich však ani výslovne zamietnuť, pretože nemôže povedať - ako to vyplýva z **načrtnutého** dejinného vývoja a z dnešnej duchovno-politickej situácie - , že tieto špecificky katolícke výroky smie uznať iba za predpokladu, keď radikálne poprie to, čo považuje právom za podstatnú súčasť

svojej vlastnej viery. Ba nemá ani povinnosť osvojiť si postupne postoj, ktorý nateraz vyjadrujú katolícke výroky. Môže totiž predpokladať, že ďalším dejinným vývojom povedomia viery v cirkvi nadobudnú tieto katolícke výroky také objasnenie a takú interpretáciu, že im bude smieť dať aj súhlas. A naopak - myslím - po cirkevnom zjednotení sa úrad katolíckej cirkvi uspokojí s takým postojom viery, ktorý bude vyjadrovať spoločný výslovný súhlas s pôvodnými základnými pravdami kresťanského zjavenia, pričom sa pre jednotu nebude vyžadovať taký istý súhlas so všetkými tými výroky, ktoré sa v historickom procese povedomia viery rímskokatolíckej cirkvi chápu ako objektívne dané božím zjavením. Za to sa budú ortodoxné a evanjelické cirkvi ochotné zdržať úsudku, že špecifické rímskokatolícke vieroučné výroky sú s božím zjavením a s pravdou evanjelia úplne nezlučiteľné, ako sa to robilo v časoch rozkolu vo viere.

Z dogmatického hľadiska je jednota cirkví v tomto zmysle už dnes možná.

Toto tvrdenie sa môže zdať odvažne, utopistické a dokonca dogmaticky vari napadnuteľné. Ak je však vnútorným presvedčením kresťanstva a cirkví, že cirkevnú jednotu v dnešnej duchovno-politickej situácii neslobodno pokladať jednoducho za nemožnú, potom iný spôsob zjednotenia vo viere je vylúčený.

Pri ekumenických rozhovoroch prevláda ako samozrejмый cieľ predstava dákej radikálnejšej a ideálnejšej jednoty. Je však otázka, ako by sa táto jednota uplatnila reálne a konkrétne. Teológovia sa prestanú priesť? Vieroučné formulácie, ktoré všetky stránky prijímajú ako všeobecne záväzné, sa budú interpretovať jednotne napriek mnohorakým duchovným podhubiam, rozdielnym mentalitám a rozličným terminológiám, ktoré si každá stránka prinesie so sebou? A pokiaľ ide o postoj jednotlivých veriacich alebo celých skupín k určitým vieroučným výrokom, ideálna jednota nepripustí zdržať sa súhlasu k takým výrokom.

Myslím teda, že alebo sa jednota vo viere vyhlási za ideál konkrétne nedosiadateľný, alebo sa vyvinie úsilie o takú jednotu vo viere, ktorá je reálna, ktorú možno uznať za legitímnu a teologicky zrozumiteľnú.

Znovu zdôrazňujem, že zásadne ide iba o to, aby iné cirkvi neodmietli výslovnú náuku viery katolíckej cirkvi ako nezlučiteľnú s podstatou svojho kresťanstva. Za tohto predpokladu nebude, zdá sa mi, potrebné vyžadovať od týchto cirkví pozitívny súhlas viery k špecificky rímskokatolíckym vieroučným výrokom, a predsa sa môže obnoviť dostatočná jednota viery medzi všetkými, ktorí vierou chápu podstatu kresťanstva vo vyznaní Trojjediného Boha a Ježiša ako nášho Pána a Spasiteľa a sú pokrstení.

Aj keď sa však táto teória prijme, pre skutočnú jednotu cirkví ostáva, pravdaže, vyriešiť ešte veľa problémov.

Sotva má niektorá zo strán konkrétnu predstavu o tom, ako má cirkev budúcnosti vyzeráť zo stránky cirkevného práva. Veď si predsa nemožno myslieť, že evanjelické a ortodoxné cirkvi jednoducho s katolíckou cirkvou splynú a rímskokatolícka cirkev ostane tak, ako bola doteraz so svojimi normami cirkevného práva, napríklad vzhľadom na konkrétne funkcie rímskej kúrie, menovania biskupov, liturgie atď. Aj v budúcnosti sú totiž na to potrebné určité právne štruktúry. V evanjelických cirkvách zásadne jestvuje aj dnes možnosť disciplinárneho pokračovania vo veciach náuky. Aj cirkev budúcnosti musí mať teda možnosť čeliť ohrozeniu podstaty svojej viery a mariť vznik bludov, ktoré sa môžu vyskytnúť i v budúcnosti. Avšak konkrétne právne formy, ako sa viera cirkvi vyjadruje a bráni, nemusia byť stanovené takým istým spôsobom, ako je to dnes v katolíckej cirkvi. V tomto ohľade sa rímskokatolícka cirkev môže do istej miery učiť zo svojho vzťahu k malým cirkvám Východu,

ktoré sú už s ňou zjednotené, a niečo z toho prevziať. Ale v cirkvi budúcnosti by mal byť tento pluralizmus väčší, než ho nateraz pozorujeme.

Celkom osobitne sa bude treba teoreticky i prakticky zamýšľať nad tým, ako zladiť v cirkvi, ktorú budú potom tvoriť aj ortodoxné a evanjelické cirkvi, uznanie funkcie Petrovho úradu s tým, že tieto cirkvi neprevzali do svojho vlastného chápania viery učenie Prvého vatikánskeho koncilu pozitívne a výslovne, aj keď ho nezavrhnú ako odporujúce viere. Najchúlostivejší problém v tejto otázke by spočíval v tom, ak Apoštolský stolec aj v budúcnosti uplatní svoju učiteľskú plnú moc, ktorú mu prisúdil Prvý vatikánsky koncil. Ak však rímsky pápež bude i vtedy pokladať v mimoriadnych prípadoch za nevyhnutné urobiť svoje rozhodnutie záväzným a oprie ho o súhlas celého biskupského zboru všetkých členských cirkví /aj mimo koncilu/, bolo by také riešenie vyhovujúce. V tom prípade by ortodoxné a evanjelické členské cirkvi nemuseli mať dojem, že hocikaké uznanie Petrovho úradu by pre ne znamenalo podrobiť sa úplne učiteľskej autorite Ríma a vystaviť svoje vlastné povedomie viery prílišnému nátlaku.

Cesta k jednote všetkých kresťanských cirkví by však i uplatnením uvedeného návrhu bola dlhá a náročná. Je potrebné, aby si cirkvi práve v praxi a v spôsobe myslenia zvykali na seba väčšmi než dosiaľ. Preto majú veľký význam menšie i väčšie ekumenické podujatia, ktoré v súčasnosti prebiehajú. Privádzajú nás bližšie k tejto jednote, i napriek určitým pochybnostiam vzhľadom na možnosti uskutočniť túto jednotu cirkví. Pomaly možno nastane deň, keď sa cirkvi budú navzájom pýtať: Či nemáme tú istú kresťanskú vieru a či ju nemôžeme v primeranej jednote spolu vyznávať bez toho, aby bolo zatažené svedomie doteraz odlúčených cirkví?

Koniec-koncov, som tej mienky, že ak sa berie do úvahy nevyhnutná a oprávnená rozdielnosť jednotlivých členských cirkví a taktiež prípustná tolerancia v otázkach viery v cirkvi budúcnosti, a ak sa táto cirkev budúcnosti porovná s našou dnešnou situáciou cirkví, dnešná ekumenická situácia nie je vôbec taká zlá, ako by sa mohlo zdať. Pri tomto vzájomnom ekumenickom približovaní zrazu zbadáme, že sme sa dostali už oveľa bližšie, ako si myslíme a než sa cirkvi nazdávajú.

/Podľa K. Rahnera/

KARDINÁL J. RATZINGER O EKUMENICKÝCH OTÁZKACH

Dostala sa nám do rúk zaujímavá kniha s titulom K situácii viery /Zur Lage des Glaubens/ a s podtitulom Rozhovor s Vitoriom Messori, ktorú roku 1985 vydalo v nemeckom preklade z taliančiny vydavateľstvo Verlag Neue Stadt, Mníchov-Zürich-Viedeň, a ktorá na titulnom liste nesie ako označenie autora meno kardinála Josepha Ratzingera. Je to spôsobom spracovania aj obsahom pozoruhodný dokument o najväznejších otázkach katolicizmu v období po II. vatikánskom koncile a najmä v súčasnosti v celosvetovom kontexte. Joseph Ratzinger je naozaj povolaný hovoriť o týchto veciach, keď od roku 1982 pôsobí ako prefekt Posvätej kongregácie pre učenie viery, teda toho vatikánskeho úradu, ktorý ešte pred nejakými dvadsiatimi rokmi nazývali Rímskou a univerzálnou inviziou a či Svätým ofíciom. Kniha vznikla z rozhovorov talianskeho novinára Vittoria Messoriho s kardinálom. Messori rozhovory zredigoval, usporiadal do tematických celkov a dal im jednotnú formu, usilujúc sa pritom zachovať autenticitu Ratzingerových myšlienok. Podstatu

knihy tvorí priama reč kardinála v Messoriho podaní, no stmelujúci "autorský" text Messoriho tiež sčasti interpretuje Ratzingera. Ratzinger sám dielo autorizoval, a tak tu vlastne interviewovaný vystupuje v úlohe autora a interviewujúci v úlohe editora.

Z knihy vyberáme v čiastočne skrátenom znení kapitolu s názvom Ekumenické otázky. Kardinálova reč je vyznačená obyčajnými úvodzovkami, ostatné partie sú Messoriho textom.

R e d a k c i a

Joseph Ratzinger hovorí: "Ekumenické úsilie je v tejto perióde cirkevných dejín integrujúcou súčasťou rozvoja viery." Ale pociťuje tu - o to väčšmi, o čo dôležitejšie sú témy - potrebu jasnosti. Raz poznamenal: "Keď bežíme nesprávnou cestou, vzdalujeme sa od cieľa." Je bedlivý, vykonáva svoju 'kritickú funkciu' v presvedčení, že - tak ako všade - "aj v ekumenickej oblasti nás nerozumenia, netrpezlivosť a ľahkovážnosť skôr vzdalujú od cieľa, než privádzajú k nemu bližšie."

Je presvedčený, že "jasné definície vlastnej viery slúžia všetkým, aj partnerovi v rozhovore", a že "dialóg môže prehĺbiť a vycibriť katolícku vieru, nesmie ju však zmeniť v jej pravej podstate".

Začína 'provokáciou': Eminencia, sú hlasy, ktoré hovoria, že v katolicizme prebieha proces protestantizácie.

Jeho odpoveď smeruje, ako zvyčajne, k jadrú veci: "Odpoveď na túto otázku závisí predovšetkým od toho, ako definujeme obsah protestantizmu. Kto dnes hovorí o protestantizácii katolíckej cirkvi, rozumie pod tým zrejme vo všeobecnosti zmenu v základnom chápaní cirkvi, iné ponímanie pomeru cirkvi a evanjelia. Nebezpečenstvo takejto zmeny tu vskutku je: nie je len príznakom istých integralistických kruhov."

Ale prečo by mal práve protestantizmus - ktorého kríza iste nie je menšia ako katolícka - priťahovať dnes teológov a veriacich, ktorí až do koncilu boli verní rímskej cirkvi?

"To sa iste nedá vysvetliť ľahko. Natíska sa mi takáto úvaha: Protestantizmus vznikol v počínajúcom sa novoveku, a tak je oveľa užšie než katolicizmus spríbuznený s vnútornými silami, ktoré privodili novovek. Svoju dnešnú podobu vo veľkej miere nadobudol v stretávaní sa s veľkými filozofickými prúdmi 19. storočia. Je to jeho šanca i jeho nebezpečenstvo, že je oveľa otvorenejší novovekému mysleniu. Tak môže práve u tých katolíckych teológov, ktorí už nevystačujú s bežnou teológiou, vzniknúť mienka, že tadiaľto vedú správne cesty spojenia viery a modernosti, už sčasti vychodené."

Aké princípy tu hrajú úlohu?

"Kľúčová úloha tu pripadá tak ako predtým princípu sola Scriptura (=jedine Písmo - pozn. prekl./). Dnešný priemerný kresťan z tohto princípu vyvodzuje, že viera prýšťa z individuálneho nahl'adu, z intelektuálnej činnosti a z prispetia odborníka, a takéto ponímanie sa mu zdá modernejšie a zrejmejšie ako katolícke pozície. Poďme ešte hlbšie: Z takejto predstavy potom automaticky vyplýva, že katolícky pojem cirkvi je už nereprodukovateľný, a že si treba hľadať model cirkvi niekde v rozsiahlej oblasti javu protestantizmu."

Tak prichádza poznové, ako vždy, do hry ekleziológia?

"Áno, lebo modernému človeku je najzrejmejší pojem cirkvi, ktorý by sme v odbornom jazyku označili za kongregacionalistický alebo voľnocirkevný. Vyúsťuje do predstavy, že cirkev je premenlivá forma ľudského organizovania veci viery, aby to podľa možnosti

zodpovedalo tomu, čo - ako sa zdá - požaduje chvíľa. Mnohí dnes už sotva chápu, že za ľudskou skutočnosťou sa nachodí tajomná božská skutočnosť. A ako vieme, toto je katolícke ponímanie cirkvi. Ale to sa akceptuje oveľa ťažšie než ponímanie práve načrtnuté, ktoré koniec koncov tiež vôbec nie je jednoducho 'protestantské', ale sa utvorilo v rámci javu 'protestantizmu'."

Roku 1983 - v roku päťstoročnice Martina Luthera - zlé jazyky, poukazujúc na oduševnenie mnohých katolíckych účastníkov osláv, tvrdili, že reformátor by dnes mohol učiť tak ako svojho času, a pritom by mohol nerušene viesť katedru na univerzite alebo v katolíckom seminári. Čo na to hovorí prefekt? Je toho názoru, že kongregácia, ktorú vedie, pozvala by augustiniánskeho mnícha na 'informatívny rozhovor'?

Usmeje sa: "Áno, naozaj si myslím, že by sme aj dnes s ním museli vážne hovoriť a že by sme to, čo povedal, ani dnes nemohli pokladať za 'katolícku teológiu'. Ak by to bolo ináč, bol by zbytočný ekumenický dialóg, ktorý vlastne hľadá ten kritický rozhovor s Lutherom a práve na to sa pýta, ako zachrániť to, čo je v jeho teológii veľké, a usiluje sa prekonať to, čo je v nej nekatolícke."

Bolo by zaujímavé vedieť, ktoré témy by saštali pre kongregáciu viery/podnetom, keby dnes mala zasiahnuť.

Neotáľa s odpoveďou: "Aj keď sa vystavujem nebezpečenstvu, že budem nudný, myslím si, že by znova išlo o ekleziologický problém. Na lipskej dišpute partner v rozhovore Martinovi Lutherovi nezvratne dokázal, že jeho nové učenie je namierené nielen proti pápežstvu, ale aj proti tradícii, ako ju jasne vyjadrili Otcovia a koncily. Luther bol nútený to uznať. A potom vyhlásil, že aj ekumenické koncily sa mýlili. Tým sa autorita exegétov stavia nad autoritu cirkvi a jej podania."

V tomto momente teda nastal rozhodujúci zlom?

"Naozaj si myslím, že toto bol rozhodujúci okamih. Tu sa totiž Luther vzdal katolíckeho presvedčenia o cirkvi ako autentickej interpretátorky pravého zmyslu Zjavenia. Luther nemohol mať viac tú istotu, ktorú pozná v cirkvi spoločné vedomie stojace nad osobnou inteligenciou a interpretáciou. Tak sa pomer medzi cirkvou a jednotlivcom, medzi cirkvou a bibliou od základu zmenil. V tomto bode by teda musela kongregácia hovoriť s Lutherom, keby ešte žil. Lepšie povedané: O tomto bode hovoríme s ním v ekumenických rozhovoroch. Vo všeobecnosti je táto otázka podstatne dôležitá aj pre naše rozhovory s katolíckymi teológmi: katolícka teológia vykladá vieru cirkvi - tam, kde výklad prechádza do autonómnej rekonštrukcie, robí sa čosi iné."

Na ceste k jednote

Pán Kardinál, ostaňme ešte pri 'provokácii', skúmajme teda ešte ďalej, čo tvrdia zlé jazyky. Sú napríklad ľudia, ktorí hovoria, že ekuména v týchto rokoch prebiehala často v zmysle jednosmernej cesty. Ospravedlňovania a prosby o odpustenie z katolíckej strany /nezabúdajme, že často zrejme aj veľmi namieste/, no z protestantskej strany/poznoyné zastávanie vlastných pozícií a len váhavá ochota /tak sa spon zdá/ kriticky preskúmať pramene a priebeh reformácie.

"Sčasti je to možno tak," odpovedá, "istý postoj v pokoncilovej katolíckej ekuméne bol azda poznačený akýmsi masochizmom, čím-si akoby trochu perverznou potrebou označiť sa vinnými za všetky katastrofy minulosti. Jednako, pokiaľ ide o situáciu v Nemecku, ktorú poznám zvnútra, musím povedať, že ma spája priateľstvo s naozaj duchovnými protestantmi, s ľuďmi, ktorých si ctím. Títo ľudia žijú skutočne hlbokým kresťanským životom a aj oni hlboko

pocitujú vinu všetkých kresťanov na rozkoloch, ktoré nás trápia. Podľa môjho presvedčenia je teda nesprávne zovšeobecňovať myšlienku jednosmernej cesty. Aj na protestantskej strane máme vskutku do činenia s novým príkladom k základným prvkom katolicity."

Čo z reformátorskej strany je predovšetkým predmetom revízie?

"Začína sa znova objavovať nevyhnutnosť tradície, bez ktorej sa biblii odnímajú základy, takže sa stáva jednou starou knihou medzi mnohými inými. Toto znovaobjavenie sa priaznivo ovplyvňuje aj skutočnosťou, že protestanti spolupôsobia s pravoslávnyimi v Ekumenickej rade v Ženeve, v organizácii združujúcej veľkú časť kresťanských cirkví a spoločností. Nuž a hovoriť o východnej ortodoxii znamená hovoriť o tradícii."

"Koniec koncov," dodáva, "výlučné zotrvávanie na sola Scriptura klasického protestantizmu nemalo by nijaké šance na prežitie. Dnes pretrpíva väčšmi než kedykoľvek predtým krízu práve pre vedeckú exegézu, ktorá vznikla a nachádzala vzpruhu v reformátorskej oblasti a ktorá ukázala, nakoľko sú evanjeliá produktom ranej cirkvi. Veď celé Písmo nie je nič iné než tradícia. Natolko, že niektorí luterskí učenci podľa všetkého tu konvergujú s ponímaním pravoslávnej cirkvi Východu: nie sola Scriptura, ale sola traditio. Napokon, badáme u protestantských teológov aj znovaobjavenie autority, čohosi ako hierarchie /to znamená sviatosťného duchovného úradu/ a skutočnosti sviatosti."

Pousmeje sa, akoby v duchu: "Keď sme tieto veci hovorili my katolíci, bolo protestantom ťažké si ich osvojiť. Keď ich predniesli východné cirkvi, počúvali ich a študovali s väčšou pozornosťou - možno preto, že neprechovávali toľkú nedôveru voči týmto kresťanom. Prítomnosť pravoslávnych v rade v Ženeve sa takto ukazuje ako dielo Prozreteľnosti."

Jestvuje teda pohyb aj na protestantskej strane. Je tu takto pohyb smerom k pozíciám, ktoré by sa jedného dňa mohli ukázať spoločné?

Ratzingerovi ako realistovi v dobrom zmysle slova je vzdialený akýkoľvek naivný optimizmus: "Áno, je tu pohyb, teda priznanie nevernosti. Kristovi zo strany všetkých kresťanov, nie iba z katolíckej strany. Ako hranica, až dosiaľ neprekonateľná, pretrváva však ono rozdielne ponímanie cirkvi. Pre reformátorských kresťanov bude stále ťažké, ak aj nie nemožné, akceptovať knazstvo ako sviatosť a ako neodmysliteľný predpoklad pre Eucharistiu. Na to, aby to akceptovali, bolo by totiž nevyhnutné akceptovať štruktúru cirkvi založenej na apoštolskej následnosti. Najavš by bolo pre nich možné - prinajmenšom nateraz - pripustiť toľko, že typ cirkvi založenej na apoštolskej následnosti predstavuje najlepšie riešenie, ale nie to, že je to riešenie jediné, neodškriepiteľné."

A poznove pre takéto chápanie cirkvi - prinajmenšom z hľadiska súčasného cítenia bežnejšie, zrejmejšie - sú katolíci podľa Ratzingerovho názoru tam, kde žijú pospolu s protestantmi, vystavení nebezpečenstvu, že prijmú pozície toho druhého. "Pravý katolicizmus," vraví, "je citlivá rovnováha, je to pokus spájať v živote hľadiská, ktoré si zdanlivo protirečia, ale ktoré zaručujú úplnosť kréda. Okrem toho katolicizmus požaduje taký postoj viery, ktorý je často v radikálnom rozpore s dnešnou panujúcou mienkou."

Ako príklad uvádza poznovné odopieranie Ríma pripustiť 'interkomúniu', to jest možnosť katolíckovi sa zúčastniť na Eucharistii reformovanej cirkvi. Vraví: "Aj mnohí katolíci sa nazdávajú, že toto odopieranie je posledným plodom netolerantného postoja, ktorý by mal patriť minulosti. Nebuďte takí prísni, takí anachronickí! zaprisahajú nás mnohí. Lenže to nie je otázka netolerantnosti ani ekumenickej váhavosti: Pre katolícke vyznanie nieto bez

apoštolskej následnosti nijakého autentického kňazstva, preto tu nie je možná nijaká sviatostná Eucharistia, totiž nijaká sviatostná vo vlastnom zmysle slova. Veríme, že to tak chcel sám zakladateľ kresťanstva."

Už sa nepriamo poukázalo na východné pravoslávne cirkvi. Ako sa napreduje vo vzťahoch s nimi?

"Tieto kontakty sú iba zdanlivo ľahšie, v skutočnosti nás stavajú pred závažné problémy. Tieto cirkvi vlastnia autentické učenie, ale statické, akoby skostnatené. Zostávajú verné podaniu prvého kresťanského tisícročia, no neskorší vývoj odmietajú, lebo ten sa obmedzoval výlučne na západný svet. Pre ne môže v otázkach viery rozhodovať iba naozaj ekumenický koncil, teda koncil zahajujúci všetkých kresťanov. Preto nepokladajú za platné to, čo od vzájomného oddelenia sa deklarovali katolíci. Fakticky súhlasia s mnohým z toho, čo sa ustanovilo, ale pokladajú to za ohraňované na cirkvi, ktoré závisia od Ríma, a nie záväzné i pre seba."

Tu prinajmenšom ekleziológia nepredstavuje taký neprekonateľný problém?

"Áno aj nie. Isteže, spolu s nami sú východné cirkvi presvedčené o nevyhnutnosti apoštolskej následnosti. Ich episkopát, ich Eucharistia sú autentické. Ale pridržiaujú sa aj myšlienky autokefalie, podľa ktorej cirkvi, aj keď sú zjednotené vo viere, sú zároveň od seba nezávislé. Nevedia akceptovať, že by biskup Ríma, pápež, mohol byť princípom, centrom jednoty aj v univerzálnej cirkvi, chápanej ako communio."

Podľa toho, pýtam sa, nemožno teda, ani pokiaľ ide o Východ, rátať v dohľadom čase so začiatkom zjednotenia?

"Neviem, ako by tu podľa ľudských predstáv bola možná úplná únia vychádzajúca za rámec praktizovateľnej /a už praktizovanej/ počiatkovej fázy. Pravda, táto ťažkosť spočíva v teologickej rovine. V konkrétnej rovine, v rovine života, sú vzťahy jednoduchšie: to konštatujeme tam, kde sú katolíci a pravoslávni vo vzájomnom kontakte /a azda dokonca trpia tým istým prenasledovaním/. Kým ekleziologie ostávajú teologicky oddelené, cirkvi v konkrétnej existencii pestujú vzájomnú výmenu s ohľadom na to, že je tu vzájomné uznanie sviatostí a že je tu možná /za istých podmienok/ interkomunia, na rozdiel od situácie v styku so spoločenstvami, ktoré vzišli z reformácie."

Anglikáni vždy pokladali sami seba za the bridge-church, za cirkev premostenia medzi protestantským a katolíckym svetom. Bol čas /a to iba nedávno/, keď sa zdalo, že stojíme na krok od opätovného zjednotenia s nimi.

"To je pravda. Ale teraz sa prinajmenšom časť anglikánov znova rázne vzdialila v súvislosti s novými normami týkajúcimi sa znovazosobášených rozvedených, kňazstva žien a niektorých otázok z oblasti morálnej teológie. Sú tu rozhodnutia, ktoré poznove roztvorili priepasť, a to nielen medzi anglikánmi a katolíkmi, ale aj medzi anglikánmi a pravoslávnyimi, ktorí aj tu takmer vždy zastávajú katolícke stanovisko."

Po koncile kdekto hlásal, že na opätovné nájdanie jednoty s nekatolíckymi bratmi by postačilo, keby sa katolícka cirkev vydala cestou reformy. Naproti tomu mám tu dokument k ekuméne, ktorý nedávno vzišiel z protestantskej strany a ktorý bol aprobovaný talianskymi cirkvami valdénov a metodistov. Možno tu čítať: Katolicizmus a protestantizmus sú, hoci sa dovolávajú toho istého Pána, dva rozdielne spôsoby, ako ponímať a žiť kresťanstvo. Tieto rozdielne spôsoby nie sú komplementárne, ale alternatívne. - Čo na to hovorí kardinál Ratzinger?

"Neformuloval by som to tak, ale je pravda, že popri mnohých komplementárnych prvkoch jestvuje tak ako prv niečo rozhodujúce, čo nie je vo vzťahu tak-ako aj, ale vo vzťahu alebo-alebo. Neslobodno slová zamieňať so skutočnosťou: Pokroky v teologickej rovine, niektoré spoločné dokumenty sú cenné, ale neznamenajú ešte ujednotenie sa siahajúce až k jadru. Eucharistia je život, a tento život nemôžeme zatiaľ žiť spolu pri natoľko odchodnom chápaní cirkvi a sviatostí. Ekuména, ktorá sa nestavia realisticky k týmto ťažkostiam, v tejto chvíli pre ľudí neprekonateľným, skrýva v sebe nebezpečenstvá. Koniec koncov, nebezpečenstvá boli, prirodzene, aj v situácii pred koncilom, ktorá sa vyznačovala uzatvorenosťou a neústupčivosťou a ponechávala málo priestoru bratskosti."

Ekumenické preklady biblie

Pokúsili sme sa urobiť niektoré konkrétne kroky tým, že sme podnietili preklady biblie vypracované spoločne rozličnými konfesiami. Čo si myslí Ratzinger o týchto ekumenických vydaniach?

"Študoval som iba nemecký ekumenický preklad. Je koncipovaný predovšetkým pre liturgickú potrebu a na účely katechézy. V praxi to vyzerá tak, že ho používajú bežne iba katolíci. Naproti tomu mnohí luteráni ho neupotrebujú a zostávajú radšej pri svojej biblii."

Ide tu teda o ďalší prípad ekumenickej 'jednosmernej cesty'?

"Aj tu je podstatné, aby sme sa neoddaovali prepiatým očakávaniam. Sväté písmo žije v spoločenstve a potrebuje reč. Preto pokus dostať sa skrze bibliu ponad rečové bariéry k spoločnej základnej reči viery je isto veľmi dôležitý. Na druhej strane neslobodno zabúdať, že každý preklad je do istej miery aj interpretáciou. Sú pasáže / v tom sú učenci medzičasom zajedno/, v ktorých sa jednoducho väčšmi než biblia dostáva k slovu jej prekladateľ. Sú časti Svätého písma, ktoré si vyžadujú jasné rozhodnutie, jednoznačné zaujatie stanoviska. Neslobodno zastierať ani pokúšať sa zakryť ťažkosti zdanlivými riešeniami. Niektorí by mohol vyvolať dojem, že exegeti svojimi historickokritickými metódami našli 'vedecké', a teda nestranné riešenie. Ale to nie je tak, každá veda závisí nevyhnutne od nejakej filozofie, od nejakej ideológie. Nestojí na neutralite, a najmenej tu. Koniec koncov, viem dobre pochopiť, prečo nemeckí luteráni zotrávajú pri svojej Lutherovej biblii: Ona bola totiž vo svojej rečovej podobe po storočia vlastnou zjednocujúcou silou luterstva. Vziasť im ju znamenalo by naozaj sa dotknúť jadra luterskej identity. Tento preklad má takto v ich spoločenstve rádovo celkom inú hodnotu, ako môže mať u nás ktorýkoľvek preklad. Navyše interpretáciou, ktorá je v ňom obsiahnutá, vymedzil v istom ohľade aj účinky sola Scriptura a determinoval spoločné chápanie biblie, jej spoločné cirkevné privlastnenie si."

Dodáva k tomu: "Musíme mať odvahu, poznové jasne povedať, že biblia, vzatá ako celok, je katolícka. Prijatť ju takú, aká je, v jednote všetkých jej častí, to znamená prijať veľkých Otcov cirkvi a ich spôsob čítania Písma. To znamená vojsť do katolicity."

Nevystavuje sa - odvažujem sa spýtať - takéto tvrdenie nebezpečenstvu, že u tých, ktorí ho pokladajú za apologetické, vzbudí nedôveru?

"Nie," odpovedá, "nie je to totiž moje tvrdenie, ale tvrdenie nemalého počtu súčasných protestantských exegetov, ako napríklad Heinricha Schliera, jedného z obľúbených žiakov luterána Rudolfa Bultmanna. Keď Schlier do dôsledkov dovedol princíp sola Scriptura, zbadal, že 'katolicizmus' je prítomný už v Nivom zákone. Tam už totiž nachádzame ponímanie živej cirkvi, ktorej Pán zveril svoje živé slovo. Celkom isto nie je vo Svätom písme

obsiahnutá myšlienka, že by ono samo bolo archeologickou fosíliou, disparátnou zbierkou pramenov, ktoré by sa mali preskúmať archeologicky a paleontologicky! Schliera takto vnútorná dôslednosť priviedla do katolíckej cirkvi. Ďalší jeho protestantskí kolegovia nešli tak ďaleko, ale sama prítomnosť katolicity v biblii sa už sotva popiera."

Cirkvi v tretej ríši

Prežili ste svoje detstvo a mladosť /roku 1945 ste mali 18 rokov/ v národnosocialistickom Nemecku. Ako ste prežívali tú hrozbu klímu ako katolík?

"Vyrástol som v rodine veľmi praktizujúcej viery. Vo viere mojich rodičov, vo viere našej cirkvi nachádzal som potvrdenie katolicizmu ako bašty pravdy a spravodlivosti proti onej ríši ateizmu a klamstva, ktorú predstavoval národný socializmus. V zvrútení sa režimu som mohol na faktoch pozorovať, že cirkev videla správne."

Ale Hitler prišiel z katolíckeho Rakúska, strana bola založená v katolíckom Mníchove i prosperovala tam...

"Bolo by však nedorozumením označiť ju za produkt katolicizmu. Jedovaté zárodky národného socializmu nie sú plodom rakúskeho a juhonemeckého katolicizmu, ale nanajvýš dekadentného kozmopolitického ovzdušia Viedne z konca monarchie, v ktorom Hitler závistlivo pozeral na silu a rozhodnosť nemeckého severu: jeho politickými idolmi boli Fridrich II. a Bismarck. V rozhodujúcich voľbách roka 1933 Hitler, ako je známe, nezískal väčšinu v katolíckych oblastiach."

Ako to vysvetľujete?

"Musím predovšetkým povedať, že veriace jadro evanjelickej cirkvi zohralo rozhodujúcu úlohu v protihitlerovskom odpore. Spomínam si na Barmenské vyhlásenie z 31. mája 1934, ktorým sa Vyznávajúca cirkev dištancovala od Nemeckých kresťanov a tak vykonala zásadný akt odporu proti Hitlerovmu totalitnému nároku. Na druhej strane jav Nemeckých kresťanov poukazuje na osobitné ohrozenie, ktorému bol protestantizmus vystavený vo chvíli totalitného uchopenia moci. Myšlienka národného, to jest germánskeho, antilatinského kresťanstva naskytovala Hitlerovi záchytný bod, práve tak tradícia štátneho cirkevnictva a veľmi silné zdôrazňovanie poslušnosti voči vrchnosti, ktoré je vlastné luterskej tradícii. Z týchto hľadísk bol nemecký protestantizmus, zvlášť luterstvo, sprvoti oveľa silnejšie vydaný na pospas Hitlerovmu zásahu. Také hnutie ako Nemeckí kresťania nebolo by sa mohlo vytvoriť v rámci katolíckeho ponímania cirkvi."

To nič nemení na tom, že aj protestanti sa vyznamenali v boji proti národnému socializmu.

"To je nepopierateľné. Práve preto, že sa veci mali tak, ako som uviedol, postaviť sa proti Hitlerovi si vyžadovalo od protestantov viacsobnej odvahy. Karl Barth vyjadril túto situáciu veľmi výrazne, keď sa zdráhal zložiť úradnú prísahu. Tak je možné, že práve protestantizmus sa môže pochváliť vynikajúcimi osobnosťami odporu. To nám však aj umožňuje chápať, že medzi najpriemernejšími sú katolíci ľahšie mohli vzpierať Hitlerovým doktrínam. Vtedy sa tiež ukázalo, čo dejiny vždy potvrdili: Vo voľbe menšieho zla môže sa katolícka cirkev dopracovať aj k paktom s represívnymi štátnymi systémami, ale napokon sa osvedčí ako bašta proti totalitnému rozvratu. Zo svojej podstaty sa skutočne nemôže zmiešať so štátom a musí odporovať štátu, ktorý núti jej veriacich vyznávať jeden názor. To práve som sám zakúsil ako mladý katolík v národnosocialistickom Nemecku."

/Z nemčiny preložil Teofil Klas/

ZÁSADY PRESTAVBY

Výber z článku uverejneného v moskovskej Pravde 5. 4. 1988
ako úvodník:

Otvorenosť pri prerokovávaní vecí ukázala, že často niet politickej kultúrnosti a schopnosti vzájomne sa počúvať a vedecky analyzovať spoločenské procesy. Jednoducho chýbajú znalosti a argumenty.

Pre niekoho je ťažké vzdať sa duševnej lenivosti a pohodlnosti a zvyknúť si niest zodpovednosť za vlastné činy.

Slepý, tvrdohlavý dogmatik, ktorý nemá nijaké pochybnosti a ktorého nervová sústava si zvykla fungovať výhradne podľa zásady: Buď všetko, alebo nič, buď všetko harmonicky a dobre, alebo všetko rozkolísane a zle, je schopný prepadnúť zmatku a hystérii.

Vlastenec nie je ten, kto hlasno poukazuje na údajné ohrozenie socializmu, alebo ten, kto spolu s niektorými politickými extrémistami hľadá všade nepriateľov, kontrarevolučné nálady...

Dnes vieme: Masovým represáliám boli vystavené tisíce komunistov i nestránikov, vedcov a kultúrnych činiteľov atď... Mnohé obvinenia už boli odvolané, tisíce a tisíce ľudí, ktorí nevinne trpeli, boli rehabilitovaní. Proces obnovenia spravodlivosti v ZSSR pokračuje i dnes.

Tí, ktorí bránia Stalinove násilie, bránia právo na násilie. Násilie /zvôľa/, ktoré sa v praxi prejavuje ako egoistický záujem /viacej brať a menej dávať/, je zahalené do úctyhodného šatu nárokov na monopol vo vede, na vlastnú neomylnosť...

Takt, láskavosť, úcta, priznanie práva na vlastný názor - ale tiež česť, kompetentná, otvorená analýza chýb - toho sa dnes mnohým straníckym výborom nedostáva."

/Kompletný preklad dlhého úvodníka ako tajný materiál uverejnila ČTK dňa 5. 4. 1988./

Teofil Klas

NÁMESTIE APELU

/Na sviatok Zvestovania Pána 1988/

Križová cesta so slovami medzi riadkami,
pokorná múdrosť zdlha bráneného vzletu...
Dnes z mŕtvych našich duší súzvešť zvoní: Sme tu!
A mŕtvosť naša exploduje. Pane, buď s nami...

Ktosi sa ľaká explodujúceho mlčania.
V pekelnej hrôze magnu chartu kľamstiev zlata:
- Rozvratník, komu štát je viac než klietka zlatá...
A protištátny živel, kto chce práva občana... -

Neveríš? Čože! Obušok ťa raz-dva presvedčí,
že tu chcel niekto usporiadať koniec sveta!
Vraj to už poznáš z Chile, zvolu Pinocheta?
Pch, svedomie! Len anarchia! Prac sa! Bez rečí!

Keď nestačí už ako na zajace s bubnami,
zhadzujú hlavy hydry citné masky z tváří.
Námestie apelu sa skrúca v krčci jari...
Lež naša míkvošť exploduje. Pane, buď s nami...

O JEDNEJ POLHODINKE

Nové myslenie, prehĺbovanie socialistickej demokracie, všetko pre blaho človeka, pravdivosť a čestnosť pri hodnotení skutočností, prestavba spoločnosti, boj za mier a odzbrojenie, pásmo dôvery a spolupráce, otvorená politika a verejná informovanosť, podporovanie tvorivosti a kritičnosti nás ... to sú titulky z našej tlače posledných týždňov.

V tejto atmosfére, ktorá k nám nesmelo prúdi najmä zo ZSSR, bratislavskí katolícki veriaci v zmysle Ústavy a zákonných práv oznámili svoju občiansku aktivitu úradom a pozvali verejnosť na 25. marca 1988 o 18,00 h na Hviezdoslavovo námestie v Bratislave na pokojné 30-minútové modlenie sa so sviečkami.

Štát, ktorý si necitlivou politikou voči veriaciim momentálnu neudržateľnú situáciu sám zapríčinil, sa stále tvári, že na poli slobody vyznania je u nás všetko v poriadku. Nezobral si nijaké poučenie z Velehrađu, zo státišícových pútí najmä mladých ľudí, zo šotisíc členov Zlatej knihy fatimskej s ružencom denne, z pol milióna podpisov na výzvu kardinála Tomáška. O páľčivých otázkach sa nerokovalo, alebo sa rokovalo len s tými, ktorí nikoho nereprezentujú a na všetko iba pritakávajú. V stálej snahe postupne likvidovať cirkve sa skutočný stav vecí ignoroval a vznikajúca situácia sa podceňovala.

Vo všetkých odvetviach nášho života pomaly začína u nás prevládať otvorenosť, kritičnosť a nespokojnosť s daným stavom vecí, len v otázkach vzťahu štátu k cirkvi sa nepripustila diskusia. Veriaci musia byť s týmto stavom spokojní a kto s ním nie je a vyjadří to, ten je hneď riadený zahraničnými centrálnami a zradnou emigráciou, alebo je pohrobkom slovenského klérofašizmu, alebo chce zneužiť vieru "statočných drobných veriach" na politické ciele.

Po oznámení 30-minútového pokojného zhromaždenia sa v našich masovokomunikačných prostriedkoch spustila - aj za pomoci nič nereprezentujúcich kňazov - ostrá kampaň proti "tajnej" cirkvi. Stačí citovať z televízneho príhovoru dr. Š. Záreczkého, "štátneho dekana" Bratislavy: "Ide o sledovanie politických cieľov, pochybné politické špekulácie, osobnú popularitu, zneužívanie náboženského cítenia veriach, ktorých chce niekto odviešť od trpiaceho /vo Večerníku toto slovíčko vypadlo/ Krista a narúšať pokojné bohoslužby pouličnou manifestáciou." /A vari amorálny život privádza ľudí ku Kristovi?!/"

Nasledovali trápne, až smiešne opatrenia: zmena TV programu /film o Angelike/ počas zhromaždenia, zákaz predaja sviečok, príprava množstva krvných konzerv v nemocniciach, stále kontroly ľudí v meste príslušníkmi VB, nekonečné kontroly áut na diaľniciach a v meste, rektorské voľno na všetkých vysokých školách, vyhánanie študentov týždeň pred Veľkou nocou z internátov domov, schôdzky v školách a na pracoviskách s vyhrázaním, že za účasť sa ľudia vyhodia, hlásenia riaditeľov škôl každé dve hodiny, či sa študenti negrupujú atď... Namiesto toho, aby si úrady zvykali, že v glasnosti takéto občianske aktivity budú bežné, tak ako je to u všetkých našich socialistických susedov vrátane ZSSR, a aby ukázali

"zmenu myslenia" vo veľkorysom umožnení veriacim pol hodiny sa pokojne verejne pomodliť, hoci aj za silnej asistencie VB, urobili celej akcii nebývalú publicitu a reklamu, takže v Bratislave sa posledné dni o ničom inom nehovorilo.

Nastal piatok a umelo vyvolané napätie a nervozita v centre mesta dosiahli vrchol. Do Bratislavy sa zišli jednotliví veriaci z celej ČSSR. Privítali ich tu stovky hliadkujúcich patrol, hukot sirén a blikanie desiatok vozidiel. Hviezdoslavovo námestie obsadili civilní príslušníci už od rána. Presne o 18. h v prudkom daždi sa asi dve tisícky veriacich presunuli do stredu námestia a pri zapálených sviečkach zaspievali štátnu a papežskú hymnu a modlili sa. Ďalšie tisíce ľudí stáli v okolitých zablokovaných uliciach a všetci spolu bez nevhodných protestov či výkrikov pokojne zotrvali na mieste. Nasledovalo to, čo v novodobých dejinách nášho národa nemá obdobu: surová demonštrácia moci. Stovky provokatérov, ktorých veriaci ignorovali, stovky príslušníkov v uniforme aj v civile, desiatky policajných, striekacích a čistiacich áut a vodné delo, slzotvorný plyn, obušky a päste po zuby ozbrojených špeciálne vycvičených pohotovostných oddielov VB z Pezinka, vlčiaci bez náhubkov, autá v plnej jazde proti ľuďom na námestí a na chodníkoch, striekanie ľudí špinavou vodou z Kuchajdy. Skryté kamery televízie všetko filmovali pre členov ÚV. A výsledky tejto panickej a neprimeranej akcie? Premočení ľudia, stovky zbitých a zranených, asi 200 zatknutých včítane akreditovaných zahraničných novinárov /vyskytlo sa aj bitie maloletých a stareniek, pohryznutia psami, otrasy mozgov a krvácajúce hlavy/. Možno konštatovať, že išlo o "výbornú" propagáciu ČSSR pred celým svetom, ako sa u nás dodržiava Ústava a ľudské práva a ako sa prehlbuje demokracia. Naši občania sa v štýle M. Gándhího dali so štátnom hymnou na perách tlčiť našimi "ochrancami" verejného poriadku. Kto boli títo surovci, ktorí na dobre zaplatení rozkaz urobia všetko, čo sa od nich žiada? Aké matky a staré matky ich vychovali? Kto im dal takéto rozkazy?

ČSTK vo večerných správach veľmi rýchlo zhodnotila celú akciu: "Išlo o neúspešný pokus o zneužitie náboženského cítenia katolíckych veriacich." /V ďalšom zábere televízie ukázali hnusnú scénu, ako suroví izraelskí vojaci bijú niekoľko arabských žien./

Hodnotenie tejto vsutku historickej udalosti prenecháme odborníkom, iba si na záver dovoľíme podotknúť niekoľko poznámok:

1. Aj keď išlo o neprimerane surovú akciu proti pokojným veriacim, ako vyhlásil kardinál Tomášek, "cirkev táto brutálna akcia iba posilní." Napriek enormnému nátlaku a zastrášaniam zúčastníť sa na nej prekvapujúco veľký počet veriacich všetkých vekových kategórií a občianskych stavov, s odvahou ktorých sympatizovali milióny občanov našej republiky.

2. Objavila sa tu duchovná a morálna sila, s ktorou rozumní politici musia rátať. Ide jej o toľko zdôrazňovanú morálnu obrodu nášho národa, o zachovanie jeho 1100 ročnej tradície a o zaistenie dôstojného života veriacich u nás. Táto sila nemá nijaké politické ambície, nechce vládnuť, chce všetkým poctivo slúžiť a konštruktívne prispieť k rozvoju a ozdraveniu našej spoločnosti.

3. Napriek tomu, že všetci tzv. organizátori boli počas zhromaždenia zatknutí, všetko prebehlo dôstojne. Nikto sa nedal vyprovokovať provokatérmi, odpoveďou bola modlitba. Tým sa ukázala vysoká vospelosť našich veriacich, ktorí za revu sirén spievali štátnu hymnu, čím manifestovali čestný postoj občanov tejto republiky. Treba vysoko oceniť hrdinstvo a nebojnosť najmä tých, ktorí boli počas zhromaždenia v strede námestia vystavení útokom zo všetkých strán. Ľudí, ktorých zatkli a odviekli, by štát mal nechať na pokoji. Ak tak neurobí, musí rátať s tým, že sa ich ostatní verejne zastanú.

4. Ako voľakedy bezbranných nevinných a pokojných kresťanov v Koloseu trhali šelmy, tak teraz kresťanov na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave atakovali a zrážali policajné vozy. Státisíce veriacich po celom Slovensku sa v tento deň modlilo a postilo. Ukázalo sa, že keď je Boh s nami, kto je proti nám! V Mariánskom roku na Zvestovanie Panny Márie sa týmto pokojným zhromaždením vyjadrilo svetu, že veriaci v tejto spoločnosti existujú, že sa s nimi nespravodlivo zaobchádza, a preto pokojne žiadajú nápravu.

Panna Mária, Patrónka Slovenska, sv. Cyril a Metód, naši patróni a predkovia, orodujte za slovenský národ u všemohúceho Boha.

Bratislava, 25. 3. 1988.

ZVESTOVANIE O SVIATKU ZVESTOVANIA

V sobotu 26. marca 1988 i v nasledujúcich dňoch sme sa mohli dopočuť z rôznych masovokomunikačných prostriedkov správu, že "pripravované zhromaždenie veriacich na 25. 3. 1988 sa skončilo neúspechom. Zúčastnilo sa na ňom iba niekoľko jednotlivcov..." Na spresnenie situácie si dovoľujeme uviesť niekoľko autentických svedectiev priamych účastníkov verejného zhromaždenia z tohto dňa.

1. Svedectvo spisovateľky Hany Ponickéj: Hodina Bratislavy /25. 3. 1988/

Na manifestáciu som nemienila ísť. Okolo 17. h sa v deň jej konania rozpršalo, náhlila som sa domov z mesta Hviezdoslavovým námestím k stanovištu autobusov pod mostom a tak som videla posledné prípravy k manifestácii. Pred kostolíkom Notre Dame i pred Národným divadlom boli už zástupy, zrejme jadro manifestačného zhromaždenia, lebo údajne od kostolíka sa mal pohnúť sprievod občanov katolíckeho vyznania na obchôdzku námestím. O manifestácii sa už viac týždňov hovorilo, vedelo sa i to, že bude tichá, bez prejavov, len so sviečkami a nejakým spevom.

Na manifestáciu sa očividne pripravovali aj strážcovia verejného poriadku, zaplnili už o 17. h chodníky i námestie. A nielen oni. Koldokola parku uprostred námestia krúžili neustále v hustom zoradení ťažké nákladné vozidlá Dopravných podnikov mesta, Technických služieb, veľké i menšie vozidlá Verejnej bezpečnosti, zaplnili vozovku zo všetkých štyroch strán obdĺžnikového námestia tak, že ledva pomedzi ne tu i tam dakto prebehol. Bol to bizarný obraz: ešte sa nezotmelo, ale všetko bolo rozsvietené, svetlá na vysokých pouličných kandelábroch i svetlá vozidiel, a vody bolo dosť z husto sa šúštiaceho dažďa, ale vodu chrľili na dlažbu aj striekačie zariadenia vozidiel.

Na stanovišti pod mostom SNP bolo už tiež zhromaždenie - ale z ľudí, čo márne čakali na autobusy. Čakala som s nimi temer pol hodiny, šomrali všetci, čo za prevrat, prečo až toľko policajtov, vozidiel, striekačiek na nejaký nábožný sprievod veriacich? Vraj ani mnohé vlaky do Bratislavy už dnes neprišli, a stredoškólakom v školách povedali, kto pôjde na manifestáciu, bude zo školy vylúčený, a vysokoškólakov už vo štvrtok poslali na víkend domov, - kto sa tu čoho tak bojí? Autobus nechodil ani z Petržalky - teraz už vraj ľudia neuvidia ani Angeliku, ktorú začnú vysielat' v televízii tiež o 18. h! Bolo jasné, že kým sa manifestačné zhromaždenie neskončí, ani autobus nepríde: rozhodla som sa ako aj väčšina čakajúcich - vrátiť sa, odkiaľ som prišla: na námestie!

Policajti a ich druhovia v civile sa už zase hustejšie rojili po chodníkoch okolo námestia, už ich ovládli celkom, začali ľudí upozorňovať, usmerňovať, aj mne jeden sekol, čo nejdem domov, leďva som sa zdržala, aby som mu neodsekla: A ako keď pre vašu parádu autobusy nechodia? Mohutné, pri pomalejšej jazde žmurkavo blikajúce vozidlá jazdili ešte tesnejšie jedno pri druhom, už by veru sotvako vozovku prešiel, veru už ani sprievod nebude mať kade ísť, usúdila som. Chytil ma príslušník Verejnej bezpečnosti za rameno, keď som chcela zabočiť do priechodnej uličky a tam vyjsť do domu k rodine, že budem odtiaľ z balkóna všetko lepšie vidieť. Do domu nepustili ani stáleho obyvateľa domu, lebo nemal legitimáciu, musel preto hľadať prostovlasý a bez kabáta nejakú záchyľu inde pod strechou. Nepustili ma však už ani nazad na námestie, ale tlačili priechodnou uličkou ďalej, tam už stál kordón ďalších príslušníkov Verejnej bezpečnosti pri jednom väčšom a druhom menšom VB vozidle, nepúšťali už nikoho, ani z vnútorných staromestských uličiek priechodkou na námestie, a mňa tiež poľahky posotili von z okruhu možného priechodu. Ešte som prešla celou Leningradskou ulicou, ale všetky priechody boli zatarasené ako prvšie, ba ešte i brány priechodných dvorov uzamknuté na kľúče. Z námestia vymkli nielen mňa a mne podobných osamelých alebo skupinových obzeračov, ale aj hlúčky manifestantov, mladých i starších katolíkov, poznateľných najmä podľa toho, že sa veľmi disciplinovane a ticho v skupinkách držali pri sebe.

Napokon som si zastala do hlúčiku chodcov, pred predajňou Luxus, na priestransťve križovatky Leningradskej, a ďalších dvoch uličiek. Pred nami na pár metrov stála skupina uniformovaných príslušníkov Verejnej bezpečnosti so svojimi dvoma vozidlami a zatarasovali priechod z križovatky na námestie. Pri nich vpravo pred bulharskou predajňou stáli dve skupiny chlapcov a dievčat pod dáždňikmi, vľavo zhuk nepokojných a vykrikujúcich mladších ľudí, na ktorých zhora z oblokov - nevedela som prečo - kričali ľudia "fuj, fuj, fuj," kým chasa dolu nestíhla. Možno to boli nahuckávači a národ v oblokoch to pochopil. Ešte raz bolo počuť pokrik z tamtej strany "Nech žije Slovan", potom už celkom nič.

O 18. hodine zapálili si obe skupiny chlapcov a dievčat pred nami v rukách sviečky a niečo ši šepkali, a či sa pošepky rozprávali, nevedela som. O blízkeho námestia, a to práve z miest, kde som ešte pred hodinou videla zhromažďovať sa zástup, zaplňajúci priestory pred kostolom i Nĕrodným divadlom, zaznel spev a nato húkanie, šplachot a neviem ešte aké zvuky, ktoré som zrazu prestala vnímať pod náporom nového zvuku: Od Rolandovho námestíčka nad nami prenikavo zahúkal klaksón, prudko sa prirútil uzučkou uličkou Rybárskej brány bachratý autobus, zabrzdil pred chodníkom. Odskočili sme v poslednej chvíli k múrom. Z autobusu sa vyrojili v priehľadných prilbách a s priehľadnými veľkými štítmí pred trupom neznáme mladistvé mužské bytosti, akoby z nejakej inej planéty, nič nebolo na nich, čím by sa ich pokočky trebárs len vzduchu dotýkali, takí boli uzamknutí v svojich priehľadných skafandroch. Meravé pohyby ich tváří vzbudzovali strach: kto sú, čo majú v úmysle? Obleky polovychádzkové, polopracovné, dvojdielne, kabátik na gombíky ku krku. Vojaci to nie sú, veď hádam ani len 18 rokov nemajú, do radov ľudových milícií sotva budú patriť, - tak kto sú? Ľudia si šepkali, nejaká špeciálna, špeciálne prevychovaná jednotka, aj naznačovali, skade. /Z Pezinka pozn. red./

Zoradení do dvojstupu odpochoďovali takým ráznym dunivým krokom najprv na Leningradskú doľava, potom druhou uličkou doprava. A tak pochodovali, pochodovali, - vždy sme si vydýchli, keď sa vzdialili, vždy sme mali zlý pocit, keď sa k nám približovali.

Pomaly bude 18,30 hodín, pozerala som na hodinky, všetko sa skončí, sviečky zhasnú, všetko sa rozíde. Mladí so sviečkami pod

dáždnikmi naďalej pokojní, tichí, vcelku všetko okolo nás určite nepomerne pokojnejšie a tichšie než tam na námestí, kde je nie päťnásť, ale tisíc, možno i dvetisíc manifestantov, a nespočítateľná sila strážcov a pozorovateľov.

Hodinky ukazovali 18,25, vtedy sa však skupina mládežníckych prišielcov v helmách vrhla na tých ani nie dvadsať pokojných, tichých mladých katolíkov pred nami, a zovrúc ich polkruhom svojich dorážajúcich tiel a štítov, tlačila ich, tlačila, zarážala sa do živých vratovníkov tvrdými štítmí, odhora opelendrekovanými pažami, kričala ulica: bijú, mlátia ich, pomoc, fuj, fuj, kričala som i ja, kričal celý chodník i všetky obloky nad nami, zdalo sa mi, že tých stlačených, z ktorých sme už ani sviečky ani dáždniky ani hlavy ani nič nevideli, sprešovaných kamsi vyhodia. Nemohla som už vidieť, ako si ich popodávali policajti do vozidla, už som mala inú starosť: niektorí z ohelmovaných obrátili sa už so štítmí proti kričiacej ulici, proti nám. Ani neviem, ako som odskákala k najbližšej bráne, len keď som už čupela s ďalšími pod točítými schodmi vysokého domu, ktorého 50 ročný obyvateľ vykladal, aký to bol dom kedysi, poriadok všade, i pod schodmi, - dnes? Bordel všade! Nik za nič nezodpovedá, všetko pustne.

Na námestie nás ešte stále stráže nepúšťali, aj cesta pod most k stanovištu autobusov ostala ich konvojmi zatarasená, boli sme usmernení k stanovištu pred starý rozhlas, veľkou obklukou mestom. Michalská brána bola jedna veľká promenáda, ľudia s ľuďmi, ešte som na nej jakživ nepočula také uvoľnené poznámky. Každý povedal, čo mu na jazyk prišlo, a hovorili najmä tí, čo došli od druhých strán, - vraj i tam, okolo Manderláku aj Prioru bola trma vrma, boli aj tam zhľuky, čo nedošli na Hviezdoslavovo námestie, a vozidlá VB Žiguli vrážali brutálne cez okraje chodníkov na priestory pod arkádami Manderláku aj na priestranstvo medzi pavilónmi Prioru. Nejaký ten Žigulák VB vraj i na priestranstvo taxíkov pred hotel Kyjev vrazil, keď tam uvidel zhľuku, - a zo zhľuku podozrivých vykľuli sa vystrašení turisti-Juhoslovania. Správ bolo viac než za rok vo Večerníku, ulica sa bavila, lebo po všetkom rozhorčení zato i dačo osviežujúceho na ňu padlo z celého divadla.

O nejakú hodinku, už v teple a suchu a hlavne v klude, zapála som si televízor - a tu čo nám československá televízia nepriniesla v správach zo sveta? Manifestáciu z Paríža: Dlhý, neprehľadne dlhý sprievod manifestujúcich Parížanov s transparentmi, pokojný i sem tam hlasnejší, ale hlavne ničím nerušený. A k obrázku komentár, že by ani lepší komentár z doby studenej vojny nevymyslel. Netajím rozbúrilo na to nesmierne, a tak sa pýtam: to nás už za takých blbcov považujú, až tak nami opovrhujú: pche si bol, pche si a pche budeš, len my sme, čo sme a všetko môžeme, ale ty kuš, dívaj sa i na obrázok, ktorý ti ukazujeme a myslí si, čo chceš, kašleme na to, čo myslíš, čo cítiš, natoľko sú bezuzdní vo svojej svojvoľnej pánovitosti, že práve dnes a akoby naschvál práve po takých brutálnych atakoch na bezbranných pokojných veriacich nám otrčajú práve takéto obrazné dôkazy o tom, ako v iných neďalekých európskych krajinách občania kludne manifestujú a nik ich zato nezráža a nezaráža sa do nich štítmí ani vozidlami ani chrličmi vody a nerozváža ich nocou na výsluchy?

A nám ešte srdce zdivene bije od strachu pod schodmi, keď sme na mlátiacich násilníkov, vycvičených, špeciálnych, vieme skade a ako, i my zakričali spolu s celou ulicou: Fuj, Fuj, Fuj ? !

2. Svedectvo 27-ročného mladomanžela /veriacého inžiniera/.

Dňa 25. 3. 1988 som sa zúčastnil na zhromaždení veriacich v Bratislave na Hviezdoslavovom námestí. Toto zhromaždenie bolo tvrdo a nezákonne napadnuté štátnymi orgánmi.

Jednou z protizákonných akcií bolo i masové zatýkanie účastníkov zhromaždenia. Videl som, ako boli viac ako desiatí ľudia zadržaní a naložení za neustálych úderov do dvoch áut a prevezení na vyšetrovacie oddelenia v Bratislave. I ja som bol odvedený na mestské oddelenie VB, ul. Československej armády 14, známej ako "u dvoch levov". Predchádzalo tomu desať úderov obuškom, a to pred nasadnutím do osobného auta. V aute mi vodič tromi údermi pendrekom po rukách vysvetľoval, ako si ich mám položiť, keďže som to nevedel. Vodič pri úderoch v aute bol sám - bez svedkov.

Prevoz na VB bol rýchly, za neustáleho hučania sirény. Výstup z auta sa tiež neobišiel bez strkania a sácania. Po vstupe na chodbu som prechádzal medzi dvoma radmi väčšie mladých ľudí obrátených tvárou k stene. Počet stojacich odhadujem asi na 30. Na konci chodby bola "prijímacia" miestnosť. Tu boli sústreďované občianske preukazy s lístkami o "vine" zadržaných. Odtiaľ sme chodili na osobnú prehliadku. Osobné prehliadky sa konali za oponou. Pri nich nám zabavovali rôzne predmety, ktoré hádzali na jednu kopu. Medzi zabavenými vecami bolo vidieť predovšetkým veľa sviečok, drevených krížov, Katolíckych novín a tiež zopár fotoaparátov. Bolo tam i niekoľko fliaš bieleho vína.

Po osobnej prehliadke sme boli odvedení do čakárne, ktorá bola dočasne vytvorená z akejsi zasadacej miestnosti. Boli tu 4 veľké stoly a miesta okolo nich sa pomaly plnili.

Počas čakania chceli dvaja mladí muži pri treťom stole podať telefonickú správu svojim chorým manželkám o tom, kde sa nachádzajú. Uniformovaní príslušníci si ich najskôr len vypočuli a naďalej nevšímali. Avšak protest mužov vzrastal, jeden z príslušníkov sa ich spýtal na mená. O chvíľu chodili po jednom za oponu. Keď sa vrátili spoza nej, videli sme na ich tvárach akým spôsobom vyhovel ich žiadosti. Moju predstavu utvrdil i zavalitejší muž v rozopnutej "maskáčovej" blúze s bielym pendrekom v ruke, ktorý vyšiel ihneď za nimi spoza opony. Potom už bez protestu čakali.

Medzi zadržanými bola i jedna žena v pokročilom štádiu tehotenstva, ktorá upozorňovala príslušníkov na svoj zdravotný stav. Trvalo dlhšiu dobu, kým si ju príslušníci všimli a predvolali na výsluch. V miestnosti zadržaných bolo i mnoho starších ľudí a traja nemecky hovoriaci občania, z toho jedna žena.

Asi okolo 20.30 h ma zavolali na vyšetrovanie. Vtedy bolo pri každom stole asi 20 ľudí, teda spolu 80. Každý zadržaný pri odchode z miestnosti, kde čakal, mal prideleného jedného príslušníka. Ten ho odviedol do dlhého radu, ktorý čakal na fotografovanie, opis osoby a na odtlačky prstov a dlaní. Odtiaľ sa šlo priamo na výsluch.

Počas výsluchu mi kládli otázky, ako napr.: či som veriaci, akého náboženstva, či je veriaci aj manželka, ako často chodíme do kostola, či som šiel úmyselne na zhromaždenie, či som mal sviečky a pod.

Pred polnocou sa môj výsluch skončil a s občianskym preukazom vo vrecku ma omylom poslali do "čakárne" namiesto domov. Tu som opäť zbádal nové tváre zadržaných. Tých bolo asi 60. Bolo po polnoci, keď ma zadným vchodom cez dvor prepustili domov. Celkový počet

zadržaných podľa môjho odhadu bol okolo 170. /Okrem tých, ktorí boli odvezení na oddelenie verejnej bezpečnosti v Petržalke a v Karlovej Vsi, pozn. red./

3. Zo svedectva ateistu: Stránky z denníka. 5. 4. 1988.

Nechal som trochu plynúť čas, aby som pre tieto záznamy získal odstup od 25. marca. Aj tak je to však odstup primárny na to, aby sa udalosť dala zaradiť do nejakého historického rámca. Dá sa iba povedať, že niečo také tu už dávno nebolo. Počul som pravdaže hovoriť o tom, že to bol "bratislavský Veľký piatok", že to bol prelom atď. Nechce sa mi však viesť myšlienku týmto smerom.

Nuž, faktom je, že správy početných rozhlasových staníc sa začínali Bratislavou, týmto mestom tu, ktoré sa takmer dvadsať rokov tvárilo ako mŕtvy chrobák. Viem tiež, s akou pýchou a uspokojením prezentovali miestni funkcionári stagnáciu, umŕtvenosť verejného života a do seba zahľadenú provinciálnosť ako vzorový výsledok normalizácie. A zrazu bác! Hysterická reakcia moci na krotkú manifestáciu veriacich preslávila hlavné mesto Slovenska viac než desať hudobných festivalov. A táto brutálna, až paranoická reakcia vydala svedectvo o skutočnom stave národného života a o vnútornom pociťovaní držiteľov moci v takom rozsahu, že to až udivuje...

Pohľad na scénu, v ktorej sa na ticho sa modliacu skupinku chlapcov a dievčat vrhá grobián s obuškom chránený štítom z pléxi-skla desí. Je to nepomer síl, ktorý vzbudzuje úžas z akejsi stredovekej absurdity. Hrôza neplynie ani tak zo scény, ale z existencie rozkazu a slepej poslušnosti. Čo keby bol vydaný rozkaz zraziť tie dievky na zem a znásilniť ich? Zastavilo by sa svedomie pred takým rozkazom? Bieda sveta, v ktorom žijeme, spočíva v tom že nevieme, kam až poslušnosť siaha. Je to globálna bieda, lebo vieme, že stisnúť gombík, ktorým sa odpaľuje raketa, je nekonečne ľahšie, než udrieť človeka, ktorému vidíme do tváre. Možnosti násilia s civilizáciou neustále rastú.

Rozkazy, ktoré prikázali vodičom ísť do pokojného davu, prišli z iného, z neprirodzeného sveta, zo sveta politickej moci, v ktorom je účel povznesený nad všetky mravné zákony. V tomto svete je Boh modlou čudákov a náboženská viera rúskom protištátnych aktivít. V tomto svete je podozrivé každé správanie, ktoré nesleduje nejaký ľahko pochopiteľný účel, napríklad materiálny prospech. Keby sa na Hviezdoslavovo námestie zatúlala z dejín mládež šesťdesiatych rokov, rozdávala s úsmevom kvetinky a šepkala svoje "Make love, not war", tiež by ju policajti stíkli. Modlitba je povolená, ale len na miestach k tomu určených, spievať sa môže tiež, v súboroch ľudových piesní.

Neurobí mi bohužiaľ ťažkosti preniknúť v predstavách aj do sveta tajomníkov, ako sa so zachmúrenými tvármi radia. Všetci súhlasne vravia: Ak neurobíme účinné protiopatrenia, ak necháme všetkému voľný priebeh, ak zhromaždenie nedajbože povolíme, zide sa na námestí dvadsať tisíc ľudí, možno aj päťdesiat tisíc. Žiara z horiacich sviečok bude stúpať k nebesiam a chorál bude počut až do Petržalky. V ľuďoch sa prebudí súdržnosť, sebavedomie, kde je zaručené, že odídu pokojne domov? A to všetko budú snímať kamery zahraničných televíznych spoločností a správu o tom roznesú do celého sveta. Nikto to neocení ako našu veľkorysosť, všetci to budú pokladať za prejav našej slabosti. Tak vravia, a všetko je správne, lebo je to v logike moci, celá úvaha je organicky napojená na tradíciu tejto moci, zodpovedá daným pomerom a ani nemôže byť iná. Tak vyzerá drôtená ohrada, v ktorej je uväznený náš prirodzený svet. Aj naša každodennosť je takto ohradená. Tí, ktorí prišli na námestie vediac, ako dopadnú, sa na pol hodiny z tohto zajatia vytrhli. Lenže také

okamihy pretrvávajú a zlievajú sa napokon do súvislého času ľudského života.

Pochybujem o tom, že politická moc sa poučí z hanby, ktorá na ňu padla. Logika, ktorou moc drží pokope, protirečí každému zmysluplnému poučeniu. Prirodzene, všetko je to dané skutočnosťou, že moc je majetkom menšiny, ktorá je si toho dobre vedomá. Preto sa jej každý prejav živej spoločenskosti nevyhnutne javí ako útok na stabilitu pomerov, aj keby tak nebol myslený. V tom spočíva veľké nešťastie krajiny, v ktorej žijeme, lebo tento takmer živočíšny strach o stabilitu zatarasuje cestu do budúcnosti a kormidluje až k horkému koncu, po ktorom bude nový začiatok nesmierne ťažký. Posttotalitná moc je v svojom vlastnom opevnení v situácii hráča šachu, ktorý sa dostal do časovej aj pozíçnej tiesne, bez času na rozmyslenie musí robiť ťahy vynútené logikou pozície, ktoré len zhoršujú postavenie na šachovnici. Kto to pozná z hry, vie, aké tiché zúfalstvo sa šíri v duši hráča. Hráč bezo cti sedí ďalej za stolíkom a hľadá ťahy, ktoré nejestvujú, zatiaľ plynú roky, okolie zarastá burinou a diváci už dávno odišli domov robiť niečo užitočné. Dejiny však poznajú len málo príkladov takého povznesenia nad úbohosť politickej hry, v ktorom by hráč povstal zo stoličky, zľahka sa uklonil a odišiel.

Bratislavský piatok bol svojou povahou dosť výlučným hepeningom. Manifestantov neprivedla na námestie oprávnená požiadavka zvýšenia plátov, ani oprávnený protest proti drahote. Motív zhromaždenia bol duchovný, sviečky horeli za náboženskú a občiansku slobodu. Údiv nad tým je aj mojím osobným údivom. Nemyslím, že by tu požiadavka na menovanie biskupov hrala výraznejšiu emotívnu úlohu. Z hľadiska manifestantov bol piatok udalosťou metafyzickou.

Z hľadiska ortodoxného katolicizmu môže byť celá vec aj sporná, ba trochu aj heretická. Veriaci neuposlúchli varujúci hlas cirkvi, ktorá obhospodaruje kostoly, cirkvi, ktorá dáva cisárovi všetko, čo od nej chce. Tento postoj cirkvi je z hľadiska katolíckej tradície legitímny a nemusí byť za ním skrytá len vypočítavosť a chuť na prebendu. Lenže ani štát nie je hlupák, nestačí mu len poslušnosť, chce rozvrátiť aj svedomie. Pri obrane svedomia, pravdy, osobnostnej integrácie sa krčí vždy začiatok kacírstva. To platí napokon pre všetky tradičné štruktúry.

To, čo sa odohralo na námestí, ukázalo v celej jasnosti, s akou geniálnou jednoduchosťou rozriešil náš štát komplikované situácie ľudského svedomia, ako priam husserlovsky redukoval všetky úzkosti z množstva existenciálnych volieb na voľbu jedínú, na voľbu medzi vyplácajúcim sa pokrytectvom a úderom obuškom. Aj pre kresťanov.

-mt-

4. Niektoré svedectvá z rodín.

* Na zhromaždení som sa zúčastnil aj so svojou manželkou, ktorá sa dostala až do centra námestia, hovorí muž vo veku 46 rokov.

Keď som si chcel od okolostojacich blízko parkoviska pri hoteli Devín zapáliť sviečku, priskočil ku mne príslušník VB a začal ma biť obuškom. Prvé tri údery som cez hrubú vetrovku necítil. Pri štvrtom údere som pocítil prenikavú bolesť v pravom ramene, ktorá neutíchala po tri dni. Piaty úder som registroval iba podvedome, lebo vtedy som bol už, nevediac ako, pod silnejším novým dojmom - medzi zadržanými v zbernom aute VB. Na oddelení VB na ul. Československej armády ma podrobili známym procedúram: prehliadka, výsluch, fotografovanie a odber odtlačkov rúk. Proti takémuto postupu zo strany bezpečnostných orgánov som hneď podal písomný protest a

nesúhlas. Po návrate domov asi o 0.30 hodine som sa povzbudil postojom svojej manželky, ktorá asi o 22.00 vyzvala deti, aby sa išli spolu pomodliť za otca, ktorého zadržala polícia. Teraz sme si ešte bližší, lebo sme spoločne trpeli a získali sme väčšiu istotu, že je Boh s nami.

*I keď ma svokrovci odhovárali od účasti a sám som si uvedomoval nemalé riziko i zodpovednosť za rodinu s tromi deťmi, cítil som, že na zhromaždenie musím ísť práve kvôli rodine a deťom, aby som sa spoločne s ostatnými modlil za náboženskú slobodu aj pre nich, rozpráva 30-ročný otec.

Dostal som sa až na Hviezdoslavovo námestie a v centre udalostí som precítil duchovnosť, solidárnosť, obetavosť i spoluutrpeneie všetkých zúčastnených. Dvomi protiidúcimi autami VB, ktoré rozrážali dav, som sa vyhol, aby ma nezovreli, iba tak, že som vyskočil na kapotu jedného z nich a prebehol cez ňu. Veľmi ma prekvapilo, keď som na námestí stretol ako službukonajúceho aj svojho kolegu z práce. Až neskôr som sa dozvedel, že takíto pomocníci dostávali 200 - 500 korunové odmeny... Po skončení zhromaždenia nás prúdom vody z vodného dela hnali zo Štúrovho námestia po Rázusovom nábřeží až k hotelu Devín.

*Som veriaci z Trnavy, otec troch detí, z ktorých jedno je ešte nenarodené.

Na zhromaždení na mňa veľmi zapôsobila vysoká kresťanská kultivovanosť medzi zhromaždenými veriacimi. Bolo až dojímavé, ako staršia pani upozorňovala, aby sme nestúpali na trávnik, ktorý provokatéri bezohľadne šliapali. Iná pani, ešte pred šiestou hodinou, keď počula, ako jeden muž, mrzák, nadáva na Pannu Máriu, prikrčila k nemu a pohľadila ho so slovami: "Aj vás Panna Mária miluje". Muž so sklopeným zrakom zmĺkol. Iná staršia žena bez pohnutia stála so zapálenou sviečkou a nechránila sa pred dažďom ani striekaním, len sa vrúcne modlila. Jej sviečka celý čas nezhasla a ostatní si chodili od nej svojej sviečky znova zapalovať. Zo spontánnej modlitby a zo zvuku klaksónov sa predierali povzbudzujúce hlasy: "Vydržme, ešte tri minúty, dve minúty! Vydržme!"

*Na druhej strane bezohľadnosť bezpečnosti sa tak stupňovala, že nebrala ohľad ani na deti, ktoré sme spolu s manželkou zobrali na Hviezdoslavovo námestie, hovorí otec štyroch detí. Jeden z príslušníkov do dcéry úmyselne a bezohľadne strkal tak, že som musel manželku s deťmi poslať preč z námestia. Odvtedy musím deťom často hovoriť a vysvetľovať, kde sme boli a prečo musia veriaci trpieť. Ani matky s kočíkmi stojace na chodníku neboli ušetrené šokujúcich scén, keď na ne nabiehali autá VB.

5. Kropiť, kropiť a kropiť alebo tlačiť, tlačiť, tlačiť.

Ešte uvedieme svedectvo zo zvukového záznamu, ktorý bol nahratý počas riadenia akcie proti zhromaždeným na Hviezdoslavovom námestí a okolí. Je to výstižné svedectvo z úst navelených účastníkov piatkového zhromaždenia.

Začítajte sa do priam rozprávkových rozhovorov Azbuky, Fazule, Gamy, Bety, Firmy, Fatry, Ety, Etylénu:

- Tu je Gama 2: "Zálohovú jednotku, zálohovú jednotku a vytlačiť dav z priestoru!"

- Tu Azbuka. Azbuka 13: "Začínajú zapalovať sviečky..."

- Gama 2 pre Gamu 100: "Všetky prostriedky presunúť na Hviezdoslavovo námestie!"

- "Zabezpečiť prehradenie medzi kostolom /zrejme Notre Dame, pozn./ a Hviezdoslavovým námestím, aby sa tie dve skupiny nespojili!"
- "Z mostu SNP sen ide spústa ľudí, smerom k Národnému divadlu." ... "Prehradiť!"
- "Ten Rakušák z televízie, stojí pred /nezrozumiteľné meno, pozn./ na parkovisku."
- "Toho Rakušáka predviest'!"
- Azbuka, Azbuka, príjen. "Hviezdoslavák je skoro plný, po tie strany. Na tejto strane, ako je kostol, stojí strašne veľa ľudí a z kostola vychádza kvantum so zapálenými sviečkami."
- "Na Hviezdoslavovom námestí pomocou služobných áut vytlačať masu! Zaraďte sa vedľa seba a vytlačajte masu!"
- Gama 4: "Tie vozidlá s vrzmi je treba, aby prestali húkať, a treba s autobusmi prehradiť tuná ten priestor medzi divadlom a Redutou."
- "Použi tých ľudí z autobusov!"
- Patra 1000, tu Gama 2: "Vrťte sa dokola, stále dokola chodiť!"
- Tu Gama 22: "Pošlite nám tu súrne nejakú posilu...Nedajú sa vytlačiť."
- "Máme tu dvoch, čo to filmujú." ... "Do kinosály predviest'!" /Zrejme v kiné Mladosť, pozn./
- "Zapnite všetky videá!"
- "Ľudia nás vytlačajú, to sa takto nedá, sami."
- "Kropiace vozidlá znova dookola!"
- "Počúvajte, autá tu vôbec neplatia, čo vytlačame. Kde sú tí chalani? Poriadkové jednotky kde sú?"
- "Všetky zálohy von a vytlačať. použiť kropiace vozidlá aj vodné delá! Presunúť sa so všetkou technikou na Hviezdoslavovo námestie!... Stále vyzývať ľudí, aby sa rozišli!"
- Tu Gama 2: "Jednu kropičku, aj všetky kropičky, rýchle sen smerom na Národné divadlo, a kropiť!"
- "Časť davu sa zhromadila okolo fontány /zrejme pri soche Hviezdoslava, pozn./... na tej strane...Tam sa s vozni nedostaneme. Tak bolo by dobré nejakú inú techniku na to. Jedine s vodou by to bolo najlepšie... Tam s vozom zapadneme."
- "Čo máte čo sedieť v autobuse. Choďte rýchle von a rázne zakročujte!"
- "Dajte príkaz, aby kropiace vozidlá prešli cez všetky chodníky! Kropiť, kropiť a kropiť!"
- "Tu je Gama 2: "Použiť vodné delá! Opakujem. Použiť vodné delá!" ... "Potrebujeme vodné delá!"
- "Kryte tie polievacie autá! Nedovoľte, aby ich obnedzovali... Vodné delá prisunúť na námestie!..."
- "Ihneď použiť vodné delá z príkazu Gary!"
- "Friny, čo ste pred národným, dôjdite aspoň dve, tri hliadky nám pomôcť sen k mostu SNP. Tí ľudia sa tlačia, chcú sa spojiť."
- "Nech sa okamžite použijú vodné delá! Nech tam aj prestriekajú!... Už to za chvíľu pôjde.... Použiť už tie delá!"
- "Vodné delá, tlačiť, tlačiť, tlačiť! Tlačiť tou vodou ľudí von! ... Pred divadlom to vytlačiť vodou! Nedovoľte, aby sa ten dav presunul smerom ku kostolíku!"
- "Tú ženu v modrom treba predviest'!... Sledovať, rozptýliť!"
- "Gama 4, Komenského námestie, použiť vodné delá na dav!"
- "Do toho spievajúceho davu ihneď použiť vodné delo!... Vodné delá použiť! Stále nech striekajú!"
- "Použiť zálohu! Na Leningradskej ulici treba vytlačiť dav! ...Stačí, ostatní na Hviezdoslavovom námestí, aby aj tam niečo zostalo."
- "Pred Národné divadlo je treba poslať aspoň jednu aviu, ktorá bude predvádzať. Nemáme kam tých ľudí dávať."
- "Vodné delá nemajú vodu, musíme ísť dotankovať. Informuj

sa, či na Vazovovej dajú vodu do dela!... Nech použijú najbližší hydrant. Povolenie na použitie bolo dané... Aj pitnú vodu môžu použiť."

- "Nedovoľte sústrediť sa v centre mesta, vytláčať mimo centra!"

- "Dohodnite sa, potom z jednej strany autom vytláčať, nie z oboch naraz!"

A zasa kropiť, tlačiť, predvádzať, rozbíjať, nespievať, nemodliť sa, a tak bez fantázie a bezmyšlienkovite dokola. V tomto kolotoči rozkazov a povelení sa nad večernou Bratislavou tak upokojujúco rozliehala pieseň Ó, Mária bolestivá, naša ochrana, ktorú precítene spievali odchádzajúci veriaci i obyvatelia z okien.

A nastal večer a nastalo ráno druhého dňa a hliadkujúce orgány videli, že je to všetko dobré.

A ty, ktorý so smútkom a rozhorčením v srdci a so slzou v očiach vidíš, že nie je všetko v poriadku, rozozvuč struny svojho skrytého alebo poznaného talentu a píš básne i dokumenty, drámy i veselohry, melodrámy i nábožné piesne, históriu i apely. Píš perom i štetcom, sekaj do dreva i kameňa, volaj na celú krajinu, stavaj pamätníky skutočné i pamätníky v srdciach svojich detí, lebo tento deň bude pre nás Veľkým Dnom a história bude potrebovať aj tvoju pamäť.

6. Opatrenia proti.

- Na všetkých vysokých školách sa robili na príkaz najvyšších stranických miest mimoriadne opatrenia proti účasti na piatkovej manifestácii:

- na piatok rektorské voľno pre všetky fakulty, vys. škôl,
- na študentov nátlak, aby odcestovali z Bratislavy,
- na zväzáckych schôdzkach: "Ide o protištátnu akciu",
- VŠE: študenti, ktorí sa zúčastnia na manifestácii, budú zo štúdia vylúčení,
- Internáty: vyhrážky - strata ubytovania za účasť.
- Niekde museli študenti podpisovať vyhlásenie, že sú oboznámení s tým, že manifestácia 25. 3. má protisocialistický charakter, a preto sa na nej nezúčastnia /meno + podpis/.
- Najväčšiu aktivitu vyvíjajú bezpečnostné orgány; ich pohotovosť nadobudla takú intenzitu, ako keby sa chystal prevrat.
- Bohoslovecká fakulta a seminár: prázdniny už od štvrtka, opustiť Bratislavu.
- Televízia, rozhlas, tlač nechtiac upozornili na manifestáciu aj tie vrstvy obyvateľov, ktoré by sa o nej neboli dozvedeli.

7. Balada o zhromažďovaní.

Čl. 28 Ústavy ČSSR:

1. V súlade so záujmami pracujúceho ľudu sa všetkým občanom zaručuje sloboda prejavu vo všetkých oblastiach života spoločnosti, najmä sloboda slova a tlače. Tieto slobody občania využívajú tak v záujme rozvoja svojej osobnosti a svojho tvorivého úsilia, ako aj na uplatňovanie svojej aktívnej účasti na správe štátu a na hospodárskej a kultúrnej výstavbe krajiny. S tým istým cieľom sa zaručujú sloboda zhromažďovania a sloboda pouličných sprievodov a manifestácií.

2. Tieto slobody sú zabezpečené tým, že sa pracujúcim a ich organizáciám dávajú k dispozícii vydavateľstvá a tlačové podniky, verejné budovy, priestranstvá, ako aj rozhlas a iné prostriedky.

Zákon č. 68/1951 Zb. o dobrovoľných organizáciách a zhromaždeniach:

§6. V zhode so záujmami pracujúceho ľudu je občanom zaručený výkon zhromažďovacieho práva, pokiaľ sa ním neohrozuje ľudovodemokratické zriadenie alebo verejný pokoj a poriadok.

§7. Zvolávatelia zhromaždenia a členovia jeho predsedníctva sa starajú o udržanie poriadku v zhromaždení. Každý jeho účastník je povinný dbať na ich poriadkové pokyny.

Vyhl. ministra vnútra č. 348/51 Úr.v., o dobrovoľných organizáciách a zhromaždeniach:

§6. Štát ľudovej demokracie rozširuje zhromažďovaciu slobodu pracujúceho ľudu na mieru, ktorá za kapitalizmu nebola nikdy možná. Starostlivosť o zhromaždenia však vyžaduje, aby národné výbory vedeli o ich konaní.

§7. Ľudové slávnosti a manifestácie, ako aj zhromaždenia, ktoré usporiadajú verejní činitelia, možno zásadne konať bez ohlásenia.

§10. V ostatných prípadoch možno usporiadať zhromaždenie, ak sa ohlásí týždeň vopred okresnému národnému výboru s udaním programu zhromaždenia a miesta a času jeho konania.

Netreba však hlásiť zhromaždenie veriacich v kostole alebo inej modlitebni, ak slúži výhradne bohoslužobným úkonom, ďalej procesie, púte, svadobné sprievody, pohreby a iné sprievody, slúžiace k výkonu náboženského vyznania, ak sa konajú obvyklým spôsobom.

/tn/

LIST OTCA BISKUPA KORCA

Titl.

Dr. Peter Colotka predseda vlády SSR
Gottwaldovo nám. 1 Bratislava

Vážený pán predseda vlády,

ako veriaci občan a dlhoročný robotník obraciam sa na Vás pre udalosť, ktorú ľudia nazvali už bratislavským Veľkým piatkom. Íšlo o tridsaťminútové zhromaždenie veriacich pred Národným divadlom, pri ktorom chceli modlitbou a s horiacimi sviečkami vyjadriť svoju oddanosť cirkvi a svoje želania, aby dostala konečne po desaťročiach do všetkých diecéz biskupov, ako aj iné nevyhnutne potrebné práva, čo všetko žiadalo už predtým v celej ČSSR viac ako 400 tisíc občanov svojimi podpismi.

Nech už mal kto akýkoľvek názor na to, či bolo takéto tiché zhromaždenie veriacich vhodné alebo nie, jedno je dnes isté: Prítomní veriaci sa zachovali naskrz dôstojne a modlili sa, čím dokázali, že to mal byť pokojný prejav ich želaní. Mnohí z účastníkov vedeli len to, že zhromaždenie bolo riadne zahlásené. Ak úrady údajne vyslovili obavu, či sa zachová pokoj, veriaci ukázali nad všetku pochybnosť, že pokoj do dôsledkov zachovali. Je však otrasné, ako sa pri zhromaždení zachovala polícia. Nielenže nechránila daný pokoj a poriadok, lež vrhla na zástup veriacich mužov, žien, chlapcov a dievčat ťažké vodárenské autá na čistenie ulíc a za hukotu ich klaksónov začala tých, ktorí sa modlili, biť obuškami bez akéhokoľvek výberu. Očití svedkovia hovoria, že policajti zrazili obuškami 70-ročného starca, kopali ženu-matku, bili obuškami dievčatá. Na všetkých pustili silné striekačky

vedárenských áut, potom kosili prítomných vodným delom. Bolo otravné počuť muža v uniforme, ako vydal rozkaz: "Bite ich!" A príslušníci bili, dokonca bili po hlave aj britského korešpondenta. Výpovede očitých svedkov sú k dispozícii. Slovensko je na tým rozhorčené, Európa zžesla, vo svete sa zdvihla vlna protestov. Tým viac, že tu išlo o premyslené, pripravené a riadené násilné činy.

Celý svet hovorí o černochoch v Južnej Afrike a o Palestíncoch v Gaze, ktorí demonštrujú za svoje požiadavky, aj keď pritom lietajú niekedy kamene a horia autá. Naše noviny zdôrazňujú, že je to zápas o spravodlivú vec. S akým odporom by však svet odsúdil to, keby sa polícia vrhla na tých černochoch či Palestíncov, ktorí by sa zhromaždili, aby svoje požiadavky vyjadrili tichou modlitbou a so sviečkami v rukách! To by bolo nielen ľudské, lež odporné. Práve toto však urobila polícia na Slovensku v Bratislave 25. marca 1988, keď sa vrhla na veriaciach uprostred ich modlitby, premenila tiché tridsaťminútové zhromaždenie na jednostranné bitevné pole, začala biť palicami a obuškami veriace ženy, mužov a dievčatá a mnohých z nich hádzala potom do pripravených policajných áut. Aj najobmedzenejší policajt mohol pritom na tvári niesta posúdiť, že dievčatá s ružencom či so sviečkou v rukách neohrozovali ani Bratislavu, ani strednú Európu.

Hoci som nemal v úmysle zúčastniť sa priamo na tomto zhromaždení modlitby, veľmi ľutujem, že som nebol uprostred tých obdivuhodných veriach, ktorých pre tiché vyznávanie viery a oddanosti cirkvi neľudsky bili. Mňa však príslušníci polície pri odchode z domu do kostola hodinu pred zhromaždením "v mene zákona" pod hrozbou násilia odviekli z ulice a nezákonne ma držali dve a pol hodiny na VB. Tak sa stalo, že som nemohol byť ani len v blízkosti tých veriach, ktorí pre vyznávanie svojej viery trpeli. O dva dni na Kvetnú nedeľu sme však všetci počúvali v chrámoch tie isté slová Písma: "Pán Boh mi dal jazyk učeníka... A ja som neodporoval, nazad som neustúpil. Svoj carbát som nastavil tým, čo ma bili. Tvár som si nezakryl pred potupou a slinou." - A počuli sme aj ďalšie slová: "Pán Boh mi pomáha, preto nebuden zahnaný. Preto som si tvár zatvrdil sta kremen" /Iz 50, 4-7/. - Bratislavský Veľký piatok veriach u nás nezastrelil - zocelil ich. Tak nejako sa vyjadril aj prvý a vznešený reprezentant veriach kardinál Tomášek. Neodôvodnené násilie zostane však pred dejinami hanbou tých, ktorí zneužili svoju moc a bili bezbranných. Ako odpoveď viery na toto násilie sa mladí veriaci hneď po udalosti rozhodli postiť cez celý Veľký týždeň o chlebe a vode a obetovať to aj za tých, ktorí im ublížili. Tým prejavili pravé kresťanské zmýšľanie a ukázali cestu zmierlivosti.

Keby v ktorejkoľvek demokratickej krajine sveta niektorí verejní činitelia tak zneužili svoju moc proti občanom, ako sa to stalo 25. marca na sviatok Zvestovania v Bratislave, museli by do hodiny opustiť svoje funkcie. Tento názor vyjadrili v týchto dňoch aj u nás mnohí čestní a rozvážni ľudia, mnohí funkcionári organizácií, vysokí verejní činitelia a neveriaci. Pán predseda vlády, je vo Vašej moci dať napraviť aspoň niečo z toho, čo sa stalo a čo sa nemalo stať. Je vo Vašej právomoci dať celý prípad vyšetriť, vyvodiť z neho dôsledky a dať o nich informovať verejnosť doma i v cudzine.

S úctou

Bratislava, 29. 3. 1988
Na vedomie:

J. E. kardinál František Tomášek
arcibiskup pražský

J. Ch. Korec
Vilová 7, 851 02 Bratislava

NÁŠ IDEOLOGICKÝ KOMENTÁR

Týždenník Nové slovo priniesol vo svojom čísle 9/1988 mimo-riadnu prílohu z pera Ondreja Dányiho pod názvom Antikomunistické poslanie nelegálnych cirkevných štruktúr. Keďže ide o "závažný" ideologický /študijný/ materiál, pokladáme si za povinnosť uverej- niť k nemu náš komentár.

Náš komentár:
???

/Mimochoďon, pojem nelegálnych cirkevných štruktúr je nám cudzí. Cirkev je JEDNA!//

/Nota bene: Odporúčame čitateľom nášho komentára, aby si dô- kladne prečítali komentovanú prílohu Nového slova.//

PEDAGÓG PASÍVNEJ REZISTENCIE

V našich kinách sa premieta v poslednom čase britsko-indic- ký film režiséra Attenborougha "GÁNDHÍ". Myslíme si, že by si ho mali pozrieť všetci veriaci, najmä členovia spoločností, lebo veľká nábožensko-vedomovacia aktivita slávneho indického huma- nistu sa začala práve v spoločnosti modlitby a vzájomnej lásky /tzv. ašráne/. Mnohé komunity by tam našli aj cenné podnety pre svoj program, lebo Gándhího možno pokladať, i keď bol vyznaním hinduista, takmer za kresťana, pretože poznal evanjeliá a považo- val Ježiša Krista za viac než iba človeka - za Bohom poslaného proroka hlásajúceho Božiu morálku.

K priblíženiu filmu uverejňujeme jednu zaujímavú recenziu:

"Existuje veľmi málo filmov, ktoré absolútne treba vidieť. GÁNDHÍ Sira Richarda Attenborougha je jeden z nich... V dobe hl- bokého politického nepokoja, ekonomických znatkov a jadrovej úz- kosti vidieť film GÁNDHÍ je skúsenosť, ktorá zmení mnoho myslí a srdc" /Newsweek, 13. 12. 1982/.

Trvalo však celých 20 rokov, než R. Attenborough - s takmer gándhiovskou húževnatosťou - vybojoval realizáciu svojho projektu. Pre jeho nekonerčnosť a nekonvenčnosť ho odmietli mnohé filmové spoločnosti. Bol neprispôsobivý: trúfal si napríklad neprijať do hlavnej úlohy takých uchádzačov, ako Richarda Burtona alebo Dustina Hoffmanna. /Sú azda veľké hviezdy na niečo predsa len primalé?/

Vo svojej koncepcii Gándhího sa Attenborough dokázal vyhnúť obom zvyčajným spôsobom neutralizácie živej výzvy, ktorú nám ad- resuje veľká osobnosť: vyhol sa jednak príliš analytickému vide- niu, ale aj vytváraniu muzeálnej svätožiary. Opisuje denný život človeka, ktorý - podobne ako hocikto z nás - je podrobený nespra- vodlivosti. V prípade Gándhího je táto nespravodlivosť viazaná nie na jeho vieru, názory alebo spoločenskú príslušnosť, ale na farbu jeho pleti. Attenborough opisuje reťazovú reakciu, ktorá vznikne, keď sa tento obyčajný človek prestane báť - donekonečna sa lánať, uhýbať a pretvarovať.

Gándhí, pôvodne slabší ako väčšina z nás /vo svojej Autobio- grafii priznal, že z ostychu pred verejným vystupovaním utiekol v mladosti ako právnik z rokovacej sály/, jedného dňa, potom čo ho vyhodili z vlaku, hoci mal platný lístok pre prvú triedu, po

hlbokej meditácii "prehodil výhybku". Ne začiatku jeho novej cesty - už dôsledne riadenej myslením a duchom - je získanie jeho vnútornej osobnej dôstojnosti a slobody. Na jej konci o pol storočia neskôr je znovuzískanie slobody a dôstojnosti pre 400-miliónovú Indiu. Východiskovým dynamizmom tejto reťazovej reakcie sa stala jeho osobná slobodná vôľa. Každé nové prenasledovanie ho vedie k hlbšiemu sebauvedomeniu, k väčšej nezávislosti a k väčšej odolnosti voči utrpeniu. Po každej perzekúcii vyvodí pre seba vždy akési iné poučenie, než ako chceli mocní. Myslí a koná v stále účinnejšej slobode. Tento dôsledný a jednoznačný osobný postoj sa stáva malým jadrom, na ktoré sa postupne nabaľuje celá lavína ľudských vzťahov a historicky významných udalostí.

Dosiahnuť v sebe túto prevahu ducha, pre ostatných ľudí takú vierohodnú, strhujúcu a nezlyhávajúcu, nevyhnutne predpokladá prehodnotenie vlastného vzťahu k utrpeniu a ku smrti. "Môžu nám vziať všetko, ale nie našu česť. Budeme prijímať ich údery, a tak im ukázať ich nepravosť. Môžu ma aj zabiť. Budú mať moju mŕtvolu, nie však moju poslušnosť", parafrázuje Attenborough Gándhího výroky. Služba najvyšším Božím veciam stojí za utrpenie a smrť. Naopak, ideály - hoci aj náboženské - vysnívané z predpokladov bezbolestného života, nie sú naozaj Božie: Podliehajú svojvôli ľudského strachu. Sú to vznešené ilúzie, ktoré vzdalujú od reality a spásy. Život, ktorému slúžia, neprekročí sám seba, nezvítazí nad smrťou, pretože strach zo smrti a utrpenia sa v nom rešpektuje viac než skutočný život ducha.

V Gándhího "Božej ceste" nenásilného odporu proti všetkým druhom nespravodlivosti sa skratové reakcie strachu dôsledne nahradzajú uvoľnenou reflektujúcou otvorenosťou modlitby. Preto vedel Gándhí konať slobodne: ísť za Božou pravdou a láskou aj za cenu obety.

Tak sa aj politika môže stať službou najvyšším veciam - a vlastne iba tak.

Z výrokov Mahátná Gándhího:

"Dá sa žiť niekoľko dní bez jedla, nie však bez modlitby."

"Nikdy vo svojom živote som nevytvoril nijakú situáciu. Mám jednu kvalifikáciu, ktorú mnohí z vás nemajú. Som schopný takmer inštinktívne cítiť, čo buráca v srdci nás. A keď cítim, že sa v nom nejasne búria sila dobra, ujem sa ich a vytvorím program. A nasy odpovedia. Ľudia hovoria, že som vytvoril situáciu; ale ja som urobil iba to, že som dal formu niečomu, čo tu už bolo."

"Moje náboženstvo nemá nijaké zemepisné hranice. Moje náboženstvo je založené na pravde a nenásilí. Moje náboženstvo mi zakazuje hocikoho nenávidieť. Náboženstvo nie je na to, aby ľudí oddeľovalo - je na to, aby ich spájalo."

"Slobodný je, kto je pripravený prijať aj smrť z ruky brata."

"Nakoniec v dejinách vždy zvíťazila pravda a láska."

"Moja metóda je: pokojná nenásilná spolupráca."

Stanovisko cirkvi:

"Vskutku, vzhľadom na ustavičný rozvoj používaných technických prostriedkov a na stále rastúce nebezpečenstvo skryté v uplatňovaní násillia, to, čo sa dnes volá "pasívna rezistencia", otvára cestu, ktorá sa viac zhoduje s mravnými princípmi a nemá menšiu nádej na úspech". /"Inštrukcia o kresťanskej slobode a oslobodení" Kongregácie pre vieroučné otázky, Rím 1986, článok 79./

K PRIHLASOVANIU NA NÁBOŽENSTVO

Milí rodičia! Posledné udalosti, ktoré spolu so všetkými veriacimi prežívame, nás vzájomne nielen zblížujú a zjednocujú, ale zároveň nám aj otvárajú nové možnosti prejavu svojej viery. Po predveľkonočných udalostiach 25. marca 1988 sme si väčšmi uvedomili svoje kresťanstvo a obnovili zdravé sebavedomie veriaceho človeka. K verejnému náboženskému prejavu nás, dokonca prvýkrát, povzbudzovali aj štátne orgány, keď hovorili o možnostiach plného náboženského vyžitia občanov.

Týmto dozrel čas, aby sme sa so svojim náboženským presvedčením prestali skrývať a nebáli sa ho dať najavo uplatňovaním práv a potrieb veriaceho človeka. Musíme sa naučiť legalizovať svoj náboženský život na verejnosti, ktorá nás už dokáže nielen tolerovať, ale aj prijímať.

Preto si dovoľujeme Vám, milí rodičia, pripomenúť, že sa blíži týždeň od 15. do 25. júna, keď nám štátne orgány vymedzili čas na podávanie prihlášok detí na vyučovanie náboženstva v škole. Tam, kde bude táto prax zachovaná, treba s plnou zodpovednosťou a vedomím aj právnej ochrany detí na vyučovanie náboženstva prihlásiť a odmietať akékoľvek vyhrážky alebo zastrasovania zo strany riaditeľa školy alebo učiteľov. Zároveň treba žiadať knazov, aby náboženstvo vyučovali v cirkevných zariadeniach, na úrovni a s plnou zodpovednosťou.

Uvedomme si, že za dobrú výchovu detí, ktorá je dnes nemožná bez kvalitnej náboženskej výchovy, sme predovšetkým my rodičia zodpovední pred Bohom, deťmi a nakoniec aj pred spoločnosťou.

Z listu Smene

Vážená redakcia Smeny na nedeľu, list je adresovaný Braňovi, ktorý písal v rubrike pre Alenu: Mirke v Smene 11. 3. 1988.

Pán Braňo... asi ste sotva prečítali a tým menej premýšľovali Sväté Písmo a preštudovali katechizmus...

Považujete za slabosť, že ste si dali dieťa pokrstiť. Nemusíte sa však hanbiť za naše kresťanské dejiny, sú skôr slávou nášho národa. Veď kde by sme boli bez svätého Cyrila a Metoda? Možno ešte medzi kočovníkmi!

Nemôžete sa ako ateista zmieriť s tým, aby medzi žiakmi, ktorí navštevujú náboženstvo, bolo aj Vaše dieťa. "Nechajte maličkých ku mne prísť a nebráňte im," povedal Ježiš. Už ste to niekedy počuli? Alebo sa bojíte, že deti, ktoré chodia na vyučovanie náboženstva, budú menejcenné, alebo že sa nedostanú na ďalšie štúdium? Predstavitelia nášho štátu pred pár dňami v opakovanom televíznom vysielaní nás opätovne ubezpečovali, že žiadna diskriminácia veriacich u nás nejestvuje, že sa teda nemusíte báť.

Alebo si myslíte, že by ste boli šťastným otcom, keby sa o pár rokov písalo o Vašom synovi alebo dcére takto: "V stredu pre trestný čin lúpeže vzali do väzby troch páchatel'ov vo veku 16, 18 a 24 rokov, ktorí napadli 16-ročného chlapca a keď upadol do bezvedomia, odcudzili mu veci v hodnote 200,- Kčs." /Smena 11. 3. 1988./ Isto by ste z toho radosť nemali, keby Váš syn bol medzi páchatelmi, alebo napadnutými. Istý čas letelo heslo: Viac žandárov, menej farárov. Nevieam, či to ešte platí.

Na záver jedna dobrá rada: Istý veľký muž /Pierre de Foucauld/ ako mladík prišiel za knazom a vyznal, že nemôže veriť. Knaz mu

povedal: "Kľaknite si!" "Ale ja...ja..." "Žiadne ja, len si kľaknite!" Keď sa mladík vyspovedal zo svojich hriechov, celý žiaril od radosti a už nemal pochybnosti,

16. 3. 1988

M. Zajac, Vyšný Slavkov 98.

NEZABÚDA DUŠA NA SVOJHO BÁSNIKA?

Dodatočne k storočnici narodenia Ignáca Grebáča-Orlova

Dnes už to viem, vlastne až dnes pri jeho storočnici si to plne uvedomujem: Ignác Grebáč-Orlov bol básnikom mojich mladých liet. Keď som tak cez prázdniny čupieval utiahnutý na pôjde ujcovho domu a prehrabával som sa v odložených starých knihách a časopisoch, veľa rás som sa začítal do jeho básní, a bolo mi pritom dobre. Čin na jeho poézia obzvlášť priťahovala, to by som dnes asi ťažko do detailu dešifroval, pretože prešli už odvtedy roky a na svoju veľkú ľútosť nevlastným vo svojej knižnici nič z jeho vydaných diel ani časopisy, v ktorých som toľkokrát nachádzal jeho meno. Zaiste ma upútavalo už samo to poeticky pôsobivé meno, ale podstatná atraktívnosť spočívala nepochybne vo verši, dýchajúcom slovenskosťou, kresťanskosťou i poetickou krásou - v duchu i vo výraze.

Dnes viem: Bol básnikom ľudu, básnikom slovenskej duše, úprimnej slovenskej veriacej duše. A to na jednoducho priťahovať muselo, sám som vtedy začínal potajme obhrýzať násadku pera - a či skôr tupý koniec kýpťa ceruzy - nad vlastnými "dumkami" a jeho básne mi boli jednou z prvých učebníc slovenskej poetiky.

Na hodinách literatúry v škole som sa s jeho menom nestretol. Doba aj oficiálna literárna veda bola katolíckym básnikom nežičlivá. Napokon, situácia v tomto ohľade sa odvtedy nezmenila. Je síce pravda, že v našich encyklopedických prácach, ktoré vyšli v ostatnom desaťročí, nebolo možné Grebáčovu osobnosť obísť - heslo Grebáč-Orlov nájdeme v Encyklopédii Slovenska /II. zväzok, 1978/, v Rosenbaumovej Encyklopédii slovenských spisovateľov /I. zväzok, 1984/ i v Slovenskom biografickom slovníku /II. zväzok, 1987/, a práve tak pol stránky venoval básnikovi Petrus v Pišútových Dejiniách slovenskej literatúry /1984/, ale z kultúrneho povedomia akoby bolo toto meno vymizlo. Tohtoročnú storočnicu narodenia Ignáca Grebáča-Orlova si naša kultúrna obec vôbec nepripomenula. Zaregistroval som iba dva medailóny z pera Jozefa Janeka: jeden vyšiel v kalendári Pútniku svätovojtešskom na rok 1988, druhý v Duchovnom pastieri č. 1/1988. A predsa...

...A predsa ešte roku 1943 písal o ňom Andrej Mráz vo svojej nemeckej knihe Die Literatur der Slowaken /Literatúra Slovákov/, ktorá bola asi náčrtom neskorších Dejín slovenskej literatúry /1948/ tohto literárneho historika, takto:

"Už pred vojnou /prvou svetovou - pozn. T. S./ vzbudil Ignác Grebáč-Orlov /nar. 1888/ pozornosť a získal si uznanie, dokonca zo strany Vajanského. Spomenuli sme, že celá skupina, ktorá sa združila okolo Richarda Osvalda, pracujúca prevažne osvetovo, literárnohistoricky a kriticky, programovo nadviazala na tradíciu slovenského katolicizmu a zaradila sa do tej činnosti katolíkov všetkých krajín, z ktorej svojráznej atmosféry vznikla takzvaná Katolícka moderna. V stopách Osvaldovej družiny kráčal pred vypuknutím svetovej vojny a počas svetovej vojny oravský rodák Grebáč, ktorého básnická zbierka Piesne a dumky /1914/

vyprýštila z hlbokkej nábožnosti a z kultúráboženských hodnôt. Vo svojom ďalšom vývoji Grebáč rozširoval a prehĺboval svoju literárnu činnosť, pričom sa dokonca istý čas venoval dramatickej tvorbe a prekladateľskej činnosti. Pravda, verejná práca ho stále odvádza od literatúry."

Spomenutý Vajanský v úvode k prvej Grebačovej básnickej zbierke Piesne a dumky, ktorá vyšla v Martine /podľa Janeka roku 1912, podľa ostatných prameňov roku 1914/, píše:

"Z hlbokého veriaceho srdca pramenia Tvoje pekné verše, Stiteľ a nasledovník žalmistu, vhlbil si sa do náboženskej poézie a nezabudol si pritom ani na zem, na ktorej býva, bolesti a teší sa životu Tvoj národ slovenský. Želám Ti, aby zvuky Tvoje našli živú ozvenu po tichých stánkoch nášho slovenského národa."

A Vajanský aj dal Grebáčovi, zrejme pod dojomom jeho poézie, básnické meno Orlov... Ten istý Vajanský, ktorý pokrstil pseudonymami Ivana Krasku a Mikuláša Schneidera-Trnavského.

Katolícka kritika priradovала Grebáča-Orlova ako majstra slovenského slova a básnika ľudu k básnickým veľičinám Hviezdoslavovi, Vajanskému a Tichomírovi Milkinovi /o Milkinovej poézii som hovoril v RoS č. 9/1986/4//. Štefan Krčméry, píšuc o Milkinovi, vraví, že "Ignác Grebáč-Orlov, čo do poézie, v rokoch predvojnových bol mu hodne ozvenou".

Zato dnešná oficiálna literárna história sa díva na Grebáča-Orlova dosť zvrchu: Vraj jeho talent sa nerozvinul, jeho tvorba sa dostávala čoraz väčšmi na okraj literatúry, jeho lyrická tvorba je umelecky nevyzretá a málo pôsobivá, nedosahuje dobový priemer... Nuž, vyberte si.

Nebude, myslím si, od vecí pripomenúť v krátkosti Grebačov život a dielo.

Ignác Grebáč sa narodil 25. januára 1888 v Námestove, v rodine maloroľníka Jána Grebáča a Márie, rodenej Hanačovej, ako najmladší zo siedmich súrodencov. Gymnaziálne štúdiá absolvoval v Trestenej, Ružomberku a Rožnave, teológiu v Spišskej Kapitule. V rokoch 1911 až 1913 pôsobil ako kaplán vo Veličnej, potom v Smežanoch. Za biskupa Párvyho /toho Párvyho, ktorý môže za černoškú tragédiu roka 1907/ bol pre národnú činnosť perzekvovaný i väznený. Roku 1914 narukoval ako poľný kurát a takto pôsobil na frontoch prvej svetovej vojny až do jej skončenia. Po vojne bol do roku 1921 v Ružomberku profesorom na gymnáziu. Súčasne bol redaktorom Slováka, v rokoch 1919 - 1920 i redaktorom Duchovného pastiera. Od roku 1921 až takmer do svojej smrti bol farárom vo Veličnej. Roku 1927 sa stal dekanom a roku 1935 čestným kanonikom. Zomrel 26. apríla 1957 v Ružomberku, kam sa bol krátko pred smrťou odsťahoval na odpočinok.

Poprevratové časy priviedli Grebáča k politike. Stal sa spoluzakladateľom Slovenskej ľudovej strany /1918/, bol blízkym spolupracovníkom Andreja Hlinku. V rokoch 1925 až 1935 bol za Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu /takto sa strana premenovala roku 1925/ poslancom Národného zhromaždenia. Roku 1922 štylizoval žilinské memorandum ľudovej strany, ktorým sa ľudáci poslanci a senátori dožadovali u prezidenta Masaryka splnenie záväzkov Pittsburskej dohody. Spoločensky pôsobil aj ako člen správy kníhtlačiarkeho a nakladateľského spolku Lev v Ružomberku i Ľudovej banky v Ružomberku. Bol i členom výboru Matice slovenskej, Muzeálnej slovenskej spoločnosti a Spolku slovenských umelcov. O jeho živote a činnosti po druhej svetovej vojne mi, žiaľ, informácie chýbajú. Možno sa ich niekto z čitateľov týchto riadkov pokúsi doplniť.

Svoje básnické prvotiny uverejnil Grebáč vo Svätej rodine a v Pútniku. Knižne mu vyšli dve zvierky básní - spomínané už

Piesne a dumky a V povíčkách /1919/, viac publikoval ako básnik v novinách a časopisoch. Len do konca roka 1918 vyšlo mu v najrozličnejších periodikách 360 básní. Toto číslo uvádza Janek, ktorý hovorí, že "istotne všetkých jeho básní mohlo byť aj päťsto". O zbierke v Povíčkách Štefan Krčméry poznamenáva, že "je to cyklus vojenský, dopĺňajúci sa v mnohom s Rázusovou C'est la guerre... U Orlova vojna je zážitkom vlastným... Teplý patriotizmus vyrastajúci z rodinného hniezda."

Grebáč-Orlov písal i črty a poviedky. Knižne ich vydal pod názvom Z mojej prózy /1921/. Hodne sa venoval dramatickej tvorbe - knižne mu vyšli diela Bez domu, Kytica, Učiteľka, Až lípa zakvitne, Svitaj nám, svitaj! V údolí života, Fabiola, Ruth, Slovenský legionár. Niektoré jeho hry v povojnových rokoch hrávali ochotníci. Okrem toho Grebáč dosť prekladal. Najúspešnejšie boli jeho preklady z poľštiny: Wyspiańskiego Sudcovia /1923/ a Reymontovi Sedliaci /1926/. Preklad Sedliakov hodnotí dnešná oficiálna literárna veda z jeho diela najvyššie. Súdobá katolícka kritika vyslovila však k nemu výhradu - nie z literárneho, ale z ideového hľadiska. Vraj osoba farára v Reymontových Sedliakoch je odstrašujúcim príkladom knaza, je to knaz hmotársky, bezradný, biedny, "posvätený sedliak". Autor úvodníka /Rajecký/ v Duchovnom pastieri č. 9/1927 /vtedy redigoval tento časopis dr. Jozef Tiso/ knazom odporúča, "aby sa z tej knihy naučili, aký nemá byť katolícky knaz".

Okrem prvej zbierky básní Piesne a dumky všetky Grebáčove knihy vyšli v Ružomberku.

Navzdory mienke oficiálnej literárnej histórie si myslím, že najcennejším a dnes vonkoncom nedoceneným pokladom z Grebáčovej literárnej pozostalosti je pre nás jeho básnické dielo, roztratené v množstve starých časopisov, ktoré sa bežne človeku nedostanú do rúk a ktoré s postupujúcim časom berú, žiaľ, čoraz väčšími skazu. Tieto básne by si žiadali dôkladný literárnohistorický výskum, no prinajmenšom zozbieranie a znovasprístupnenie národu. Nejednému oveľa menej významnému slovenskému básnikovi sa takej pozornosti dostalo. A Grebáč-Orlov je predsa osobnosť.

Grebáč bol básnikom ľudu, básnikom duše slovenského veriaceho ľudu. Zapôsobil na city aj niekoľkým hudobným skladateľom, ktorí jeho básňam dali piesňovú podobu. Najlepším dokladom toho, že dielo Ignáca Grebáča-Orlova má i nám dnes čo dať, je mariánska hymna Zazníte piesňou, údolia /Jednotný katolícky spevník, č. 388/, ktorú zhudobnil národný umelec Mikuláš Schneider-Trnavský. Naši veriaci ju od srdca radi spievajú, netušiac, kto je jej autorom. Básnik hovorí z duše slovenskému ľudu. Nezabúda však tá duša na svojho básnika?

Tomáš Synko

Poznámka autora: Storočnicu poetu mariánskej hymny, Ignáca Grebáča-Orlova, sme si pripomenuli 25. januára tohto roku. Zhudobniteľ hymny, národný umelec Mikuláš Schneider-Trnavský, regenschori domu sv. Mikuláša v Trnave, zomrel pred 30 rokmi, 28. mája 1958 - tiež si ho takto osobitne pripomíname tohto roku. Pamiatku oboch, básnika i skladateľa, si najlepšie v mariánskom roku uctíme, keď budeme častejšie spievať "Zazníte piesňou, údolia..." v našich chrámoch i rodinách.

-----0000000-----

Čitateľom pripomíname, že dňa 30.10.1987 biskup J.Ch. Korec poslal redakcii Rudého práva list Dezinformácie o cirkvi, v ktorom podáva podrobný pohľad na situáciu cirkvi v Československu od r. 1948 až po súčasnosť. List je odpoveďou na článok Zbožné želania a reality uverejnený v Rudom práve a prevzatý Pravdou 9.10.1987.

Ignác Grebáč-Orlov

DNES RADOST VEĽKÁ

Dnes radosť veľká na Sione
slovenskom vzplála ohňom lásky,
čo v dušiach našich zažala sa
nad zvestou, došlou
z posvätného Ríma,
že ožilo zas sídlo Metodovo
a veľkňaz-arcipastier zase žehná
tam z hradu Nitry...

Sme večnou vďakou zaviazaní
za tento veľký výraz
lásky starostlivej,
čo žehná i tým najmenším
a nežne túli k sebe Benjamína,
čo svoju matku
cez stáročia verne miloval...

K nej túžil sa,
i keď aj v bese búrok
odštiepiť chceli bolestí,
ba i konáre oblámali
zo stromu nášho slovenského,
aby mu koreň žitia vysychal...

Preto tá radosť preveliká
vzniesla sa našou otčinou
od Vihorlatu cez Tatry
až ku Dunaju,
kde slovenské sa chaty túlia
ku svahom strmých skalísk
tam v žirnom Nitry údolí...

I ožili zas staré časy,
stará sláva
na hradbách zmužilého Pribinu,
tam naše zraky upierame,
tam srdcia naše nesieme
jak obeť lásky nášho rodu,
čo žiť chce v svojom domove
posvojsky ako Slávy syn...

Dnes veľká, veľká radosť naša,
dnes naše srdcia láskou horia,
dnes nemyslíme na príkoria,
dnes objímame otčinu,
ako za časov nášho Pribinu
na jeho hradbách veľkňaz žehná
národu svojmu...

Buď za to Bohu večná vďaka,
že sa tak stará o Slováka!

/Túto báseň napísal Ignác Grebáč-Orlov roku 1944 pri príležitosti vymenovania nitrianskeho biskupa dr. Karola Kmetka za titulárneho arcibiskupa, slávnej to udalosti, v ktorej slovenský národ videl prvý krok na ceste k vytvoreniu slovenskej cirkevnej provincie. - Pribina v básni je symbolom slovenskosti, v súvisí s Nitrou anticipuje jej veľkomoravské obdobie, a tak je svojráznou alegóriou Veľkej Moravy. Priamy historický súvis medzi ním a arcibiskupom sv. Metodom nie je./

Nasledujúca báseň autor napísal k vysviacke prvých troch slovenských biskupov po prevrate.

Ignác Grebáč-Orlov

SLOVENSKÝM VEĽKŇAZOM

/Pri príležitosti ich vysviacky/

Buď Bohu trikrát vďaka, vďaka,
že svetlo ráno na Sione
slovenskom, slnko jagavé že
v milostnom snení ledva čaká,
by objalo v svojom lone
veľkňazov rodu. - Vetvy svieže
vyrástli z jedlíc v duchu jara,
čo obnoviť chce naše luhy,
by vzkvitli zasa, zajagali
sa dávnou krásou, u oltára

jejž prednesieme naše túhy,
čo poslal v smútku tíško lkali.-
Veď bola noc, noc dlhá, tmavá,
ani len hviezdy nesvietili
a národ čakal učupený
do chatôk knaza, ktorý dáva
potechu v smútku, v biede sily,
úľavu v horkom umučení.
Tu i tam pozrel na oblohu,
či nebrieždi sa niekde v diali,

červánky či sa nezjavili,
čo zotrá z očí slzu mnohú - -
No nikde svitu, takže v žiali
pomýšľal už len na mohyly:
nebolo vodcu, reka, kňaza.
ni pastierov, čobedlia, strážia
dedičstvo otcov na Sione - - -
No prišla spása, utýraný
národ už nenie bez pastiera,
Boh poslal mu ich, zvolil z ľudu,
postavil strážcov tam u brány
pokladov večných - jeho viera
zosilnie zasa, plesat budú
radostou stráne jak za jara,
keď pokryjú ich kvetov rady.
Milosti rosa sprýchne na ne
i osvieži ich; suchopara

pominie; ovanie ich vnady
tichunký nádych, požehnanie - -
Hoj, plesaj, Sion, i vy, Tatry,
zjasajte, vzneste hlavy hore,
by veľkňazov ste uvítali.
Ich sláva, hodnosť i vám patrí;
nad vami vzpléli nové zore,
čo národ láskou poobjali -

Už svetlo ráno na Sione
slovenskom, slnko na pohorí
v tichunkom snení ledva čaká,
by poobjalo v svojom lone
veľkňazov, rekov nášho rodu - -

Buď Bohu za to vďaka, vďaka!
Buď Bohu za to vďaka, vďaka!!

/Tatranský Orol, január 1921/

HOVORÍ PRÁVNIK. III

Naše postavenie v zamestnaní všeobecne

Komunistická strana má v programe úplnú likvidáciu náboženstva a výchovu "nového človeka", poslušného vykonávateľa príkazov práve vládnuceho vedenia strany. Vykonávanie príkazov je osobitne aktuálne v zamestnaní. Tam dochádza k masovému rozdeľovaniu ľudí podľa komunistických ideologických kritérií. Kritériá sa stanovujú pomerne abstraktne na zjazdoch strany a v základných straníckych dokumentoch, otvorenejšie sa o nich píše v straníckej publicistike a konkrétne ich vykonávajú kádrovníci v podnikoch. Kritériá vylučujú všetkých, ktorých komunisti nepovažujú za svojich prívržencov. V tomto materiáli sa budeme zaoberať len veriacimi.

V správe ÚV KSS na poslednom zjazde KSS v marci 1986 sa na jednej strane kladne hodnotia veriaci ako pracovníci a občania: "Vážime si aktívnu účasť veriacich na budovaní socialistickej spoločnosti, ich podporu mierovej politike štátu." Ale v rezolúcii toho istého zjazdu sa už píše: "V rámci rozširovania a upevňovania materialistického svetozhľadzenia argumentovanejšie, sústavnejšie rozvíjať vedeckoateistickú výchovu a propagandu v jednotlivých sociálnych a vekových skupinách obyvateľstva". Na XVII. zjazde KSČ v marci 1986 Gustáv Husák hovoril ešte otvorenejšie: "Imperializmus stupňuje psychologickú vojnu ... Dokonca zneužíva aj náboženské cítenie občanov." A v správe ÚV KSČ na tomto zjazde sa píše: "Vzhľadom na stupňujúce sa útoky nepriateľov socializmu ... zvýšila sa potreba zintenzívniť ideovo-politickú prácu s veriacimi a skvalitniť vedeckoateistickú výchovu. Politika strany a socialistickeho štátu voči cirkvám sa potvrdila ako správna a priniesla pozitívne výsledky."

Tento základný - a obojstranný - vzťah odcudzenosti medzi komunizmom a veriacimi sa prenáša do pracovných vzťahov dvoma cestami: prostredníctvom pojmu kvalifikácie a prostredníctvom konkrétnej personálnej politiky v podnikoch a úradoch.

Základným dokumentom strany pre kádrovú politiku je uznesenie Predsedníctva ÚV KSČ zo 6. novembra 1970 o kádrovej a personálnej práci. Uznesenie vymedzuje pojem kvalifikácie nasledovne: "Kvalifikáciu tvorí politická vyspelosť, triedna uvedomelosť, požadovaný stupeň teoretických znalostí a vedomostí, životných a najmä pracovných skúseností, zručností a návykov, všeobecného rozhrľadu a intelektu, morálnych vlastností a osobných schopností. Jej významnou súčasťou sú politické postoje, vernosť socializmu, marxisticko-leninskej politike KSČ a socialistickému štátu, priateľstvo k Sovietskému zväzu." V tomto vymedzení je očividná prvoradosť politických kritérií pred rýdzo odbornými. Už len podľa nich sú šance veriacich na postup v zamestnaní silne znížené. Prednosť politických kritérií uznesenie ďalej zdôrazňuje v zásadách výberu kádrov: "Jednoznačne uplatňovať leninskú zásadu politickosti a odbornosti, ako aj triedne hľadisko. V riadiacich funkciách nemôžu pracovať apolitickí ľudia. Do funkcií vyberať takých pracovníkov, ktorí v kritickom období života strany a štátu preukázali politickú pevnosť a pri uskutočňovaní straníckych uznesení dosahujú vynikajúce výsledky."

Tieto politické smernice prenášajú do praxe stranícke výbory a kádrové útvary v podnikoch a úradoch. Podľa uznesenia môže stáť na čele kádrového útvaru len člen strany. Kádrové útvary vypracúvajú tzv. kádrový poriadok vo forme vnútropodnikovej smernice. V kádrovom poriadku sú rozpracované zásady uznesenia PÚV KSČ na podmienky príslušného podniku. Kádrový poriadok obsahuje aj tzv. nomenklatúru, t. j. rozdelenie funkcií v podniku podľa toho, ktorý stupeň straníckeho výboru schvaľuje kandidáta na obsadenie funkcie. Napr. vedúceho oddelenia spravidla schvaľuje stranícky výbor v podniku, v menších podnikoch aj vedúceho odboru. Vo väčších podnikoch vedúceho odboru už schvaľuje okresný /obvodný/ výbor strany a tak ďalej vyššie. Riaditeľov väčších podnikov schvaľuje ústredný výbor strany.

V decembri 1987 prijal ÚV KSČ nové smernice o kádrovej práci, ktoré však potvrdzujú uznesenie zo 6. novembra 1970. Jediné zmierenie podľa nových smerníc spočíva v tom, že komplexné previerky pracovníkov budú len každých 5 rokov a nie každé 2 roky ako doteraz.

Podľa vl. nar. čís. 107/1954 Úradný vestník je zrušená evidencia náboženskej príslušnosti. Toto sa v praxi často obchádza tak, že v komplexnom pracovno-politickom hodnotení /vypracovávanom doteraz každé 2 roky/ sa uvedie akoby mimochodom náboženské presvedčenie pracovníka. Komplexné pracovno-politické hodnotenie pracovníka je výlučne vecou kádrovníka a nepodlieha súdnej kontrole. Ale aj keď to nie je v posudku výslovne uvedené, kádrovníci predsa poznajú svojich ľudí. Ostatne, ani my nemáme záujem zapierať svoje presvedčenie. Šance veriacich na uplatnenie potom závisia od osobného postoja kádrovníka a riaditeľa. V niektorých podnikoch sa tvária, že o náboženskom presvedčení pracovníkov nevedia, a tam môžu veriaci postúpiť až - povedzme - po funkciu vedúceho odboru. To je lepší prípad. Podmienkou je, že veriaci svoje presvedčenie príliš neprejavuje a otvorene nepolemizujú s ateistickou propagandou, ktorá sa sem-tam cez podnik preženie. Napr. musia sa aspoň zapísať do prezenčnej listiny straníckeho vzdelávania, povinného pre všetkých vedúcich a niektorých ďalších pracovníkov, aj nestraníkov, ktoré má vždy aj nejakú ateistickú tému. Nesmú sa príliš otvorene a často objavovať na bohoslužbách v kostole, nesmú ich vidieť na púti a pod.

V ostatných prípadoch majú veriaci právo pracovať ako včeličky a nič si v podniku nenárokovat. V niektorých rezortoch nemajú ani toto právo, napr. v školstve, v kultúre, čiastočne v zdravotníctve. Ale o tom nabudúce.

/jč/

PSYCHOLÓG MEDZI NAMI

Dieťa od troch do šiestich rokov

Tento vek sa často nazýva obdobím, alebo vekom hry, ktorá je charakteristickým znakom.

Z fyzickej stránky dieťa vyrastá z buclatosti a jeho postava sa mení v proporciách. Na konci tohto obdobia, okolo 6.-7. roku nastáva tzv. prvá zmena tvaru. Dieťa prudšie vyrastá, končatiny sa predlžia, hlava je menšia v pomere k telu. Trup začína strácať valcovitý tvar a formuje sa. Chrbtica je ešte poddajná a slabšie podopieraná svalstvom. Napriek veľkej pohybovej aktivite sa dieťa ešte pomerne ľahko unaví.

Ako sme už spomenuli, v predškolskom veku dominuje v činnosti dieťaťa hra. Jej formy sú rozličné, diferencovanejšie, než boli doposiaľ. Dieťa už vie kooperovať s viacerými kamarátmi, ale skupina detí ešte v tomto veku nie je schopná vytvoriť hravý kolektív, ktorý by mal určené ciele a pevné normy. Psychológovia považujú hry konštruované dospelými aj špeciálne didaktické hry v tomto veku za ujmu na vývine dieťaťa. Hra formuje osobnosť dieťaťa, predovšetkým vtedy, ako si ju dieťa vymýšľa a organizuje samo. Rozvíja jeho tvorivosť, fantáziu, zručnosti, pomáha pestovať vôľu, formuje charakter, napomáha rozvoju intelektových schopností.

Hry detí môžeme deliť do viacerých kategórií:

1. Najjednoduchšiu formu hier tvoria *i n š t i n k t í v n e* /alebo nepodmienené reflexné/ hry. Tieto dominujú v skorších vývinových obdobiach. Po 3. roku ubúda experimentácia a neplánovitost pohybových činností. Aj behanie nadobúda zmysel a stáva sa naháňackou, pretekmi a pod. Deti rady zbierajú rôzne predmety - od skličiek po kvety, škatuľky, nálepky a skrývajú si ich na rôzne miesta. Neskôr zberateľstvo nadobúda zmysluplnosť a systém.

2. *S e n z o m o t o r i c k é* hry majú korene v pohyblivosti detí. Dieťa si rado vymýšľa neobvyklý spôsob pohybu a chôdze, hrá sa s loptou, napodobňuje pohyby zvierat... Oblúbené sú aj sluchové hry - krik, búchanie predmetmi, spev naučených, ale aj vymyslených textov. Rozvinutá je najmä rytmická stránka spevu. Až vo veku okolo 6. roku môžu deti pod dobrým vedením spievať s dostatočným prednesom ľahké zborové nápevy. Mnohé deti priťahuje hra na hudobné nástroje. Inou oblasťou tvorivosti sú pre deti zrkadlové hry, spočívajúce v prezeraní obrázkov, obzeraní sa a tvorení grimás pred zrkadlom a pod.

3. Ďalšou kategóriou sú hry *i n t e l e k t u á l n e*, z ktorých v tomto období dominujú hry námetové alebo tematické. Tieto odrážajú verne bytosti a deje prostredia, v ktorom sa dieťa pohybuje. Dieťa preberá rolu osôb i zvierat, ktoré často perzonifikuje. Spočiatku sa uspokojí s jedným znakom napodobňovaného, čím je však staršie, tým viac detailov pribúda. Po piatom roku námetová hra vyžaduje často rozsiahlu výpravu v prostredí, ktoré si dieťa prispôsobí námetu /hra na školu, obchod a pod./. Do hry vstupuje fantázia a tak sa predmety stávajú osobami, s ktorými dieťa komunikuje.

4. *K o n š t r u k t í v n e* hry nedobúdajú v predškolskom veku stále väčší význam. Hra so stavebnicami je diferencovaná a zmysluplná. Dieťa si zhotovuje rôzne pomôcky pre hru, kreslí, šije, prišívá gombíky. Často pozorujeme, že konštrukcia dieťaťa je ešte v 5. roku nedokonaná - konštrukčný úmysel však býva na vyššej úrovni než zručnosť dieťaťa. Najštudovanejšou konštruktívnou

hrou je detská kresba. Mení sa z prvotných čmáraníc, ktoré sú výrazom funkčného pôžitku /batola/ v zmysluplný prejav, ktorý má svoje vývinové charakteristiky. V predškolskom a ranom školskom veku je kreslenie pre dieťa nielen tvorivým aktom, ale aj výrazovým prostriedkom, ktorý odráža jeho vnútorný svet a cez ktorý často ventiluje svoje starosti i radosti, smútok, strach, agresivitu, vzťah k rodine i svetu. Vzhľadom na tento fakt sa kresba používa ako diagnostický prostriedok.

5. O hrách kolektívnych hovoríme až vtedy, ak sú deti činné nielen vedľa seba, alebo jedno je prostriedkom či objektom hry druhého, ale až vtedy, keď má každé zo skupiny svoju úlohu v spoločnom pláne. Do 5. roku tvoria deti trojčlenné skupiny /matka-otec-dieťa/, okolo 6. roku sa počet hráčov zvyšuje asi na 7. Hry vo väčšom kolektíve sa vyskytujú len vtedy, ak kolektívnu hru organizujú staršie deti.

Možno teda povedať, že v predškolskom veku pozorujeme vývoj od experimentácie k hre, od činnosti pre činnosť samu k plánovitému, obsahovému, ideovému zamestnaniu. Hra spočiatku egocentrická sa mení na hru vo dvojici, trojici s neskoršou možnosťou účasti na hrách organizovaných staršími. Hry pôvodne inštinktívne sa intelektualizujú. Tieto základné zmeny v troch rokoch predškolského veku majú pre dieťa životný význam. Dieťa žije v tomto období hrou, ktorá nie je preň len prítomným životom, ale aj školou nervovo-svalovej koordinácie, obratnosti, rozumovej bystrosti, spoločenského spolužitia i morálky.

To, čo sme si povedali o hre, nasvedčuje, že u dieťaťa medzi 3. - 6. rokom dochádza k prudkému rozvoju rozumových schopností, čo je charakterizované prechodom od otázky: "čo je to?" k otázke "prečo?", ktorú vie dieťa do nekonečna opakovať. Je zvedavé na všetko, zaujíma ho rovnako príroda ako výtvary človeka. Jeho biologická zvedavosť, súvisiaca s otázkou vzniku života, sa dostáva do vzťahu so životom sexuálnym; rozlišuje pohlavia podľa vonkajších znakov. Nepotrebuje poznať úlohu sexu v reprodukcii, čomu by ani nerozumelo, a tak sa v týchto otázkach uspokojí s jednoduchým výkladom, ktorý má byť pravdivý a zrozumiteľný. Na rozvoj rozumových schopností nadväzuje "prvé metafyzické obdobie", pod ktorým rozumieme vytváranie si vlastnej filozofie a pohľadu na svet. Tento fakt je v úzkom spojení s rozvojom reči a jej vnútorného prameňa-myslenia. Spočiatku sa dieťa s rečou hrá, veľa a rado rozpráva, pretože túto experimentáciu potrebuje. Jeho rozpravy sú často pretkané konfabuláciami - výmyslami, ktoré by sme si nemali zamieňať s lžou. Súvisí to s prudkým rozvojom fantázie, ktorá u niektorých detí nadozobudne také rozmery, že im prináša strach /dieťa sa bojí zaspáť v tme, chodiť na niektoré miesta, stretať niektorých ľudí.../. Rozvoj fantázie, myslenia i reči podporujú rozprávky, ktoré sú veľmi dôležitou potravou detskej duše. Po treťom roku je dieťa schopné sledovať aj dlhší dej. Vžíva sa do rozprávania, prežíva ho ako realitu. Detskej mentalite sú blízke rozprávania absurdné, kde veci ožívajú, zvieratá rozprávajú, dejú sa divy a dej, ktorý má niekedy drastické prvky, sa riadi heslom "oko za oko". Dôležité v každej rozprávke je víťazstvo dobra nad zlom - dobro je odmenené a zlo potrestané. Nesmieme sa preto čudovať, ak sa dieťa takéhoto riešenia domáha a má problém odpustiť kamarátovi, ktorý mu ublížil.

Rodičia i vychovávatelia vedia, že dieťa v predškolskom veku je schopné veľmi rýchlo si zapamätať básničku i rozprávku. Pamäť je v tomto veku veľmi dobre rozvinutá - a to nielen pamäť historická a aktuálna, ale aj pamäť, ktorá sa týka zapamätania motoriky a percepčných funkcií. Táto podstatne prispieva k vytvoreniu individuality.

Citový život dieťaťa predškolského veku prechádza tiež zmenami. Je to spôsobené tým, že jeho vzťah k prostrediu sa stáva

diferencovanejším. V jeho správaní sa objavuje menej inštinktívnych reakcií. Organické city dieťaťa po treťom roku vyspievajú, čo súvisí so zrením mozgu. Smiech je prejavom zdravia, jeho príčiny bývajú však ešte stále primitívne. Strach je podmienený skôr intelektuálnymi než inštinktívnymi podnetmi. Žiaľ sa zriedkavejšie prejavuje plačom. Agresivita máva obranný charakter, zdá sa, akoby bola provokovaná a imitovaná kolektívnou výchovou. Egoistický cit vlastníctva je veľmi silný, na druhej strane však dieťa vie svoje sympatie prejavovať štedrosťou. Vzrastá sebavedomie, ktoré vedie k vystavovateľnosti, ale objavujú sa už aj pocity menejcennosti. Dieťa vie byť precitlivené na vlastnú osobu, preto pochvala je dôležitým výchovným prostriedkom.

Socializácia a prispôsobenie sa prostrediu sú v tomto období veľmi dôležité. Po treťom roku začína byť rodina dieťaťa jasnejšia. V procese socializácie dochádza často ku konfliktným situáciám. Podľa toho, ako sa ich dieťa naučí riešiť, modeluje svoj spôsob prispôsobovania sa spoločenskému životu. Sú situácie, kedy si dieťa potrebuje odreagovať vonkajšie citové hnutia. Ak mu v tom zabránime, reakcia sa presunie dovnútra, a toto môže mať preň negatívne následky /vznik porúch správania, neurózy a pod./.

Dieťa je schopné v tomto období už sebaovládania: nerobiť to, čo je momentálne príjemné v záujme neskoršieho pôžitku je veľkým pokrokom.

Začína sa rozvíjať cit pre pravdu: dieťa nechce byť klamané, hoci samo často nerozoznáva medzi skutočnosťou a fantáziou. Je preto dôležité, aby sa rodič naučil poznať lož /ktorá sa v ranejších obdobiach ešte nevyskytuje/ a výmysel, za ktorým nebýva úmysel oklamať. V detskom správaní začína fungovať už aj mravnosť. Po treťom roku dieťa cíti hranice svojho konania a vie rozlíšiť, čo smie a čo nesmie. Neskôr pristupujú ďalšie kritériá, vyplývajúce zo spoločenského života a z preberania mravných hodnôt od rodičov. Dieťa je schopné plánovitej činnosti, ktorú vykonáva veľmi svedomite, viac dbá o kvalitu, pridružuje sa zmysel pre povinnosť. Takto sa vyvíjajú zárodoky detského svedomia. Ak vykoná niečo v rozpore so svojím morálnym cítením, má pocit viny, ktorý býva zosilnený strachom z trestu. Je dôležité, aby rodičia príkladom, vhodným systémom odmien a trestov napomáhali zdravému rozvoju svedomia dieťaťa. Uvedomenie si mravných zásad, výchova svedomia - teda spojenie intelektuálneho a citového materiálu sa podieľa na tvorbe charakteru. Možno teda povedať, že základné charakteristiky osobnosti, ktoré získavame výchovou a vývinom, majú svoje korene v ranom veku. Tento fakt by mal podnietiť rodičov k zodpovednej a kvalitnej výchove už od útleho detstva.

Šestročné dieťa sa teda stáva človekom, ktorý je pripravený vzdelávať sa a plniť si svoje povinnosti. Pre vstup do školy by malo okrem telesnej zrelosti a zdatnosti spĺňať nasledovné požiadavky: 1. vzdelávanosť v skupine,

2. sociálna a intelektová zrelosť, formovaná predškolskou výchovou. Zahŕňa schopnosť plnenia úloh, ktoré si dieťa zvolilo, i tých, ktoré mu určia dospelí, a samostatnosť.

DEJINY CIRKEVNÝCH KONCILOV. II

Pokračujeme v chronologickom uverejňovaní dejín cirkevných koncilov, v ktorých chceme čitateľov oboznamovať s úlohou a významom koncilov pri vývoji putujúcej cirkvi v snahe o šírenie

Kristovho ducha vo vnútri cirkvi aj mimo nej. /Všeobecne o konci-
loch pozri článok Dejiny cirkevných koncilov. I v č. 17/1980/2/ Rô-
dinného spoločenstva./

6. koncil: CARIHRAD /III./, Roku 680-681

Zvolal ho pápež Honorius I. na popud carihradského patriarchu Sergia najmä z toho dôvodu, aby koncil definitívne objasnil obe pod-
staty Krista, božskú a ľudskú. Honorius I. aj Sergius zastávali
bludný názor, že Kristus mal iba božskú, nie ľudskú vôľu /tzv.
monoteletizmus/. Koncil odsúdil monoteletizmus a uvalil cirkevnú
kľiatbu na Honoria I. aj na Sergia. Po smrti Honoria I. pápež Lev
II. potvrdil rozhodnutie koncilu, ale po čase zmiernil svoj prísny
postoj k Honoriovi I. Komplex týchto problémov je známy v dejinách
ako "Honoriova otázka".

7. koncil: NICEA /II./, Roku 787

Tento koncil zvolala vdova Konštantína V., cisárovná Irena,
kvôli sporom vo veci uctievania svätých obrazov. Pozvala aj pápe-
ža Hadriána I., ktorého zastupovali na koncile dvaja legáti. Pápež
prijal uznesenia koncilu, ktorý sa zaoberal problémom uctievania svä-
tých obrazov a potvrdil, že len Bohu sa treba klanáť, svätých tre-
ba uctievať a zmysel svätých obrazov je v tom, že predstavujú
svätcov ako Kristových služobníkov.

8. koncil: CARIHRAD /IV./, Roky 869-870

Ďalšie spory medzi západnými a východnými patriarchami boli
dôvodom na zvolanie 8. koncilu. R. 858 po zosadení carihradského
patriarchu Ignacia zaujal jeho miesto Focius. Na podnet niektorých
Ignaciových prívržencov pápež Mikuláš I. exkomunikoval Focia a opäť
uviedol do úradu Ignacia. Ale Ignacius sa vzdal úradu a Focius,
úradne zvolený za patriarchu, oznámil pápežovi výsledok voľby.
Pápežovi legáti, ktorí prišli na Fociovu žiadosť do Carihradu, aby
objasnili túto záležitosť, potvrdili na synode r. 861 Fociovu zvo-
lenie, ale pápež Mikuláš I. r. 863 odsúdil Focia. Byzantská synoda
r. 867 odsúdila pápeža Mikuláša I. a exkomunikovala ho. Medzitým
však pápež 13. novembra 867 zomrel. Nový byzantský cisár zosadil
Focia a opäť ustanovil Ignacia za patriarchu. Na potvrdenie tohto
rozhodnutia zvolali synodu - 8. cirkevný koncil - do Carihradu.
Pozvali aj pápeža Hadriána II. Táto synoda potvrdila neplatnosť
Fociovho úradu a upevnila jednotu medzi byzantskou a rímskou cirk-
vou. Koncil trval od októbra 869 do februára 870. Focius musel až
do konca svojho života zostať v kláštore.

9. koncil: LATERÁN /I./, Roku 1123

Keďže nemecký cisár a kniežatá si nárokovali právo dosadzovať
biskupov a opátov do cirkevných úradov /tzv. investitúra/, pápeži
sa oprávnene proti tomu bránili. Niektorí nemeckí biskupi stáli na
cisárovej strane. Nespokojnosť a roztrpčenosť duchovenstva vzrasta-
la hlavne preto, že pápeži boli vyhlasovaní za neplatných a nahra-
dzovaní "protipápežmi". Nemecký cisár Henrich V. si uvedomoval ten-
to neúnosný stav, a preto sa usiloval o dohodu s Rímom. Pápežovi
legáti uzavreli r. 1122 s Henrichom V. wormský konkordát, podľa
ktorého sa cisár zrieka investitúry /dosadzovania do cirkevných
úradov/ a povoľuje slobodnú voľbu biskupov. Cisára Henricha V. zba-
vili cirkevnej kľiatby. Pápež Calixtus II. v marci 1123 zvolal 9.
všeobecný koncil do Lateránu v Ríme. Zúčastnilo sa na ňom vyše 300
biskupov, ktorí vyjadrili svoj súhlas s wormským konkordátom. Okrem
toho vydal koncil niektoré cirkevné nariadenia /proti svätokupect-
vu, proti manželstvu kňazov, na ochranu pútnikov, za práva a

a povinnosti účastníkov križiackych výprav/. Koncil trval do 6. apríla 1123.

10. koncil: LATERÁN /II./ Roku 1139

Aj po smrti pápeža Honoria II. /r. 1130/ došlo k dvojitej voľbe pápeža; niektorí kardináli zvolili za pápeža Inocenta II., ostatní kardináli, ktorých bola väčšina a ktorí neboli informovaní o voľbe Inocenta II., zvolili Anakleta II. Keďže Anaklet bol v Ríme, musel Inocent odísť do Francúzska, kde ho uznali za pápeža. Tak isto ho uznávalo aj Anglicko a Španielsko. Anaklet sa obrátil na nemeckého panovníka Lothara III. so žiadosťou o uznanie, ale synoda vo Würzburgu r. 1130 sa vyslovila za voľbu Inocenta II. Medzitým sa upevnilo Anakletovo postavenie v Ríme. V máji 1133 prišiel Lothar s Inocentom do Ríma, ale keď sa Lothar vrátil do Nemecka, Inocent sa v Ríme nemohol udržať a odišiel do Pisy. Schizma pokračovala až do 25. januára 1138, keď zomrel Anaklet. Jeho nástupca Viktor IV. sa 28. mája 1138 podrobil Inocentovi II. Následky tejto schizmy mal odstrániť 10. cirkevný koncil, ktorý sa konal v apríli 1139 v Lateráne. Tento koncil odsúdil Anakletových prívržencov a vydal niekoľko dekrétov proti svätokupectvu a manželstvu kňazov.

11. koncil: LATERÁN /III./ Roku 1179

18 rokov trvali roztržky medzi cisárom Fridrihom I. Barbarosom a pápežom Alexandrom III. Po smrti Hadriána IV. r. 1159 došlo opäť k dvojitej pápežskej voľbe. Alexander III. chcel pokračovať v šľapajách svojich predchodcov, kým jeho protikandidát Viktor IV. schvaľoval cisársku politiku. R. 1164 zomrel "protipápež" Viktor IV. a jeho nástupcom sa stal Paschalis III. Po smrti tohto sa ďalším protipápežom stal Calixtus III. Po dlhších prietahoch a sporoch medzi cisárom Fridrihom I. Barbarosom a pápežom Alexandrom III. došlo k rozhovorom medzi oboma a cisár sľúbil, že prestane podporovať protipápeža. R. 1178 prijal pápež Alexander III. cisára pred Domom sv. Marka v Benátkach a 5. marca 1179 došlo k 3. lateránskemu koncilu, na ktorom sa zúčastnilo asi 300 biskupov z celej Európy. Na tomto koncile vyhlásil biskup z Assisi pápežský primát a vyslovil uznanie osobnosti a práci pápeža Alexandra III. Koncil vydal niekoľko dekrétov a kánonov, medzi ktorými bol najvýznamnejší kánon o voľbe pápeža. Podľa neho platnosť voľby pápeža mal schváliť dvojtretinová väčšina.

/Pokračovanie/

SLÁVNOSTI V RODINE A V CIRKVI

Pokračujeme v uverďňovaní životopisov svätých. Každá náuka o správnom chovaní a konaní, o mravných normách a zmysle života nadobúda vyššiu hodnotu, ak sa potvrdí činmi, že sa dá podľa nej mravne žiť. Žiť plnohodnotný a dôstojný život však nemožno podľa náuky, ktorá nie je v súlade s božími zákonmi, ktorej morálny kódex a jej pôsobenie na človeka sa menia s časom - podľa práve platnej ideologickej schémy. Vytýčený životný cieľ je v tomto prípade buď nedosažiteľný, alebo prízemný. A to nemôže uspokojiť dušu, nedáva životu zmysel. Je však náuka, ktorá už dvetisíc rokov priťahuje duše, pretože dáva životu plný, vyšší zmysel. Touto náukou je evanjelium. A tí, ktorí ho neváhali prijať a podľa neho žiť, ktorí preň obetovali všetko a prišli do cieľa, sú svätí. Títo svojím životom dokázali jeho pravdivosť a trvalú hodnotu. Ukázali nám tiež cestu, ktorou máme ísť, aby sme boli šťastní a aby sme

dosiahli večnú blaženosť. Životy našich svätcov a svätíc tvoria veľkolepú mozaiku, vytvorenú mnohorakými spôsobmi nasledovania Krista. Presvedčme sa o tom čítaním ich životopisov, najmä pri slávení sviatkov našich patrónov a patrónov našich blízkych. Životopisy uverejňujeme podľa občianskeho i cirkevného kalendára.

16. mája: sv. Ján Nepomucký

Sv. Ján Nepomucký sa narodil okolo roku 1350 v obci Pomuku v juhozápadných Čechách. Ako klerik už r. 1370 pôsobil ako notár v kancelárii pražského arcibiskupa. R. 1380 bol vysvätený za knaza a stal sa farárom v pražskom kostole sv. Havla. Na ďalšie štúdium odišiel do Talianska na známu padovskú univerzitu. Tam bol r. 1386 zvolený za rektora žalpských študentov a o rok tu dosiahol doktorát cirkevného práva. Po návrate do Prahy sa stal kanonikom kostola sv. Egida a neskôr kanonikom vyšehradskej kapituly. V tom čase sa veľmi zhoršoval vzťah medzi českým kráľom Václavom IV. a pražským arcibiskupom Jánom z Jenštejna. Václav bol synom cisára Karola IV. R. 1389 arcibiskup Ján z Jenštejna menoval Jána Nepomuckého svojím generálnym vikárom. Jeho bezúhonný charakter a vernosť cirkvi poznal už od čias jeho notárstva. R. 1392 sa napätie medzi kráľom a arcibiskupom vystupňovalo. V tejto situácii dal kráľ zatknúť najbližších spolupracovníkov arcibiskupa, medzi nimi aj Jána Nepomuckého, ktorého potom vypočúvali a mučili. Kým Jánových spoločníkov prepustili, jeho po mučení polomŕtveho vyvliekli na Karlov most a odtiaľ zviazaného hodili do rieky Vltavy. Bolo to 20. marca 1393. Zo zachovaných dokumentov sa dá usúdiť, že dôvodom vypočúvania i mučenia Jána Nepomuckého bolo to, že kráľ sa chcel od neho dozvedieť niečo dôležité. Medzi ňou dom sa rozšírila mienka, že sa chcel dozvedieť niečo, čo mu kráľovná mohla prezradiť pod pečaťou spovedného tajomstva. Ján však mlčal a toto mlčanie musel zaplatiť životom. Jána z Pomuku hneď po smrti pokladali za mučeníka v plnom zmysle slova. V ľudovej tradícii sa vyzdvihovalo ako hlavný dôvod jeho smrti spovedné tajomstvo. Jána Nepomuckého vyhlásili r. 1720 za blahoslaveného a r. 1729 za svätého.

20. mája: sv. Bernard z Clairvaux

Narodil sa pravdepodobne r. 1090 v obci Fontaines-les-Dijon pri meste Dijon vo východnom Francúzsku. Pochádzal zo šľachtickej rodiny. V mladom veku mu predčasne zomrela matka. Jej smrť sa ho bolestne dotkla, ale pomohla mu citovo dozrieť a usmerniť svoj ďalší život. Rozhodol sa pre mníšsky spôsob života podľa vzoru sv. Benedikta, ale v prísnejšej podobe, akú vtedy predstavovali cisterciáni. Najprv sa utiahol na otcovský majetok v Chatillon a neskôr odišiel do Citeaux, kde vstúpil spolu so svojimi štyrmi bratmi do kláštora cisterciánskej rehole. Už pri vstupe do kláštora sa prejavila sila Bernardovej osobnosti, ktorá vplývala na ostatných rehoľných bratov. Po troch rokoch ho zvolili za opáta novej rehoľnej komunity, ktorú založil so svojimi spoločníkmi v údolí "Clara Vallis", z čoho vzniklo francúzske pomenovanie Clairvaux. Pod Bernardovým vedením sa nové rehoľné spoločenstvo stalo vzorom mníšskeho života a svojím príkladom výrazne prispelo k vnútornej reforme mnohých rehoľ, ktoré v tej dobe boli na úpadku. Počet rehoľných bratov vzrastal tak rýchlo, že už o tri roky musel Bernard založiť prvý filiálny kláštor. Do konca života Bernard založil 68 takýchto kláštorov. Bernardova činnosť sa však neobmedzovala iba na mníšsky život a zakladanie kláštorov. Bol reformátorom mníšskeho života, chýrnym kazateľom, duchovným spisovateľom, obrancom pravej viery a jednoty cirkvi, poradcom biskupov a pápežov. Bernard svojou osobnosťou ovplyvnil myslenie a dianie v Európe, preto ho niektorí nazývajú "mužom dvanásteho storočia". Stal sa svedomím a svetlom svojej doby. Pre jeho silný vplyv na život cirkvi, obzvlášť

za pontifikátu pápeža Eugena III., ktorý bol Bernardovým žiakom, nazývajú niektorí historici toto obdobie tzv. "bernardovským obdobím cirkvi".

Bernardovi viackrát ponúkli biskupskú hodnosť a vedenie významných diecéz, ako bolo Miláno alebo Janov, ale on odmietol. Chcel byť až do konca života mníchom. A ako mních aj zomrel r. 1153. Pochovali ho v Clairvaux, kde bol 38 rokov opátom. Za svätého ho vyhlásil pápež Alexander III. r. 1174. Pápež Pius VIII. mu r. 1830 priznal titul cirkevného učiteľa.

15. júna: sv. Vít

Úcta sv. Víta je v cirkvi veľmi stará. Tento svätec patrí k tzv. legendárnym svätcom, o ktorých máme len málo historicky spoľahlivých správ. Svätý Vít pochádzal zo Sicílie. Zomrel ako mučeník pravdepodobne za cisára Diokleciána okolo r. 304-5. Najstarší zachovaný životopis /zo 7. stor./ opisuje sv. Víta ako zázračného chlapca, ktorého nemohli odvrátiť od viery ani jeho pohanský otec, ani sudca Valerián, ba ani cisár Dioklecián. V stredoveku sa úcta sv. Víta rozšírila po celej Európe. Asi 1300 kostolov a kaplniek z tohto obdobia má tohto svätca za hlavného, alebo aspoň vedľajšieho patróna. Azda najväčšou a najkrajšou jeho svätynou je chrám sv. Víta v Prahe.

14. júla: sv. Kamil z Lellis

Sv. Kamil z Lellis pochádzal zo stredného Talianska. Narodil sa r. 1550 v mestečku Bucchianico pri Chieti. Mladosť tohto svätca nenasvedčovala, že z neho bude kňaz, a tým menej svätý. Keď mal Kamil trinásť rokov, zomrela mu matka. Odvtedy žil s otcom, ktorý bol vojakom po celý život, medzi vojakmi. S nimi sa zabával a hral a napokon sa aj on stal vojakom. R. 1570 sa chcel s otcom pripojiť k vojenskej výprave proti Turkom, ale náhla otcova smrť mu v tom zabránila. Okrem toho sa mu vytvorila na nohe rana, ktorá sa nechcela hojiť. Kamil sa preto vybral do Ríma, aby si liečil nohu v nemocnici sv. Jakuba. Po deviatich mesiacoch pobytu v nemocnici, počas ktorého vypomáhal pri ošetrovaní chorých, ho prepustili z nemocnice pre veľkú hašterivosť. Keďže noha sa mu medzitým takmer zahojila, znovu sa prihlásil k vojsku. Zúčastnil sa na bojoch proti Turkom v Tunise a v Dalmácii. R. 1574 ho prepustili z vojny. V hazardných hrách prehral všetok majetok a stal sa doslovne žobrákom. O rok neskôr sa ho opusteného ujali kapucíni. V ich dome Kamil zažil veľkú vnútornú premenu. Rozhodol sa celkom zasvätiť Bohu. Najprv chcel vstúpiť do rehole kapucínov, ale rana na nohe sa mu znova otvorila, a preto ho opäť prijali v nemocnici sv. Jakuba v Ríme. Lenže teraz tam začal pracovať s celkom iným duchom a načšením. Obrátený vojak videl v každom chorom a chudobnom obraz trpiaceho Krista. Ošetroval chorých s neúnavnou láskou, najmä tých, ktorí vzbudzovali u ostatných ošetrovateľov odpor. Kamil už na začiatku tejto služby zložil rehoľné sľuby, ale plánoval založenie novej rehoľnej spoločnosti, ktorá by sa venovala výhradne ošetrovaniu nemocných. Istý čas študoval v Rímskom kolégiu a r. 1584 vo veku 34 rokov prijal kňazskú vysviacku. Krátko na to založil rehoľnú "Spoločnosť služobníkov chorých", nazývanú kamiliáni. Kamilovi spoločníci nosili čierne rúcho s červeným krížom na prsiach. Okrem troch tradičných sľubov chudoby, čistoty a poslušnosti sa zaväzovali osobitným sľubom, že budú telesne a duchovne pomáhať chorým. Zakladateľ veľmi hľadol na srdce svojim spoločníkom, aby sa usilovali len slúžiť. On sám bol príkladom tejto zásady. Veľký služobník chorých zomrel v Ríme 14. júla 1614. Vtedy sa už jeho dielo šírilo i za hranice Talianska a postupne preniklo do všetkých svetadielov. R. 1742 Kamila z Lellis vyhlásili za blahoslaveného a o štyri roky neskôr za svätého. Pápež Lev XIII. vyhlásil koncom minulého storočia tohto svätca za nebeského ochrancu nemocníc a chorých a pápež Pius XI. mu dal r. 1930 titul patróna ošetrovateľov.

Evanjeliá predstavujú Martu ako domácu pani, ktorá sa pri Ježišových návštevách starala o vzácneho hosta a jeho sprievodcov. Marta bývala so sestrou Máriou a bratom Lazarom v dedinke Betánia na východ od Jeruzalema. Z rozprávania evanjelia vyplýva, že išlo o nábožnú rodinu, ku ktorej mal Ježiš veľmi priateľský vzťah. Pravdepodobne sa tu zastavoval pri cestách do Jeruzalema. Lukášovo evanjelium /Lk 10, 38-42/ opisuje epizódu, ktorá sa odohrála pri Ježišovej návšteve. Marta zatažená prácou ťažko niesla počínanie svojej sestry Márie, ktorá si sadla k Ježišovým nohám a počúvala. Obrátila sa s výčitkou priamo na Ježiša: "Pane, nedbáš, čo na sestra nechá samu obsluhovať? Povedz jej, nech mi pomôže". Ježiš však, podobne ako pri iných príležitostiach, zdôraznil prvenstvo nadprirodzeného poriadku pred prirodzeným a starostlivej hostiteľke s nádychom jemnej výčitky povedal: "Marta, Marta, staráš sa a znepokojuješ pre mnohé veci, a potrebné je len jedno. Mária si vybrala lepší podiel, ktorý sa jej neodníme". No Marta mala zmysel aj pre nadprirodzené veci, ako to vidno z rozprávania evanjelia o vzkriesení Lazara. Poslednú správu o Marte podáva Jánovo evanjelium v 12. kapitole. Podľa legendy Marta a jej súrodenci po Kristovom nanebovstúpení odišli z Palestíny a usadili sa v Provensalsku /dnešné juhovýchodné Francúzsko/. Úcta sv. Marty sa sústreďuje v tomto kraji na mesto Tarascon, kde je údajne táto svätica pochovaná a kde je jej zasvätený kostol. Sv. Marta sa uctieva ako patrónka žien v domácnosti. Pod jej menom vznikli v cirkvi rôzne rehoľné spoločnosti a iné ustanovizne, ktoré sa zapodieávajú sociálnou a charitatívnou činnosťou.

KATECHÉZA

S k u p i n a B / b i r m o v a n c i /

VI. časť: DUCH SVÄTÝ V NÁS - PRIJÍMANE SVIATOSŤ BIRMOVANIA

V poznaní pôsobenia Ducha Svätého vo svete a v cirkvi dospeli sme v našich katechézach do toho štádia, keď si musíme konkrétnejšie a bližšie všimnúť svoje osobné postavenie a poslanie v tomto svete a v tejto cirkvi, Kristovej cirkvi, a svoj osobný vzťah k Duchu Svätému, svoju osobnú otvorenosť voči nemu. Nadviažeme bezprostredne na to, k čomu sme sa vo svojom uvažovaní dopracovali.

Vieme, že Ježiš Kristus, náš Pán, žije. Jeho Duch je vo svete, v Božom ľude, v ľuďoch, ktorí horia vierou, nádejou a láskou. Pravda, nie vo všetkých ľuďoch pôsobí tento Duch rovnako mohutne, rovnako mocne a živo. To totiž závisí od nás ľudí. Závisí to od toho, či sa jeho pôsobeniu otvárame, či sme ochotní "prijať" Ducha Svätého.

Spytujme sa: Ako dosiahneme, aby Duch Svätý v nás živo účinkoval? Čo musíme urobiť, aby sme prijali Ducha Svätého?

Práve takto sa pýtali ľudia už na prvé kresťanské Turíce. Skutky apoštolov nám zachytili otázku, s ktorou sa obrátili na Petra a ostatných apoštolov: "Čo máme robiť, bratia?" A pýtajúci sa dostali od Petra odpoveď: "Robte pokánie a nech sa dá každý z vás pokrstiť v mene Ježiša Krista na odpustenie svojich hriechov a dostanete dar Svätého Ducha." /Sk 2, 37-38/. Tieto slová priamo korešpondujú s Kristovou podmienkou otvorenosti voči pôsobeniu Ducha Svätého formulovanou v rozhovore s Nikodémom, ako sme si ju uviedli vo IV. časti našich katechéz /"Ak sa niekto nenarodí z vody a z Ducha, nemôže vojsť do Božieho kráľovstva"/, a tak isto

s výzvou, ktorú Kristus vyslovil na začiatku svojho verejného účinkovania: "Robte pokánie, lebo sa priblížilo nebeské kráľovstvo."
/Mt 4, 17./

1. Musíme sa obrátiť

"Robte pokánie!" To je prvé, čo v odpovedi uvádza Peter. A to je prvé, čo žiada od nás Kristus. Inými slovami: "Kajajte sa!" Alebo aj: "Obráťte sa!" Aj takto sa jedno i druhé spomenuté miesto z Nového zákona uvádza v niektorých prekladoch Písma. Robiť skutočné pokánie, skutočne sa kajateľ znamená totiž odvrátiť sa od hriechu a obrátiť sa k Bohu. Nie sypať si formálne popol na hlavu alebo sa ostentatívne biť v prsia, ale usilovať sa všetky svoje sily a schopnosti zamerať na Boha vo vedomí úprimnej ľútosti, že sme tak nekonali dosiaľ.

Nový život sa začína u Boha. Boh sa skláňa k človeku a oslovuje ho svojím slovom. Keď zareagujeme na Božie oslovenie a prejavíme ochotu veriť jeho slovu, zažiada si už táto reakcia od nás celkom novým spôsobom sa obrátiť k Bohu, úplne sa mu otvoriť a odvrátiť sa od všetkého, čo sa protiví a čo protirečí novému životu.

Viera si žiada, aby sa človek celkom obrátil k Bohu. Až tak v nás bude môcť plne pôsobiť Duch Svätý.

Ten, kto sa vnútorne odvrátil od Boha, kto sa Bohu vzpiera, kto sa nechce obrátiť, je aj voči Duchu Svätému uzatvorený. Taký človek nemôže prijať Ducha Svätého, aj keby bol navonok pokrstený a birmovaný. Tvrdošijné zotrúvanie v nekajúcnosti, zatvrdenie sa proti napomínaniu a vzdorovité vzpieranie sa Bohu, ktorého zjavenú pravdu sme už spoznali, to sú koniec koncov - ako vieme z katechizmu - jedny z hriechov proti Duchu Svätému, hriechov uzatvárajúcich človeku cestu k spásu. To sú hriechy, ktoré Boh, najvyšší milostivý a milosrdný Boh, nemôže odpustiť - a nemôže ich odpustiť jednoducho iba preto, že o ich odpustenie sám človek nestojí. Boh tu vlastne žiada nepatrne málo: Aby človek urobil krok dobrej vôle smerom k nemu. Ale zároveň tu žiada - a to je paradox viery - od človeka všetko, pretože ten krok k Bohu musí byť krokom rozhodným a definitívnym. Nie je totiž možné nijaké pokánie na skúšku, nijaké postávanie "medzi verajami" a vyčkávanie, "ako sa veci vyvinú".

Petrova odpoveď a Kristova výzva sú určené, pravda, nielen tým, čo žijú bez Boha, ale všetkým, aj tým, čo sa usilujú žiť v Božej milosti /v milosti posväcujúcej/. Obrátenie sa totiž nie je jednorazový akt, raz navždy završený prejavom prvej relatívne dokonalej ľútosti voči Bohu - aj keď azda v povedomí človeka obrátivšieho sa k Bohu jestvuje čosi ako časovo a priestorovo ohraničený úsek života, v ktorom sa obrátil, v ktorom povedal Bohu svoje áno. Obrátenie sa je trvalý proces. Završuje sa až pri odchode do večnosti. Pokánie sprevádza kresťana po celý jeho pozemský život.

Kto sa rozhodol veriť v Krista a obrátil sa k nemu, pre toho sa začína celkom nový život. Je spoluúčastný na Kristovom živote, je spoluúčastný na Kristovom Duchu. Je to ako znovonarodenie, o ktorom hovorí Kristus Nikodémovi. Znakom začiatku nového života je krst. Pri ňom dostávame Ducha zmŕtvychvstalého Pána a pri ňom začína tento Duch v nás pôsobiť, začína nás obnovovať. Kristov Duch je Duch Božích detí. Robí nás bratmi a zjednocuje nás v Božom ľude, v cirkvi.

Na znak toho, že v pokrstenom prebýva Duch Svätý, krstí sa s pomazaním krizmou. Takto sme pomazaní Duchom Svätým, ako boli pomazaní proroci a králi Starého zákona a ako je pomazaný náš Pán Ježiš Kristus /Mesiáš = Kristus = Pomazaný/.

"Keď sa zjavila dobrota Boha, nášho Spasiteľa, a jeho láska k ľuďom, spasil nás nie pre spravodlivé skutky, ktoré sme my konali,

ale zo svojho milosrdenstva, kúpeľom zrovnodenia a obnovy v Duchu Svätom, ktorého na nás hojne vyliat skrze Ježiša Krista, nášho Spasiteľa, aby sme ospravedlnení jeho milosťou, boli podľa nádeje dedičmi večného života." /Tit 3, 4-7./

Z milosrdenstva Božieho sa stávame Božími deťmi: teda nie pre nejaké naše zásluhy, ale Boh od nás čaká naše trvalé obrátenie sa k nemu. Pravda, v podmienkach dnešného sveta sa pričasto stáva, že to, čo za dieťa sľúbili pri jeho krste rodičia a krstní rodičia, rozplynie sa ako dym. Pričasto sa stáva, že človeku, ako od kolísky rastie a vzrášťa sa v poznaní, nedostáva sa práve náležitého poznania jeho Božieho detinstva, a tak milosť nadobudnutá pri krste v nom zakrpatieva, až ju naostatok i stratí. Ale i v priaznivom prípade, keď sa niekto o jeho duchovný rast stará /prítom s rozličnou mierou zodpovednosti a vychovávateľskej schopnosti, ako to už v živote býva/, musí jeho viera neskôr čeliť mnohým úskaliam. A obstať nie je také jednoduché.

Skúsenosť hovorí, že ten, kto sa tu opolieha iba na vlastné sily, stroskotáva. Často aj ľudia, ktorých ináč pokladáme za mravne založených, zlyhávajú na vlastnej vnútornej nedisciplinovanosti, na vlastnej pýche, na neschopnosti poslúchať alebo hoci len počúvať iného, ak už nehovoríme o množstve vonkajších nástrah, ktoré ich zastihnú vnútorne nepripravených. Dejiny cirkvi by nám vedeli rozprávať napríklad aj o heretikoch /kacíroch/, ktorí "ináč" nemali ďaleko k svätosti... A čo už potom, keď si žiadajú súhrn zásadovosti a tolerantnosti v živote pomýlime s bezkrvným, bezchrbticovým liberalizmom!

Človek potrebuje v duchovnom živote a raste posilu od Boha. A Kristus nám tú posilu ponúka vo sviatosti birmovania, vo sviatosti, ktorá je vlastne dovršením krstu. Túto sviatosť človek prijíma /a či mal by prijímať/ v čase, keď už sa plne rozvíjajú jeho rozumové a vôľové schopnosti, keď sa už sám slobodne a zodpovedne rozhoduje pre Boha, keď už je schopný s plnou vážnosťou brať Kristovu výzvu na obrátenie sa. Ten, komu nie je ľahostajné jeho krstné pomazanie Duchom Svätým, usiluje sa toto pomazanie si vo sviatosti birmovania natrvalo utvrdiť a výrazne obnoviť.

2. Birmovanie - posila pre nový život

V Skutkoch apoštolov čítame: "Keď sa apoštoli, ktorí boli v Jeruzaleme, dopočuli, že Samária prijala Božie slovo, vyslali k nim Petra a Jána. Oni ta zašli a modlili sa za nich, aby dostali Ducha Svätého, lebo na nikoho z nich ešte nezostúpil: boli iba pokrstení v mene Pána Ježiša. Potom na nich vložili ruky a dostali Ducha Svätého." /Sk 8, 14-17./

Muži a ženy v Samárii už boli uverili v Ježiša Krista a prijali sviatosť krstu. Skrze krst prebýval už v ich srdciach Duch Svätý, a predsa Peter s Jánom išli k nim, aby im vkladáním rúk vyprosili od Boha udelenie Ducha Svätého. Nie je v tom nejaký rozpor, nejaká nezrovnalosť? Na prvý pohľad možno áno, ale v skutočnosti nie. Táto apoštolská prax iba ukazuje, že už v prvotnej cirkvi sa rozlišovalo medzi obrátením sa ku Kristovi a utvrdením sa, posilnením Božou milosťou vo viere a v živote podľa viery. Napokon, aj sami apoštoli boli uverili /boli predsa najbližšími, očitými svedkami Kristovými/, a jednako potrebovali Turíce; aby sa nebáli o Kristovi svedčiť, potrebovali osobitné zoslanie Ducha Svätého.

Vidíme teda, že už v prvotnej cirkvi sa krst, znak znovazrodenia pre nový život, utvrdzoval, pečatoval ďalším znakom - apoštolí vyprosovali pokrsteným Ducha Svätého na posilu, aby mohli skutočne žiť novým životom. Tieto dva znaky, tieto sviatosti sa rozlišovali aj napriek tomu, že v kresťanskom staroveku sa

spravidla udeľovala sviatosť birmovania hneď po sviatosti krstu /Krstili aaspelých/, takže sa ľahko mohlo stať, že by si ich niekto bol mohol stotožniť - pri tom všetkom, že birmovanie vysluhoval biskup, kým krstiť mohol i diakon. Neskôr, keď sa všeobecne ujalo krstenie novorodencov, oddelili od seba udeľovanie oboch sviatostí - už sa nekrstilo hromadne naraz, a tak biskup nemohol byť pri každom krste prítomný, aby vysluhoval sviatosť birmovania.

Birmovanie /z latinského firmare = upevňovať, utvrdzovať/ neprináša nám v zásade nič také, čo by bolo celkom nové: Jeho zmyslom je upevniť v nás to, čo sme získali krstom. Má urobiť životnejším náš kresťanský život, má urobiť pevnejšou našu vieru, plnokrvnejšou našu nádej, šľachetnejšou našu lásku. Má prehĺbiť a zvrútniť naše spoločenstvo s cirkvou, Božím ľuďom. Má nás urobiť ešte väčš než dosiaľ schopnými žiť vo svete ako dospelí kresťania a pričínať sa o obnovu tohto sveta, o to, aby bol lepší.

Krst a birmovanie patria teda spolu. Patria natoľko k sebe, že je namieste konštatovať: birmovanie dovršuje krst, birmovanie privedie krst k plnosti.

Osobitný význam birmovania ako spečatenia krstu naznačuje nám už to, že ho vysluhuje biskup, nástupca apoštolov. Iba vo výnimočných prípadoch smie birmovať kňaz bez biskupského svätenia - napríklad ak vykonáva úrad apoštolského administrátora alebo ak je na to osobitne poverený biskupom /povedzme, keď treba vypomáhať biskupovi pri vysluhovaní sviatosti veľkému počtu birmovancov/.

Sám obrad birmovania sa stále vysluhuje hromadne. Dnes sa koná spravidla pri svätej omši. Aby bola jeho spätosť s krstom zjavná, birmovanci si pred ním obnovujú krstné sľuby.

Kto pristupuje k sviatosti birmovania, má vopred vedieť nielen to, čo mu táto sviatosť dá, ale i to, ako bude obrad udeľovania sviatosti prebiehať, čo sa pri ňom bude robiť a hovoriť a aký je zmysel jednotlivých jeho úkonov. Preto si aj teraz obrad birmovania priblížime.

Obrad birmovania sa začína tým, že biskup, stojac so zloženými rukami a obrátený k ľudu, povie:

"Milovaní bratia a sestry, prosme všemohúceho Boha Otca, aby láskavo udelil Duchu Svätého týmto synom a dcéram, ktorých už v krste znovuzrodil pre večný život a prijal za svojich. Nech ich Duch Svätý posilní prehojnými darmi a nech ich pomazaním zdokonalí a pripodobní Ježišovi Kristovi, Synovi Božiemu."

Nato po chvíli tichej modlitby biskup vystrie ruky nad všetkých birmovancov a modlí sa:

"Všemohúci Bože, Otec nášho Pána Ježiša Krista, ty si znovuzrodil z vody a z Ducha Svätého týchto našich bratov a sestry a oslobodil s ich od hriechu. Otče, zošli na nich Ducha Svätého Obhajcu, udeľ im ducha múdrosti a rozumu, ducha rady a sily, ducha poznania a nábožnosti a naplň ich duchom bázne voči tebe. Skrze Krista, nášho Pána."

Všetci odpovedajú: "Amen."

Potom diakon podá biskupovi krizmu. Birmovanci po jednom pristupujú k biskupovi alebo naopak, biskup pristupuje postupne k birmovancom. Ten, čo priviedol birmovanca /birmovný otec, birmovná matka/, položí birmovancovi na plece pravú ruku a biskupovi povie jeho birmovné meno, prípadne birmovanec sám povie toto svoje meno. Biskup vloží koniecpalca pravej ruky do krizmy, urobí ním kríž na čelo birmovanca, pričom ostatné prsty má vystreté, a súčasne povie:

"M., prijmi znak daru Ducha Svätého."

/Skratka M. v tomto texte predstavuje birmovné meno./

Birmovanec povie: "Amen."

Biskup dodá: "Pokoj s tebou." A birmovanec: "I s duchom tvo-
jím."

Podstatnými prvkami vysluhovania sviatosti birmovania sú tu vkladanie ruky a mazanie krizmou na čele so slovami: Prijmi znak daru Ducha Svätého. Toto vkladanie ruky s mazaním krizmou je odlišné od predchádzajúceho vkladania rúk /pri modlitbe Všemohúci Bože.../, ktoré k podstate obradu síce nepatrí, ale je dôležité preto, lebo robí obrad úplným a pomáha hlbšie chápať sviatosť birmovania.

Po skončení birmovania nasledujú prosby veriacich.

Biskup hovorí: "Drahí bratia a sestry, vrúcne prosme všemohúceho Boha Otca. A nech je naša modlitba jednomyselná, ako je len jedna viera, nádej a láska, ktoré vychádzajú z Ducha Svätého."

Nato diakon alebo niektorý asistujúci vyslovuje prosby: "Prosme za týchto našich bratov a sestry, ktorým Boh udelil Ducha Svätého a ich posilnil, aby sa upevnili vo viere, aby si na láske položili základ života, a tak vydávali svedectvo Ježišovi Kristovi. /Volajme spoločne:/" Veriaci doplnia: "Prosíme ťa, vyslyš nás."

Diakon alebo asistujúci: "Prosme za ich rodičov aj za ich birmovných rodičov, aby slovom a príkladom povzbudzovali k nasledovaniu Ježiša Krista tých, za ktorých vieru sa zaručili. /Volajme spoločne:/" Veriaci: "Prosíme ťa, vyslyš nás."

Diakon alebo asistujúci: "Spojení s naším pápežom M., s naším biskupom M. a so všetkými biskupmi, prosme za svätú cirkev, aby sa ona, zhromaždená Duchom Svätým, v jednej viere a láske šírila a rástla až do príchodu Pánovho. /Volajme spoločne:/" Veriaci: "Prosíme ťa, vyslyš nás."

Diakon alebo asistujúci: "Prosme za celý svet, aby sa všetci ľudia, ktorí majú jedného Otca a Stvoriteľa, bez národnostných a rasových rozdielov navzájom pokladali za bratov a aby s úprimným srdcom hľadali kráľovstvo Božie, ktoré znamená pokoj a radosť v Duchu Svätom. /Volajme spoločne:/" Veriaci: "Prosíme ťa, vyslyš nás."

Napokon prosby veriacich završí biskup: "Bože, ty si udelil apoštolom Ducha Svätého a chcel si, aby ho oni a ich nástupcovia dávali ostatným veriacim, láskavo vypočuj našu modlitbu a daj, nech sa aj teraz prostredníctvom veriacich šíri dielo, ktoré si konal na začiatku ohlasovania evanjelia. Skrze Krista, nášho Pána."

Prosby veriacich tým, že zahrňajú modlitby tak za birmovancov a za ich rodičov a birmovných rodičov, ako aj za cirkvi a za svet, za všetkých ľudí, zvyrazňujú univerzalitu cirkvi ako Božieho ľudu a tajomného Kristovho tela. Birmovanec si tu má uvedomiť, že aj on je živým členom Božieho ľudu, a osobitne odteraz, od prijatia sviatosti birmovania, členom plne spoluzodpovedným za rast tohto spoločenstva vo viere, nádeji a láske, za sústavné prerastanie ľudskej spoločnosti Kristovým Duchom, za osudy cirkvi i sveta z hľadiska večnosti. Musí si uvedomiť, že si predsavzal a že je jeho trvalou povinnosťou pričinovať sa podľa svojich schopností, čo dostal od Boha, o uskutočňovanie veľkého Božieho plánu, o posväcovanie a obnovu sveta v Duchu Svätom, ktorého dar prijal na posilu v tomto diele.

3. Znaky, ktoré privádzajú účinky Ducha

Všeobecne o sviatostiach konštatujeme, že sú to viditeľné /a či lepšie zmyslami vnímateľné/ znaky ustanovené Ježišom Kristom na to, aby sme skrze ne dostávali Božiu milosť čiže Boží dar, ktorý naše zmysly vnímať nemôžu. Takýmto znakom je aj sviatosť

birmovania. Pravda, to, čo pri jej vysluhovaní vnímame, je vlastne súbor fyzických znakov - slov, vkladania rúk a mazania krizmou. To, čo vyjadrujú tieto znaky svojou osobitnou, symbolickou rečou, pri birmovaní sa v nás, v našich dušiach skutočne utvára. Pouvažujme, čo nám vlastne tieto jednotlivé znaky hovoria.

Vkladanie rúk je starým a prirodzeným ľudským symbolom. Keď na niečo položím svoju ruku, znamená to, akoby som povedal: Toto je moje. Na čo kladiem ruku, to i chránim. Nikomu netreba vysvetľovať význam výroku, že niekto nad niekym drží ochrannú ruku. Keď rodič položí ruku na hlavu syna alebo dcéry, vyjadruje to jeho vnútornú vrúcnu spätosť s dieťaťom. Týmto položením ruky akoby prenášal na dieťa svoju lásku, svoje požehnanie. V Starom zákone je vkladanie rúk častým znakom požehňovania.

Pravda, nie samo vkladanie rúk prináša požehnanie: požehnanie je Boží dar, no vkladanie rúk je znakom toho, čo spôsobuje Boh.

Keď sa Jozue mal stať Mojžišovým nástupcom, Boh povedal Mojžišovi: "Vezmi Jozueho, vlož na neho ruku svoju!" /Nm 27, 17./ Tak Boží Duch prešiel na Jozueho a Jozue bol ustanovený za vodcu izraelského ľudu. O Ježišovi vieme, že "objímal /deti/, kládol na ne ruky a požehnával ich" /Mk 10, 16/. Predstavený synagógy Jairus padol Ježišovi na kolena s prosbou: "Pred chvíľou mi zomrela dcéra; ale poď, vlož na ňu ruku, a ožije." /Mt 9, 18./ Vkladanie rúk apoštolí prenášali na iných poverenie vykonávať dôležitú službu v cirkvi. Tak aj siedmich mužov, ktorých si vyvolili prví kresťania v Jeruzaleme, predstavili apoštolom a tí "sa modlili a vložili na nich ruky" /Sk 6, 6/.

Vkladanie rúk pred birmovaním, ktorým nám biskup vyprosuje dary Ducha Svätého, má nám natrvalo pripomínať, že sme prijali tieto dary a že sme zodpovední za ich rozvíjanie v sebe. Svätý Pavol takto upomína svojho žiaka Timoteja: "Nech nik tebou nepohŕda preto, že si mladý; ale buď vzorom veriacim v slove, v správaní, v láske, vo viere, v čistote. Nezanedbávaj dar, ktorý je v tebe a ktorý si dostal skrze proroctvo s vkladanie rúk starších." /1 Tim 4, 12.14./ Slová "nech nik tebou nepohŕda" treba rozumieť, ako to vysvitá z pokračovania vety, v zmysle "nedať nikomu svojím správaním sa príčinu, aby mohol hľadiť na teba zvrchu".

Vkladanie ruky pri pomazávaní krizmou je už priamo symbolom apoštolského prenášania poverenia, aby človek vykonával v cirkvi svoju osobitnú úlohu, a Božieho udelenia darov Ducha Svätého pre vykonávanie tohto poverenia.

Samo slovo "znak" v birmovnej formule "prijmi znak daru Ducha Svätého" je výrazom ani nie natoľko toho, že sviatosť birmovania je tak ako každá sviatosť znakom /znakom v zmysle definície sviatosti/, ako skôr spečatenia krstného poslania človeka. V latinčine birmovná formula znie: "Accipe signaculum domini Spiritus Sancti." Slovo "signaculum", prekladané u nás ako "znak", má v latinčine špecifický význam "pečať", a v tomto zmysle treba aj slovo "znak" v birmovnej formule chápať. Pečať je znak hodnovernosti, zachovania a záruky pravosti, neporušenosti, ochrany pred falzifikáciou. Duša birmovaného je takto dokument spečatený Duchom Svätým.

Zo Starého zákona sa dozvedáme, že v čase zajatia Židov dal Boh tých, ktorých chcel zachrániť pred záhubou, označiť na čele pečaťou, znakom Tau, a prikázal: "Nedotknite sa nikoho, kto má na sebe Tau!" /Ez 9, 6./ Tau je posledným písmenom hebrejskej abecedy a v tom čase malo podobu ležiaceho kríža /teda takého, aký my voláme ondrejským krížom/. Pre nás takým symbolom ako Tau je Omega /= posledné písmeno gréckej abecedy/, meno Krista ako toho, ktorý je konečným cieľom stvordnia.

V Jánovom evanjeliu sa hovorí o Ježišovi: "Jeho označil Otec, Boh, svojou pečatou." /Jn 6, 27./ A Pavol píše Efezanom: "V ňom ste boli aj vy, keď ste počuli slovo pravdy, evanjelium o svojej spáse, a keď ste v ňeho uverili, označení pečatou prislúbeného Duča Svätého." /Ef 1, 13./ Mimočodom, u svätého Pavla nachádzame aj metaforické označenie duše človeka ako Božieho dokumentu: "Ste Kristov list, napísaný nie atramentom, ale Duchom živého Boha." /2 Kor 3, 3./

Život ukrižovaného a zmŕtvychvstalého Pána, ktorý nesieme v sebe od krstu, birmovaním sa teda ohodnoverňuje, spečatuje. Je to ohodnovernenie, spečatenie natrvalo, preto hovoríme, že birmovanie vtlača duši človeka - podobne ako krst a sviatosť posvätenia kňazstva - nezmazateľný, neodstrániteľný znak. Preto aj sviatosť birmovania prijímame iba raz v živote.

Čo znamená pomazanie krizmou, je nám už zjavné z toho, čo sme si hovorili o pomazávaní starozákonných prorokov, kráľov a kňazov, o starozákonnom očakávaní Mesiáša / Pomazaného = Krista / a o tom, že novozákonný Boží ľud je "kráľovským kňazstvom", pretože kresťan je krstom pomazaný v Kristovom Duchu. V pomazanom prebýva a účinkuje osobitným spôsobom Duch Svätý. Birmovné pomazanie je ohodnovernením, spečatením pomazania krstného. Skrze birmovné pomazanie nastupujeme s plnou zodpovednosťou vykonávanie úlohy, na ktorú sme boli krstným pomazaním povolani.

Krizma používaná pri pomazávaní je zmes olivového oleja a balzamu, ktorú biskup svätí na Zelený štvrtok počas svätej omše. Používa sa nielen pri birmovaní, ale aj pri krste, biskupskej vysviacke, svätení oltára, kalicha, zvonov a krstnej vody. Vo sviatosti birmovania olej v krizme, ktorý ináč má posilňujúce účinky na telo, symbolizuje posilnenie na duchu a ľúbezná vôňa balzamu je symbolom bohumilého života v Kristovom Duchu, akým má birmovaný žiť. Samo slovo "krizma" pochádza z gréckeho "chrisma", znamenajúceho tolko ako "vonná masť, vonný olej na pomazávanie".

Za všetkými znakmi, symbolmi vo sviatosti birmovania treba vidieť účinky Ducha, ktoré nám tieto znaky z Božej milosti privádzajú: "Boh nás posilňuje pre Krista, on nás pomazal, on nás označil svojou pečatou a vložil nám do srdca závdavok Ducha." /2 Kor 1, 21-22./

BOŽSKÉ SRDCE BUĎ S NAMI,
KRAĽUJ, PANUJ NAD NAMI,
NECH SA V NAŠEJ RODINE
ŽIVOT VIERY ROZVINIE!

Mária, pomocnica kresťanov, oroduj za nás!